

**PRİMİPAR KADINLARIN ANTENATAL EMZİRME MOTİVASYONU
VE ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYLERİ İLE POSTPARTUM EMZİRME
MOTİVASYONU VE ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

Çiğdem KAYAHAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK 2024

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Çiğdem KAYAHAN

10/12/2024

PRİMİPAR KADINLARIN ANTENATAL EMZİRME MOTİVASYONU VE
ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYLERİ İLE POSTPARTUM EMZİRME MOTİVASYONU VE
ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Çiğdem KAYAHAN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Aralık 2024

ÖZET

Araştırma, primipar kadınların antenatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilikleri ile postnatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı korelasyonel tasarımla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini araştırma kriterlerine uyan 32-42. gebelik haftasında olan 112 primipar kadın oluşturmuştur. Araştırmaya başlamadan önce kurum, etik kurul izni ve primipar kadınlardan yazılı onam alınmıştır. Antenatal dönemde verilerin toplanmasında “Tanıtıcı Özellikler Formu”, “Antenatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği”, ve “Emzirme Motivasyonu Görsel Analog Skala” kullanılmıştır. “Postnatal dönemde ise “Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği” “Emzirme Motivasyon Ölçeği”, “LATCH Emzirme Tanılama Aracı” ve “Postnatal Dönem Emzirme Durumu Veri Formu” kullanılmıştır. Ölçekler postnatal dönem 1. hafta, 1. ay ve 2. ayda uygulanmıştır. Bebeklerin sadece anne sütüyle beslenme oranları postnatal birinci günde %68, birinci haftada %66,1, birinci ve ikinci ayda %74,1 olduğu belirlenmiştir. Postnatal dönem emzirme motivasyonu alt boyutları, emzirme öz-yeterliliği ve emzirme değerlendirme aracı puanlarında zamana bağlı değişimin anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Primipar kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postnatal birinci hafta ve birinci ay emzirme öz-yeterlilik düzeyleri arasında (sırasıyla $r=0,498$, $0,433$; $p<0,05$) pozitif orantılı orta düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Antenatal emzirme öz-yeterliliği ile postnatal dönem emzirme motivasyonu tüm alt boyutları arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Özellikle en yüksek düzeydeki ilişkinin postnatal birinci haftada içsel motivasyon alt boyutunda olduğu tespit edilmiştir ($r=0,526$; $p<0,05$). Antenatal emzirme motivasyonu ile postnatal emzirme öz-yeterliliği arasında tüm izlemlerde anlamlı bir ilişki (sırasıyla $r=0,624$, $0,693$, $0,736$; $p<0,05$) olduğu saptanmıştır. Antenatal emzirme motivasyonunun postnatal birinci haftada içsel motivasyon alt boyutu ile yüksek ($r=0,767$; $p<0,05$), ikinci ayda dışsal düzenleme-ek yararlar alt boyutu ile çok yüksek ilişkili ($r=0,802$; $p<0,05$) olduğu belirlenmiştir. Primipar kadınların antenatal emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliği ile postnatal emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliği arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Emzirme eğitimlerinin planlanmasında, antenatal dönemde emzirme motivasyonunun değerlendirilmesi ve eğitimlerde motivasyon ile öz-yeterliliği artıracak içeriklere yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğindeki zamana bağlı değişimlerin dikkate alınması, etkin postnatal eğitim ve danışmanlık sağlayarak anne sütü ile beslenme oranlarını artırılabilir ve sağlıklı nesillerin gelişimine katkıda bulunabilir.

Bilim Kodu : 1032.8
Anahtar Kelimeler : Emzirme, Bebek, Motivasyon, Primipar, Öz-yeterlilik, Kadın
Sayfa Adedi : 120
Danışman : Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK

THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTENATAL BREASTFEEDING MOTIVATION
AND SELF-EFFICACY LEVELS AND POSTPARTUM BREASTFEEDING
MOTIVATION AND SELF-EFFICACY LEVELS IN PRIMIPAROUS WOMEN

(M. Sc. Thesis)

Çiğdem KAYAHAN

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF HEALTH SCIENCES

December 2024

ABSTRACT

A descriptive correlational design was adopted for the present study to examine the relationship between breastfeeding motivation and self-efficacy in primiparous women during the antenatal period and breastfeeding motivation and self-efficacy in the postnatal period. The study sample comprised 112 primiparous women between the 32nd and 42nd weeks of gestation who met the study criteria. Institutional and ethical board approvals were obtained prior to commencing the study, along with the written informed consent of the participants. Data were collected from the respondents in the antenatal period using the “Descriptive Characteristics Form”, the “Antenatal Breastfeeding Self-Efficacy Scale” and a “Visual Analog Scale for Breastfeeding Motivation”, while in the postnatal period, data were collected using the “Postnatal Breastfeeding Self-Efficacy Scale”, the “Breastfeeding Motivation Scale”, the “LATCH Breastfeeding Assessment Tool” and the “Postnatal Breastfeeding Information Form”. The scales were administered in the postnatal 1st week, 1st month, and 2nd month and revealed rates of exclusive breastfeeding of 68% on the first postnatal day, 66.1% in the first week and 74.1% within the first and second months. The change over time in scores from the subdimensions of breastfeeding motivation, breastfeeding self-efficacy scale, and breastfeeding assessment tool scores during the postnatal period was significant ($p<0.05$). A moderately positive correlation was noted between primiparous women's antenatal breastfeeding self-efficacy levels and their breastfeeding self-efficacy levels in the first postnatal week and the first month ($r=0.498, 0.433$, respectively; $p<0.05$). Furthermore, a positive correlation was identified between antenatal breastfeeding self-efficacy and all subdimensions of breastfeeding motivation in the postnatal period. The strongest correlation was observed in the intrinsic motivation subdimension within the first postnatal week ($r=0.526$; $p<0.05$). A significant correlation was found between antenatal breastfeeding motivation and postnatal breastfeeding self-efficacy across all follow-up points ($r=0.624, 0.693, 0.736$, respectively; $p<0.05$). A strong correlation was found between antenatal breastfeeding motivation and the intrinsic motivation subdimension in the first postnatal week ($r=0.767$; $p<0.05$), and a very strong correlation was noted with the external regulation-extrinsic benefits subdimension in the second month ($r=0.802$; $p<0.05$). A significant relationship has been identified between primiparous women's antenatal and postnatal breastfeeding motivation and self-efficacy. In planning breastfeeding education, it is recommended that breastfeeding motivation be assessed in the antenatal period and include content that will increase motivation and self-efficacy. Additionally, time-dependent changes in breastfeeding motivation and self-efficacy can enhance breastfeeding rates through postnatal education and counseling, contributing to healthier generations.

Science Code : 1032.8

Key Words : Breastfeeding, Infant, Motivation, Primiparous, Self-Efficacy, Women

Page Number : 120

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın başlangıcından sonuna kadar her aşamasında benimle bilgi ve deneyimlerini paylaşan, desteğini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK'e en içten şükran ve teşekkürlerimi sunarım. Sayın Prof. Dr. Ebru KILIÇARSLAN'a lisansüstü eğitimim sürecinde akademik gelişime sağladıkları katkı için en içten şükran ve teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitim sürecimde ve tez jüri üyesi olarak bilgi ve deneyimlerini paylaşan değerli hocam Prof. Dr. Naime ALTAY'a tez çalışmama sunduğu tüm katkılarından dolayı teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Yüksek Lisans tez jürisinde yer alarak bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Kadriye DEMİR'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Çalışmanın yapıldığı sağlık kuruluşunda görev yapan hekimlere ve hemşirelere teşekkür ederim. Çalışmada yer alan annelere ve bebeklerine teşekkür ederim. Hayatıma yön verirken her koşulda yanımda olan bana güç veren ve beni destekleyen anneme, maddi manevi desteğini esirgemeyen babama, hayatımı güzelleştiren, bana ışık olan canım kızım Mira'ya sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	7
2.1. Anne Sütü İçeriği ve Emzirmenin Önemi.....	7
2.2. Emzirmenin Yararları	9
2.2.1. Emzirmenin bebek için yararları	10
2.2.2. Emzirmenin anne sağlığı için yararları.....	11
2.2.3. Emzirmenin toplumsal ve ekonomik yararları	12
2.3. Dünyada ve Türkiye’de Anne Sütü ile Besleme Durumu	13
2.3.1. Dünyada emzirmeye genel bakış	14
2.3.2. Türkiye’ de emzirmeye genel bakış.....	16
2.4. Emzirmeyi Etkileyen Faktörler.....	17
2.4.1. Kişisel faktörler	18
2.4.2. Destek mekanizmaları	22
2.4.3. Toplumsal ve çevresel faktörler	25
2.5. Öz-Yeterlilik Kavramı ve Emzirme Öz-Yeterliliği	25
2.5.1. Emzirme öz-yeterliliğini etkileyen faktörler	27
2.6. Motivasyon Kavramı ve Emzirme Motivasyonu.....	28

	Sayfa
2.6.1. Emzirme motivasyonunu etkileyen faktörler	30
2.7. Primipar Kadınlarda Emzirme Öz-Yeterlilik ve Motivasyon İlişkisi.....	30
2.8. Primipar Kadınlarda Emzirme Öz-Yeterlilik ve Motivasyonunu Arttırmada Hemşirenin Rollerini	30
2.8.1. Emzirmede güçlenmeye hazır oluş.....	33
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırmanın Şekli	35
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	35
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	35
3.4. Verilerin Toplanması	38
3.4.1. Veri toplama araçları	38
3.5. Veri Toplama Formlarının Uygulanması.....	43
3.6. Verilerin Değerlendirilmesi	44
3.7. Araştırmanın Etik Yönü.....	45
4. BULGULAR	47
4.1. Primipar Kadınların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	48
4.2. Bebek ve Beslenme Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	49
4.3. Antenatal ve Postnatal Dönemde Uygulanan EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Ölçek Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	50
4.3.1. Antenatal Dönem Emzirme Öz-yeterliliği ile Postnatal Dönem EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Ölçek düzeyleri ile ilişkisine ait bulgular	50
4.3.2. Antenatal Dönem Emzirme Motivasyonunun Emzirme Öz-Yeterliliği, Postnatal Dönem EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Ölçek düzeyleri ile ilişkisine ait bulgular	52
4.4. Postnatal Dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Ölçek Düzeylerinin Birbiri ile İlişkisine Ait Bulgular	53
4.4.1. Postnatal dönemde EMÖ, LATCH ve EÖYÖ puanlarının izlemlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular	54
5. TARTIŞMA.....	57

Sayfa

5.1. Antenatal Dönem Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği ile Postnatal Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği, Emzirme Motivasyon Ölçeği ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması	58
5.2. Antenatal Dönem Emzirme Motivasyon Puanları ile Postnatal EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	60
5.3. Postnatal Dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	61
5.4. Postnatal Dönem EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanlarının Zamana Göre Değişiminin Tartışılması	62
5.5. Postnatal Dönem EMÖ Alt Boyutları Puanlarının İzlem Zamanına Göre Değişiminin Tartışılması	64
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	69
6.1. Sonuçlar	69
6.2. Öneriler	70
KAYNAKLAR	73
EKLER.....	101
EK-1. Tanıtıcı Özellikler Formu	102
EK-2. Antenatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (Kısa Form)	106
EK-3. Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (Kısa Form)	107
EK-4. LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı	108
EK-5. Postpartum Dönem Emzirme Durumu Veri Formu	109
EK-6. Emzirme Motivasyon Ölçeği (Primiparlar İçin)	110
EK-7. Etik Komisyon İzin Yazısı	111
EK-8. Hastane İzin Yazısı.....	113
EK-9. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	114
EK-10. Ölçek İzin Yazıları	116
EK-11. EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanlarının Zaman Değişim Grafikleri	117
EK-12. Araştırmacının Emzirme Danışmanlığı Sertifikası	119

ÖZGEÇMİŞ	120
----------------	-----

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı değerlendirme kriterleri	41
Çizelge 3.2. EMÖ alt boyutları ve cronbach α değerleri	42
Çizelge 4.1. Primipar kadınların sosyodemografik özellikleri	48
Çizelge 4.2. Bebek özellikleri ve postnatal ilk saat beslenme uygulamaları	49
Çizelge 4.3. Bebek beslenmesine ilişkin özellikler	49
Çizelge 4.4. Antenatal ve postnatal dönemde uygulanan EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Ölçek düzeyleri arasındaki ilişki	51
Çizelge 4.5. EMÖ, LATCH ve EÖYÖ puanlarının izlemlere göre karşılaştırılması	54

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Anne sütü içeriği	9
Şekil 2.2. Emzirmenin yararları	9
Şekil 2.3. Dünya’da ve Türkiye’de emzirme oranları	14
Şekil 2.4. Emzirmeyi etkileyen faktörler.....	18
Şekil 2.5. Emzirme öz-yeterliliğini etkileyen faktörler	27
Şekil 3.1. G*Power protokolü	37
Şekil 3.2. Emzirme motivasyonu görsel analog skalası	40
Şekil 3.3. Araştırmanın uygulanma süreci	44

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklamalar
%	Yüzde
M	Ortalama (Mean)
n	Örneklem Sayısı
SD	Standart Sapma (Standart Deviation)
Kısaltmalar	Açıklama
AAP	Amerikan Pediatri Akademisi (American Academy of Pediatrics)
EMÖ	Emzirme Motivasyon Ölçeği
EÖYÖ	Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği
GBS	Küresel Emzirme Karnesi (Global Breastfeeding Scorecard)
HPDPD	Sağlığı Geliştirme ve Hastalıkları Önleme Müdürlüğü (Health Promotion and Disease Prevention Directorate)
MAK	Maksimum
MİN	Minimum
NANDA	Kuzey Amerika Hemşirelik Tanıları Birliği (North American Nursing Diagnosis Association)
SB	Sağlık Bakanlığı
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
VAS	Görsel Analog Skala (Visual Analog Scale)
WHA	Dünya Sağlık Asamblesi (World Health Assembly)
WHO (DSÖ)	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

1. GİRİŞ

Emzirme anne, bebek ve toplum sağlığı açısından yararlı, sağlıklı ve ekonomik olduğu için dünya genelinde önerilmekte ve desteklenmektedir (ACOG, 2018; Grundt, Tandberg, Flacking, Drageset ve Moen, 2021; Yılmaz, 2021). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bebeklerin ilk altı ay sadece anne sütü almalarını, iki yaşa kadar ek gıdalarla birlikte emzirmeye devam edilmesini önermektedir (DSÖ, 2022; UNICEF, 2022). Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF öncülüğündeki Küresel Emzirme Karnesi (Global Breastfeeding Scorecard-GBS) 2023 raporunda ilk altı ay sadece anne sütüyle beslenme oranı %44 olarak açıklanmıştır (GBS, 2023). Ülkemizde ise Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre ilk altı ayda sadece anne sütüyle beslenme oranı %40,7 iken ortalama emzirme süresi 16,7 aydır (TNSA, 2018). Küresel Emzirme Karnesi raporuna göre dünya genelinde ilk altı ay sadece anne sütüyle beslenmede hedeflenen %70 oranına ulaşamadığı görülmektedir (GBS, 2023). Ayrıca literatürde emzirme eğitimlerinin sıklıkla yapıldığı ancak istenilen emzirme oranlarına ulaşamadığı görülmektedir. Bu çalışmalarda primipar kadınların deneyim eksikliği ve karşılaştıkları sorunlara nasıl çözüm üreteceklerini bilememeleri nedeniyle emzirmede daha fazla zorluk yaşadıkları sıklıkla vurgulanmaktadır (Lawlor ve diğerleri, 2023; Pommeret de Villepin ve diğerleri, 2022).

Bu zorluklar, primipar kadınların antenatal dönemde yaşadığı psikolojik ve fizyolojik değişimlerle benzerlik göstermektedir. Bu süreçte doğuma, emzirmeye ve bebek bakımına yönelik kaygıları olmaktadır (Kaloğlu Binici ve Köse, 2020). Bu durum emzirme niyetini dolayısıyla emzirme davranışını etkileyebilir. Postnatal dönemde ise primipar kadınlar nasıl emzireceğini, bebeğe nasıl bir pozisyon vermesi gerektiğini ve nelere dikkat edeceğini bilmeyebilir. Bu durum doğum sonu yaşanan ani duygu değişimleriyle birlikte emzirme sürecinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir (Gizaw, Sopory ve Morankar, 2022; Tozluoğlu ve Süzer Özkan, 2023; Jama ve diğerleri, 2020). Yapılan çalışmalarda primipar kadınların antenatal ve postnatal dönemlerde multiparlara göre emzirmeye başlama ve devam ettirmede sorunlar yaşadığı bildirilmiştir (Brandao ve diğerleri, 2018; Guimarães, 2017; Hines, Hardy, Martens ve Zimmerman, 2022; Yang, Gao, Ip ve Sally Chen, 2016).

Dünya Sağlık Örgütü emzirme eğitiminin ve danışmanlıklarının antenatal dönemde başlayıp, postnatal dönemde devamlılığını önermektedir (DSÖ, 2022). Yapılan çalışmalarda

postnatal dönemde verilen eğitimin kalıcı olmadığını, eğitimlerin antenatal dönemden itibaren başlayıp postnatal dönemde sürekliliğinin olması gerektiği vurgulanmıştır (Işık ve Arça, 2019; İnce, Aktaş, Aktepe ve Aydın, 2017; Uğurlu ve Yavan, 2016).

Antenatal dönemde kadınlara emzirme eğitimleri vermeden önce kadınların motivasyonlarının değerlendirilmesi önerilmektedir (Çerçer ve Nazik, 2023; Onat, 2018; Konukbay, Eyyublu ve Yıldız, 2023; Tozluoğlu ve Süzer Özkan, 2023). Çünkü motivasyon düzeyi emzirme davranışının devamlılığını sağlayan önemli bir etkidir. Özellikle emzirmede ilk deneyim yaşayacak olan primipar kadınların motivasyonlarının belirlenmesi emzirme eğitimlerinin planlanması ve postnatal dönem emzirme davranışının sürekliliği için önemlidir (Gökşen, 2023; Mızrak, Özerdoğan ve Colak, 2017; Selvi, Desdicioğlu ve Karataş Eray, 2021). Literatür incelendiğinde kadınların emzirme motivasyonlarının genellikle postnatal dönemde değerlendirildiği görülmektedir (Uludağ, Dijle ve Bektaş, 2023; Eryılmaz, 2021; Sergek, 2023; Işık ve Arça, 2019; Bekiroğlu, 2024). Bu durum emzirme eğitimlerinin uzun süreli istendik sonuca ulaşmasını engelleyebilir. Kurnaz ve Uyar, (2021) çalışmasında, emzirme oranlarının artırılması için antenatal dönemde gebe ile yapılan tek bir görüşmenin, postnatal dönemde üç ay boyunca emzirme uygulamasını iyileştireceğini ortaya koymuştur (Kurnaz ve Uyar, 2021).

Başarılı bir emzirme süreci ve emzirme davranışının devamlılık göstermesinde emzirme motivasyonu ile birlikte emzirme öz-yeterliliği kavramı öne çıkmaktadır. Öz-yeterlilik Bandura (1977) tarafından “bireyin gelecekte karşılaşılabilecek durumları yönetmede ihtiyaç duyduğu hareketleri planlama ve gerçekleştirme konusunda kendisine olan inancı” olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1977). Bu bağlamda, emzirme öz-yeterliliği, kadının emzirmeye yönelik çabasını, isteğini, duygu düşüncelerini ve yapabileceğine olan inancını içerir (Özkan, 2021; Şenol ve Pekyigit, 2021). Bandura kuramında öz-yeterlilik ile motivasyon kavramını birbirini etkileyen iki süreç olarak tanımlamıştır. Öz-yeterlilik inancı, motivasyonun zihinsel olarak düzenlenmesinde önemli rol oynar. Birey, bir davranışın önemine inanıyor ve bu davranışı sergilemek için motive oluyorsa, öz-yeterliliği de o ölçüde artar (Mizuhata, Taniguchi, Shimada, Hikita ve Morokuma, 2020; Öztürk, Ergün ve Özyazıcıoğlu, 2022). İçsel motivasyonu güçlü olan bir kadının, emzirme sürecinde öz-yeterliliğinin yüksek olduğu ve emzirme sürecinde olası sorunlarla başa çıkmada daha başarılı olduğu belirtilmektedir (Kestler Peleg, Shamir-Dardikman, Hermoni ve Ginzburg, 2015). James ve diğerleri (2020), kadınların öz-yeterliliğinin ve motivasyonlarının birbirini

etkileyen ve emzirme ile ilgili problemlerin üstesinden gelmede önemli faktörler olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla emzirme öz-yeterliliği ve emzirme motivasyonu birbirini etkileyen, emzirmeyi başlatma ve sürdürmede etkili olan iki kavramdır (Öztürk ve diğerleri, 2022).

Emzirme eğitim ve danışmanlığında hemşirelere büyük görevler düşmektedir (Addicks ve McNeil, 2019; Peven, Purssell, Taylot, Bick ve Lopez, 2020). Hemşireler antenatal dönemde kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesinde, emzirme eğitimi ve danışmanlığın emzirmeyi etkileyebilecek faktörlere uygun hazırlanmasında, doğum sonrası ilk emzirmenin gerçekleştirilmesinde önemli görevler üstlenirler. Emzirme eğitimi ve danışmanlıkları ile sağlıklı emzirmenin başlatılmasını, devamlılığını sağlarlar. Böylelikle anne ve bebek sağlığının geliştirilmesine dolayısıyla toplum sağlığına önemli katkılar sağlamaktadırlar (Kurnaz ve Uyar, 2021; McLain, Frongillo, Hess ve Piwoz, 2019; Suárez ve diğerleri, 2019; Tuğut ve Dilmen, 2023). Bu nedenle emzirme başarısını etkileyen emzirme öz-yeterliliği ve motivasyonunun değerlendirilmesi ve eğitimlerin bu kavramlar çerçevesinde yapılandırılmasında hemşirelerin büyük sorumlulukları vardır. Nitekim emzirme öz-yeterliliği ve motivasyonunun emzirme sürecindeki rolünü inceleyen hemşirelik çalışmaları, genellikle postnatal dönemde bu iki faktör arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır (Kehinde, O'donnell ve Grealish, 2023; Mızrak Şahin, Özerdoğan, Özdamar ve Gürsoy, 2019; Yılmaz, 2021). Bu çalışmaların çoğunda 0-6 aylık bebeği olan anneler değerlendirilmektedir. Oysaki doğum sonrası dönemde zamanla kadının deneyimlerinin artması, öğrendikleri ve aldığı sosyal destekler emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğini etkileyebilir. Bu nedenle doğum sonu her ay kadın için farklı dinamikler barındırabilir ve emzirme motivasyonu ile öz-yeterliliğin zamana göre değişiminin değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca kadının emzirmeye karar vermesi ve niyeti antenatal dönemde gerçekleşmektedir. Antenatal dönemde emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliğinin postnatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliğini nasıl etkilediği, postnatal dönemde zaman geçtikçe değişimin nasıl olduğuna ilişkin çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. (Keskin, 2021; Şahin, 2018). Böylelikle antenatal ve postnatal dönemde emzirme eğitimlerinin kadının ihtiyacına göre yapılandırılması konusuna ışık tutulmuş olacaktır.

Araştırmanın amacı

Araştırma primipar kadınların antenatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilikleri ile postnatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları

- Kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postpartum emzirme öz-yeterlilik düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postpartum emzirme motivasyon düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Kadınların antenatal emzirme motivasyon düzeyleri ile postpartum emzirme motivasyon düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Kadınların antenatal emzirme motivasyon düzeyleri ile postpartum emzirme öz-yeterlilik düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Kadınların antenatal emzirme motivasyon düzeyleri ile emzirme öz-yeterlilikleri arasında ilişki var mıdır?
- Kadınların postpartum dönemde emzirme motivasyon ve öz-yeterlilik düzeyinin izlem zamanlarına göre değişimi nasıldır?

Çalışmanın alt soruları

- Kadınların emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliği düzeylerinin LATCH emzirme tanılama ölçüm aracı puanıyla aralarında ilişki var mıdır?
- Kadınların LATCH emzirme tanılama ölçüm aracından aldıkları puanın zamana göre değişimi nasıldır?

Araştırmanın önemi

Her bebeğin anne sütüyle beslenme hakkı vardır ve anne sütü bebek, anne, toplum sağlığı ve ekonomik yönden sayısız fayda sağlamaktadır. Dünya genelinde anne sütü ile beslenme oranları incelendiğinde hedeflenen düzeye erişilemediği görülmektedir (DSÖ, 2022). Literatür taraması yapıldığında emzirme eğitimlerinin etkinliğine dair sayıların gün geçtikçe

arttığı, teknolojiyle birlikte yeni öğretim tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir (Gavine ve diğerleri, 2022; Geoghean-Morphet, Yuen, Rai, Angelini, Christmas ve Silva, 2014; Okoye, Rodriguez-Tort, Escamilla ve Hosseini, 2021). Ancak bu eğitimlerin yapılmasına rağmen emzirme davranışının süreklilik göstermediği, hedeflenen emzirme oranlarına ulaşılamadığı görülmektedir. Bir davranışın devamlılığı için motivasyonun değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle emzirme davranışının devamlılığında emzirme motivasyonunun değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Emzirme motivasyonu aynı zamanda bireyin o davranışı yapabilme inancına pozitif katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğinin birbirini etkilediği düşünülmektedir (Öztürk ve diğerleri, 2022; Uludağ ve diğerleri, 2023).

Kadınlar emzirmeye antenatal dönemde karar vermekte ve emzirme niyetini çoğunlukla bu dönemde belirlemektedir. İlk kez annelik deneyimini yaşayacak olan primipar kadınlarda emzirme kararının ve motivasyonunun değerlendirilmesi emzirme davranışını gerçekleştirmelerinde ve devam ettirmelerinde ayrıca önemlidir. Bu nedenle emzirme eğitimlerinden önce kadınların emzirme motivasyonlarının ve öz-yeterliliklerinin değerlendirilmesi emzirme eğitimlerinin çeşitlendirilmesi ve yapılandırılması açısından önem taşımaktadır (Evans, Hsu ve Sheu, 2021; Hidayati, Nurhayati, Kamala ve Hadi, 2019; Kartal ve Gursoy, 2020; Naroe, Rakhshkhorshid, Shakiba ve Nadian, 2020; Wardani, Sriwenda ve Widaningsih, 2020). Ayrıca, yapılan çalışmalar incelendiğinde, genellikle postnatal 0-6 aylık süreçte emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğini değerlendiren çalışmaların bulunduğu görülmektedir (Gavine ve diğerleri, 2022; Işık ve Arça, 2019; Rabiepoor, Khodaei ve Valizadeh, 2019; Jama ve diğerleri, 2020; Kim, Park, Oh, Kim ve Ahn, 2018). Postnatal dönemde zamana göre motivasyon ve öz-yeterlik düzeyinin nasıl değiştiği, antenatal dönem motivasyon ve öz-yeterliği ile nasıl bir ilişki olduğunun belirlenmesi başarılı bir emzirme programı için oldukça önemlidir.

Bu çalışma sonuçları ile, son yıllarda literatürde önem kazanan emzirme motivasyonunun antenatal dönemde değerlendirilmesinin önemi vurgulanacaktır. Ayrıca, emzirme sürecinde etkili olan emzirme öz-yeterliliği ile emzirme motivasyonu arasındaki ilişki ve bu kavramların zamana göre nasıl değişim gösterdiği belirlenmiş olacaktır. Bu sonuçların emzirme eğitimlerinin içeriklerinin planlanmasında, eğitimlerin zamanlamasına karar vermede ve istedik emzirme oranlarına ulaşılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma, çalışmanın yapıldığı yerin örneklemiyle ve çalışmanın yapıldığı zaman aralığı ile sınırlıdır. Bu sebeple araştırma sonuçları tüm primipar kadınlara genellenemez. Araştırmanın bazı bulguları kadınların öz bildirimlerine dayanmaktadır.

Antenatal dönemde emzirme motivasyon durumunu belirleyebilecek Türkçe geçerliliği ve güvenirliliği yapılmış olan bir ölçüm aracına ulaşamadığından, kadınların antenatal emzirme motivasyonları 0 ile 10 arasında puanlanan görsel analog skala ile değerlendirilmiştir.

Tanımlar

Antenatal: Doğum öncesi

Postpartum (Postnatal): Doğum sonrası

Primipar= İlk doğumunu yapmış kadın

Multipar= Birden fazla doğum yapmış kadın

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölüm içinde;

- Anne sütü içeriği ve emzirmenin önemine,
- Emzirmenin anne, bebek, toplum ve ekonomik yararlarına,
- Dünya’da ve Türkiye’de anne sütü ile beslenme durumuna,
- Emzirmeyi etkileyen faktörlere,
- Öz-yeterlilik kavramı, emzirme öz-yeterliliği ve etkileyen faktörlere,
- Motivasyon kavramı ve emzirme motivasyonunu etkileyen faktörlere,
- Primipar kadınlarda emzirme öz-yeterlilik ve motivasyonunu arttırmada hemşirenin rollerine yer verilmiştir.

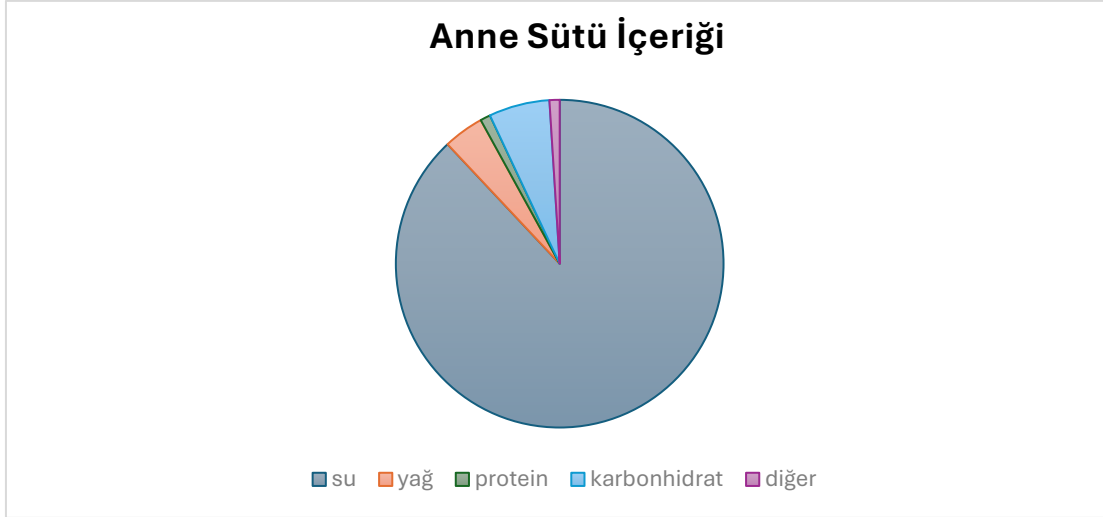
2.1. Anne Sütü İçeriği ve Emzirmenin Önemi

Anne sütü zengin ve eşsiz bir içeriğe sahiptir. İçerisinde karbonhidrat, protein, yağ, vitaminler, mineraller ve büyüme faktörleri gibi bebeğin yaşamının belirli bir döneminde ona yetebilecek tüm besinleri içermektedir (Lawrence, 2022; Sağlık Bakanlığı, 2018). Son yıllarda gündemde olan mikro biyom ve mRNA gibi yalnızca emziren annelerde bulunan bileşenler anne sütünün eşsiz yönünü göstermektedir (Azad ve diğerleri, 2021; Kim ve Yi, 2020). Anne sütünün içeriğinde yer alan makro ve mikro besinlere ilişkin bilgiler Şekil 2.1’de gösterilmiştir. Anne sütünün içerisinde en yüksek miktarda bulunan makro besin, laktoz formunda bulunan karbonhidratlardır. Bebeğin kan şekerini düzenler ve anne sütünün osmotik basıncının korunmasında etkilidir. Bağırsakta kalsiyum emilimini artırarak kemik gelişimine yardımcı olur ve glikolipitlerinin yapısına katılarak beyin gelişimini desteklemektedir (Barutçu, 2020; Kim ve Yi, 2020; Shah, Sabir ve Alhawaj, 2021). Anne sütünde en fazla bulunan ikinci besin ise yağlardır. Yağlar çoğunlukla trigliserit yapıdadır ve enerji içeriğinin neredeyse yarısını karşılar. Merkezi sinir sisteminin gelişmesini sağlamaktadır (Kim ve Yi, 2020). Anne sütünün temel proteini whey ve daha az miktardaki kazein proteinidir. Bebeğin ilk 6 ay boyunca bütün protein ihtiyacını tek başına karşılamaktadır. Biyoyararlanımı yüksektir ve sindirimi kolaydır (Barutçu, 2020; Dönmez ve Yeygel, 2022; Shah ve diğerleri, 2021). Laktoferrin proteinleri ise demiri bağlar ve antimikrobiyal etkisi ile enfeksiyonlara karşı koruyucu bir etki göstermektedir (Hidayati ve diğerleri, 2019). Vitamin olarak ise genellikle anne sütünün içeriği bebeğin normal

büyümesini sağlayacak formdadır. Bunlara karşın anne sütündeki D ve K vitamini yetersiz olabilmekte, dışardan ek takviyeler gerekebilmektedir. Anne sütü; demir, bakır ve çinko dahil olmak üzere 20'den fazla mineral bulundurmaktadır. Bu minerallerin çoğu özellikle kolostrumda bol miktarda bulunmakta ve zamanla miktarları azalmaktadır (Kim ve Yi, 2020).

Bütün besin içeriğinin yanı sıra anne sütü mikrobiyotası, en değerli biyoaktif içeriklerden oluşmaktadır (Gomez Gallego, Garcia-Mantrana, Salminen ve Collado, 2016). Vitamin, mineral ve eser elementlerden oluşmaktadır. Biyoaktif olarak immünolojik faktörler ve çeşitli büyüme faktörleri, akyuvarlar, immunoglobulinler, sitokinler, kemokinler, büyüme hormonları ve antimikrobiyal etkenler içermektedir (Barutçu, 2020; Gomez Gallego ve diğerleri, 2016; Shah ve diğerleri, 2021). Bağışıklığı sağlayan hücrelere ek kök hücreler, epitel hücreler ve bakteriler de yer almaktadır. Bu hücreler bebekte infantil mikrobiyota oluşumunu desteklemektedir. Böylelikle doku bütünlüğünün korunması, onarılma süreci ve homeostaz sağlanmaktadır (Pham, Patel, Baban, Yu ve Bhatia, 2020).

Her kadının süt içeriği kendi bebeğine özgüdür (Türkyılmaz, 2016). Bebeğin büyüme ve gelişme döneminde değişen ihtiyaçlarına göre sütün içeriğinde farklılaşmalar olmaktadır. Annenin gece ve gündüz süt içeriği dahi dinamik bir değişim halindedir (Erick, 2018; Ballard ve Morrow, 2013; Öztaş, 2021). Anne sütü ve emzirme bebeğin ihtiyacına göre değişen dinamik yapısı ve zengin içeriği ile sağlıklı, kolay, zahmetsiz ve ekonomik olması nedeniyle tüm dünyada önerilen, teşvik edilen ve desteklenen bir beslenme yöntemidir. UNICEF ve DSÖ bebeklerin ilk bir saat içinde emzirilmeye başlanması, ilk altı ay sadece anne sütü almalarını, en az iki yaş ve ötesine kadar ek besinlerle birlikte anne sütünün devamlılığını önermektedir (APA, 2021; DSÖ, 2022; UNICEF, 2018). Bu dönemde en güvenilir, en doğal beslenme yöntemi olan anne sütü bebek ve çocuk sağlığını korumada ve devamlılığını sağlamada, mortalite ve morbidite oranlarını azaltmaktadır (Çintaş, 2023; DSÖ, 2020; Ergezen, Efe, Çalışkan ve Dikmen, 2021; Kramer ve Kakuma, 2012; Sayres ve Visentin, 2018). UNICEF ve DSÖ'nün küresel emzirme karnesi, 2030 yılına kadar doğumun ardından ilk 6 aylık dönemde tek başına anne sütüyle beslenme oranlarını küresel olarak %70'e çıkarmayı hedeflemektedir (UNICEF ve WHO, 2023).

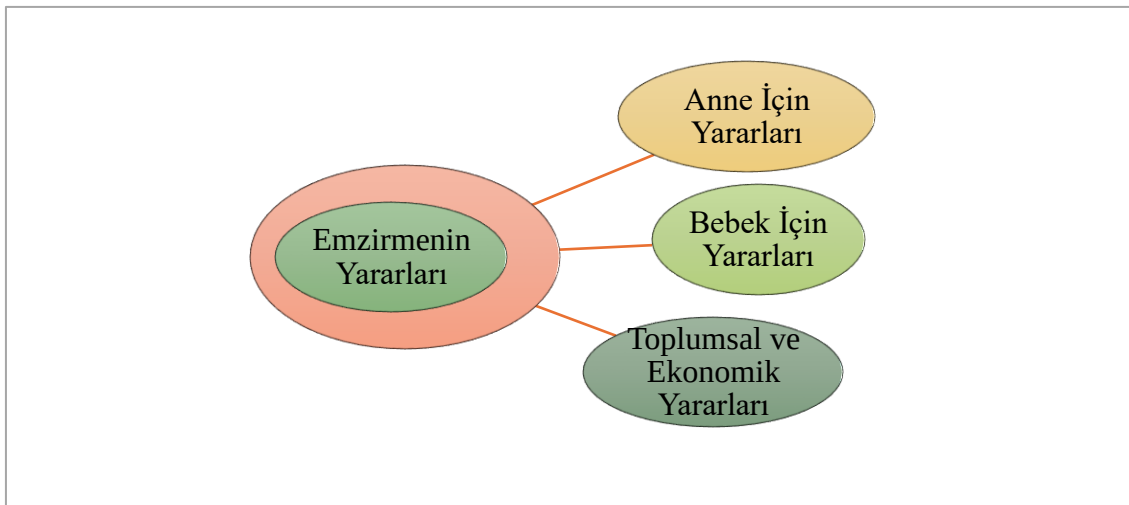

(Şekil literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2018; Shah, Sabir ve Alhawaj, 2021))

Şekil 2.1. Anne sütü içeriği

2.2. Emzirmenin Yararları

Emzirmenin bebek, anne, toplumsal ve ekonomik faydaları vardır. Bu anlamda bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesi, anne sağlığını ve dolayısıyla toplum sağlığını olumlu yönde etkileyecektir. Çocuk sağlığını korumada ve devamlılığını sağlamada en etkili, güvenilir, doğal beslenme yönteminin emzirme olduğu düşünüldüğünde, emzirmenin tüm boyutları ile yararları Şekil 2.2’de gösterilmiştir.

(Şekil literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Ergezen, Efe, Çalışkan ve Dikmen, 2021; Tuğut ve Dilmen, 2023; UNICEF, 2018))

Şekil 2.2. Emzirmenin yararları

2.2.1. Emzirmenin bebek için yararları

Anne sütünün bebeğin tüm yaşamı boyunca etki edeceği pek çok yararı bulunmaktadır (Atar, 2019; Güney ve Çınar, 2017). Anne sütünün bebek için faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Anne sütü bebeklerin ilk aşısıdır. Anne sütü içeriğindeki immünoglobülinler ve kadının antikorlarının anne sütü ile bebeğe geçmesi hastalıklara karşı direnç sağlar (SB, 2018).
- Anne sütü alan bebeklerde enfeksiyonların (diyare, solunum sistemi enfeksiyonları, menenjit, idrar yolu enfeksiyonları, otitis media vb.) görülme sıklığı daha azdır (Türkyılmaz, 2016).
- Anne sütü alan bebekler alerjik hastalıklara karşı korunmaktadırlar. Çocukluk döneminde atopik dermatit ve solunumsal alerjenlere karşı anne sütünün koruyucu olduğu bilinmektedir (Bayrak Başdağ, 2021; Durgun, 2023; O'sullivan, Geraghty, Cassano ve Rasmussen, 2019; Zehra, 2022).
- Emzirme sırasında sağlanan tensesel temasın, bebeğin duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimini olumlu yönde etkilediği, çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur (Durgun, 2023; Özkan ve Karakoç, 2021).
- Anne sütü alan bebeklerde ani bebek ölüm riski anne sütü almayan bebeklere göre daha azdır (Nelson, 2023).
- Anne sütünün dikkat eksikliği ve otizm gibi hastalıklara karşı koruyucu etki gösterdiği belirtilmektedir (SB, 2023).
- Çocukluk çağı enfeksiyonları (kızamık, varisella vb.), otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği-hiperaktivite, çocukluk çağı kanserleri (Meek ve Noble, 2022), ileriki yaşlarda aşırı kilo ve obezite, diyabet, kardiyovasküler hastalıklar ve astım riskini azalttığı bilinmektedir (Akçay, 2022; Cambaz Kurt, 2020; SB, 2023; Türkyılmaz, 2017).
- Uzun süre anne sütü vermek bebeklerin IQ düzeylerinin daha yüksek olmasına ve zekâ gelişimine katkı sağlamaktadır (Cambaz Kurt, 2020; SB, 2023).
- Emzirilen bebeklerin ağırlı işlemler sırasında mama ile beslenen bebeklere göre daha az stres yaşadığı, anne sütünün analjezi etkisi olduğu bildirilmektedir (Lan ve diğerleri, 2021; Zhang, Su, Li ve Chen, 2018).

2.2.2. Emzirmenin anne sağılığı için yararları

Emzirme bebek ve anne sağılığını olumlu yönde etkileyen bir süreçtir. Emzirmenin anne sağılığı açısından yararlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Emzirme, anne sağılığını kısa ve uzun vadede bilişsel, psikolojik, fizyolojik alanlarda ve maddi konularda olumlu etkilemektedir (Barutçu, 2020; Kellams ve diğerleri, 2016). Bu etkiler emzirme dönemi ve sonrasında görülebilmektedir (Cynthia ve diğerleri, 2018).
- Emzirmenin anneye sağladığı en büyük kolaylık pratik, hazır ve uygun ısıda olan süt ile bebeğini istediği ortamda rahatlıkla besleyebilmesidir (Özkan ve Karakoç, 2021).
- Emzirme ile bebekle ten tene temas kurulması annelik duygusunu pekiştirmekte, bebekle güçlü bir bağ kurulmasını sağlamaktadır (Karimi, Sadeghi, Maleki Saghooni ve Khadivzadeh, 2019).
- Başarılı bir emzirme süreci kadının emzirme motivasyonunu artırarak süt yapımında artmayı sağlayabilmektedir (Nadeem ve Sarwar, 2017; Zidi ve diğerleri, 2016). Emzirme motivasyonu aynı zamanda kadının kendine olan güvenini, emzirme öz-yeterliliğini olumlu etkilemektedir (Mizuhata ve diğerleri, 2020).
- Emzirme sürecinde salgılanan yüksek prolaktin hormonu annelerde sakinliği ve anksiyetelerinde azalmayı sağlar (Çınar ve Altınkaynak, 2017; Irmak, 2016; Türkyılmaz, 2016).
- Emziren kadınlarda postpartum kanama ve enfeksiyon gelişme riskinde azalma (Topal, 2017; Türkyılmaz, 2017), kilo kaybı hızında artış, vücut yağlanmasında azalma (SB, 2023; Türkyılmaz, 2017) emzirmenin kadınlara sağladığı kısa vadede olan yararlardır.
- Çalışmalarda depresyon riski emzirme süresinin kısa olması ile ilişkili bulunmuştur (Dias ve Figueiredo, 2015; Yuen ve diğerleri, 2022). Başarılı emzirme süreci geçiren ve uzun süre emziren kadınlarda postpartum depresyon görülme sıklığının daha az olduğu belirtilmektedir (Beevi, Low ve Hassan, 2016; Del Ciampo La ve Del Ciampo IrL, 2018; Topal ve diğerleri, 2017).
- Emziren kadınlarda uzun vadede toplam emzirme süresiyle ters orantılı olarak tip-2 diyabet görülme riski, osteoporoz riski ve buna bağlı kırıkların oluşma riski (İnal ve diğerleri, 2015; Meek ve Noble, 2022; SB, 2018; Peila, Gazzolo, Bertino, Cresi ve Coscia, 2020), meme, uterus ve over kanseri görülme riski azalmaktadır (DSO, 2019; Nadeem ve Sarwar, 2017; Topal ve diğerleri, 2017; Zidi ve diğerleri, 2016).

- Emziren kadınlarda kardiyovasküler sistem hastalıklarının görülme ve hiperlipidemi gelişme riskinin azaldığı da belirtilmektedir (Gökçay ve Keskindemirci, 2019). Emzirme süresi ve hipertansiyon riski birbiriyle ilişkili bulunmuştur (Akçay, 2022; Tuğut ve Dilmen, 2023). Qu ve diğerleri (2018), bebeğini bir yıldan fazla emziren annelerde daha az süre ile emziren annelere kıyasla hipertansiyon riskinin daha az olduğunu bildirmiştir (Qu, Wang, Tang, Wu ve Sun, 2018).
- Emzirme, kadının bazal metabolizma hızını artırmakta ve daha hızlı kilo vermesine yardımcı olmaktadır (Ringgi, Pora ve Keytimu, 2022). Yapılan çalışmalarda emzirmenin obezite ve aşırı kilo alımını engellemede etkili olabileceği belirtilmektedir (Acar ve Şahin, 2022; Durgun, 2023; Horta Rollins, Dias, Garcez ve Pérez Escamilla, 2023).
- Emzirme, anneye sağladığı bütün fizyolojik ve psikolojik yararlarının yanı sıra akut ve kronik hastalık geçirme riskini azaltmaktadır. Aileye ve dolayısıyla ülkenin ekonomisine katkı sağlamaktadır (D'hollander ve diğerleri, 2023; Kırca ve Hür, 2022; Radke, 2022).

2.2.3. Emzirmenin toplumsal ve ekonomik yararları

Emzirmenin, anne ve bebek sağlığına yararları yanı sıra toplumsal, çevresel ve ekonomik de birçok katkısı bulunmaktadır. Sağlıklı anne, sağlıklı çocuk, sağlıklı aile ve sağlıklı toplum ilişkisi birbiriyle bağlantılıdır (Ergezen ve diğerleri, 2021; Tuğut ve Dilmen, 2023; UNICEF, 2018; McLain ve diğerleri, 2019). Emzirme anne bebek bağlanmasına sağladığı pozitif katkı ile sağlıklı bir toplumun ve neslin yetişmesinin temelini oluşturmaktadır (Kırca ve Hür, 2022).

Anne sütünün satın alınamayan ve hazırlama işlemi gerektirmeyen bir besin olması zamandan ve paradan tasarruf etmeyi sağlamaktadır (APA, 2021). Emzirme; temiz, kolay ve bebeğe verirken başka bir materyale ihtiyaç duyulmaması gibi özellikleriyle doğa ve çevre sağlığına katkı sağlamaktadır (Aksoy, Bay ve Yılmaz, 2022; Bayrak Başdağ, 2021; Öztaş, 2021; Radke, 2022). Anne sütü alamayan bebek ve çocuklar mama kullanmak durumunda kalabilir. Mama üretimi sırasında oluşabilecek çevre kirliliği uzun vadede topluma zarar verecektir. Anne sütü alımını arttırmak ve teşvik etmek çevre sağlığını da pozitif yönde etkileyecektir ve ekosisteme katkı sağlayacaktır (Rollins ve diğerleri, 2016). Çevre dostu olan emzirme eyleminin karbon ayak izinin azaltılmasında, çevresel sürdürülebilirliğe ve gıda güvenliğine de katkısı çoktur (Meek ve Noble, 2022).

Emzirme bebeklerde ve çocuklarda morbidite ve mortalite oranlarını düşürerek sağlık bakım maliyetlerini azaltmaya katkı sağlayan bir halk sağlığı uygulama sürecidir (Sayres ve Visentin, 2018). Anne sütü alan bebeklerin daha az hastalandığı, hastalanan bebek ve çocukların hastanede yatış sürelerinin diğerlerine göre daha kısa olduğu bilinmektedir. Böylelikle hastaneye başvurular, sağlık harcamaları, ilaç kullanımı azalır. Aynı zamanda çocuk hastalıklarının tedavisine ayrılan iş gücü azalır, ailelerin işten izin almaları azalacağından iş gücü kaybı da azalmış olur (Asadi, Aslani, Nayebinia ve Fathnezhad Kazemi, 2020; Havens ve Wines, 2019). Yapılan çalışmalarda anne sütü ile beslenen bebeklerin diğerlerine göre ilk 12 ayda hastaneye yatış ve ayaktan tedavi oranlarının anne sütü almayanlara göre daha düşük olduğu bildirilmiştir (Tunçkılıç ve Aydın, 2019; Yılmaz, 2018).

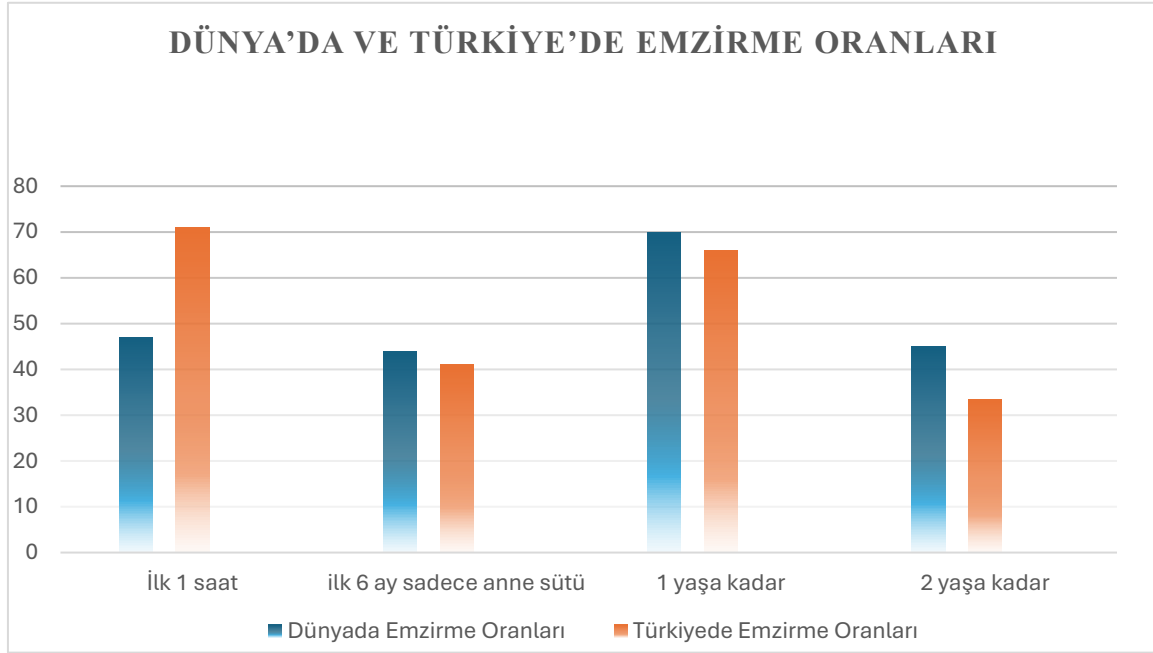
Her yıl 1,5 milyon bebeğin ilk altı ayda sadece emzirilerek beslenmesinin ülkenin ekonomisine yaklaşık 70 milyon dolar katkı sağladığı vurgulanmıştır (Uzun, Şancı ve Eroğlu, 2021; WHO, 2022). Bu anlamda emzirmenin aile ve ülke ekonomisine önemli pozitif etkileri olduğu söylenebilir (Kumera ve Haidar, 2021; Tiryaki ve Altınkaynak, 2021; Radke, 2022).

2.3. Dünyada ve Türkiye’de Anne Sütü ile Besleme Durumu

Doğumun ardından ilk bir saat içerisinde emzirmenin başlanması ve iki yaş ve sonrasına kadar emzirmenin sürdürülmesinin önemi dünya genelinde vurgulansa da Dünya’da ve Türkiye’de emzirme oranları istenilenin altında kalmıştır (Global Breastfeeding Collective, 2023; TNSA, 2018). Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF öncülüğündeki Küresel Emzirme Karnesi (Global Breastfeeding Scorecard) 2023 raporunda 2016-2022 yılları arasında ilk bir saat içerisinde emzirme %46, ilk 6 ay sadece anne sütü ile besleme %44, ilk bir yılda anne sütü verme oranı %71 iken; iki yaşa kadar anne sütü verme oranı %45 olarak açıklanmıştır. Küresel olarak yaşamın ilk altı ayında sadece emzirme oranları son on yılda yüzde 10 oranında artarak 2023 yılında yüzde 48’e ulaştığı bildirilmiştir (GBS, 2023).

Türkiye’de ise Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 yılı raporuna göre doğumun hemen ardından ilk bir saat içerisinde emzirmeye başlama %71, 0-1 aylık çocuklarda %59’dan, 2-3 aylık çocuklarda %45’e ve 4-5 aylık çocuklarda %14’e kadar düşmekte olduğu belirtilmiştir. İlk altı ay sadece anne sütü ile besleme %41, emzirmeye

devam etmede 1 yaşı kadar %66 olan emzirme oranı iki yaşa gelindiğinde %33,5'e kadar düştüğü bildirilmiştir (TNSA, 2018). Bir önceki yılların verileri ise ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenme TNSA 2008'de %42 iken, TNSA 2013'te %30 olarak bildirilmiştir (TNSA, 2008-2013). Dünya'da ve Türkiye'deki emzirme oranları şekil 2.3.'te verilmiştir.

(Şekil literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (GBS, 2022; TNSA, 2018)).

Şekil 2.3. Dünya'da ve Türkiye'de emzirme oranları

2.3.1. Dünyada emzirmeye genel bakış

Dünya Sağlık Asamblesi (WHA), DSÖ ve UNICEF çeşitli ülkelerin sağlık bakanlığı temsilcilerinin katılımıyla 1981 yılında “Uluslararası Anne Sütü Muadillerinin Pazarlanması ile ilgili Uluslararası Yasa (Mama Kodu)” onaylanmıştır (WHO, 1981). Yasada amaç mama firmalarının pazarlama faaliyetlerinin sınırları çizmek ve anne sütünün önüne geçmesini engellemektir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1989'da kabul ettiği “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nde “toplumun tüm kesimlerine emzirmenin öneminin anlatılması, desteklenmesi ve eğitim olanaklarına kavuşturulması” hedeflenmiş, anne sütünün bebek için en uygun besin olduğu ve emzirmenin insan hakkı olduğu belirtilmiştir (DSÖ ve UNICEF, 2005). 1990 yılında DSÖ ve UNICEF ‘in çeşitli ülkelerin de katılımıyla ortak yayınladığı bildiride imzalanan “İnnocenti Deklarasyonu’nda” ise doğru emzirme konusunda sağlık personeli ve gebelerin eğitim alması, yenidoğana anne sütü dışında gıda ve emzik/biberon kullanılmaması, doğumun hemen ardından anne ile bebeğin aynı odada kalması,

bebeğin her istediğinde emzirilmesi gibi maddelere yer verilmiştir. Bu koşulları sağlayıp emzirmeyi teşvik eden her kuruma da “Bebek Dostu Hastane” (BDHG)” (Baby Friendly Hospital) unvanı verileceği ilan edilmiştir. Emzirmeye verilen önemi göstermek ve dünya genelinde farkındalığı arttırmak için 1-7 Ağustos “Dünya Emzirme Haftası” olarak belirlenmiştir (UNICEF, 1992; WHO, 1992).

Dünya Sağlık Asamblesi 2012 yılında, 2025 yılına kadar anne, bebek ve küçük çocuk beslenmesini içeren, altı küresel beslenme hedefi belirlemiş, kapsamlı planı onaylamış ve uygulamaya başlanmıştır. İlk altı ay sadece anne sütü verme oranının küresel olarak en az %50’ye ulaştırılması hedeflenmiştir ancak bu hedefe henüz yaklaşılammıştır (GBS, 2021; UNICEF, 2019; WHO, 2014a, 2020, 2021).

Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF 2017 yılında, dünya genelinde emzirme oranlarını artırma amacıyla ‘Küresel Emzirme Ortaklığı’ girişimini başlatmıştır. Bu anlamda her yıl “Küresel Emzirme Karnesi” yayınlanmaya başlanmıştır. İlk raporunda ise (2017) dünyada emzirme konusunda tavsiye edilen standartlara tam olarak uyan bir ülke olmadığı belirtilmiştir (GBS, 2017). Güncellemesi 2018’de yapılan ‘Başarılı Emzirmede on Adım Stratejisi’ ve 2009’da güncellenen ‘Mama Kodunun’ uygulanması bebek dostu hastanelerin temelini atmıştır (WHO, 2009; 1981; 2018b; Saadeh, 2012).

Dünya Sağlık Örgütü, 2018 yılı raporunda 196 ülkeden neredeyse çeyreği mama kodunu yasalarına uyarlamış ve uygulamayı başarmıştır. Ülkelerin yarısından fazlası mama koduyla ilgili hiçbir önlem almamış ve uygulamamıştır. Bebek dostu hastane sayısı tüm ülkedeki hastanelerin 10/1 ine ancak ulaşabilmiştir (WHO, 2018). Genel olarak tüm ülkelerde doğum sonrası emzirmeye başlama oranları yüksek olmasına rağmen, ilk altı aylık dönemde sadece anne sütü ile besleme oranlarının gittikçe düştüğü ve bebeklerin altıncı ayına geldiğinde anne sütü alma oranlarının oldukça düşük olduğu bildirilmiştir (WHO, 2021).

Amerikan Pediatri Akademisinin (APA) çocukluk dönemi obezitesi ile mücadelede işlenmesi gereken ana noktanın emzirmenin desteklenmesi olduğunu vurgulamıştır (APA, 2023). Emzirme politikalarını geliştirmek için İngiltere’de hazırlanan modelde, okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlere yönelik yazılı bir emzirme politikasının olmasının ebeveynlerde emzirme bilincinin oluşmasında etkili olacağını ifade edilmiştir (Calloway, Stern, Schober ve Yaroeh, 2017). Bunun dışında pek çok uygulamada ise sadece anne

sütünün teşvikine yönelik, işyerleri, okullar, alışveriş merkezleri gibi yerlerde emzirmeyi destekleyici uygun yer, mekân, ortam bulundurması ve emzirme eğitimleri içermesi planlanmıştır (Health Promotion and Disease Prevention Directorate, 2015).

2.3.2. Türkiye’ de emzirmeye genel bakış

Türkiye ‘‘Çocuk Hakları Sözleşmesi’’ni 1990 yılında imzalamıştır ve 1991 yılından itibaren emzirmeyi destekleyici ve özendirici uygulamaları hızlandırmıştır. Sağlık Bakanlığı ile UNICEF iş birliği ‘‘Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşu’’ adlı çalışmalara başlamıştır (UNICEF, 1992). Program halen sağlık bakanlığı tarafından koordine edilmektedir. ‘‘Emzirme İçin On Adım Stratejisi’’, ‘‘Mama Kodu’’, ‘‘Küresel Bebek ve Küçük Çocuk Beslenme Stratejisi’’ benimsenerek uygulanmaya ve denetimlerine devam etmektedir. Günümüzde ise programın adı ve içeriği değiştirilerek ‘‘Emzirmenin Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı’’ adlı son halini almıştır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

Bebek dostu hastane uygulamaları 2002 yılında genişletilerek ‘‘Bebek Dostu Aile Hekimliği’’ uygulamaya dahil edilmiştir. Daha sonrasında 2008 yılında ‘‘Bebek Dostu İl’’ çalışmaları başlanmıştır. Kendini bu alanda geliştiren illere ‘‘Altın Bebek Dostu İl’’ unvanı verileceği bildirilmiştir. Amasya, Konya, Çanakkale, Siirt, Van, Bolu ve Yozgat bunlardan birkaçıdır. Bunlara ek 2012 yılında ‘‘Bebek Dostu Yenidoğan’’ uygulamasının da başlatıldığı bildirilmiştir (Çaylan, Kılıç, Tetik, Armut ve Tezel, 2019; Yalçın, 2018). Ülkemizde bütün iller bebek dostu il unvanını almıştır. Ülke genelinde bebek dostu aile sağlığı birimlerinin oranı yüzde 96,8’dir. Toplam 1296 bebek dostu hastane, 219 bebek dostu yenidoğan yoğun bakım ve 61 ilde de 113 anne dostu hastane bulunmaktadır (SB, 2024).

Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı çerçevesinde, ‘‘başarılı emzirme için on adım’’ tanımlanmıştır. On adım sırasıyla:

İdari Yönetim Aşamasında;

1. Kurumlarda anne sütü ve emzirme uygulamasının korunması, teşvik edilmesi ve desteklenmesi amacıyla bir emzirme politikası oluşturmak.
 - a) ‘‘Anne Sütü Muadillerinin Pazarlanmasıyla ilgili Uluslararası Yasa’’ ve Dünya Sağlık Asamblesi’nin ilgili kararlarını eksiksiz şekilde uygulamak.

- b) Hastane Personeli ve ebeveynlerle düzenli aralıklarla paylaşılan, yazılı bir “bebek beslenme politikası” oluşturmak.
- c) Sürekli takip veri yönetim sistemleri kurmak.
- 2. Personelin, kadınlara emzirme konusunda destek olmak için gerekli bilgi, yeterlilik ve becerilere sahip olmasını sağlamak.

Klinik Aşamada;

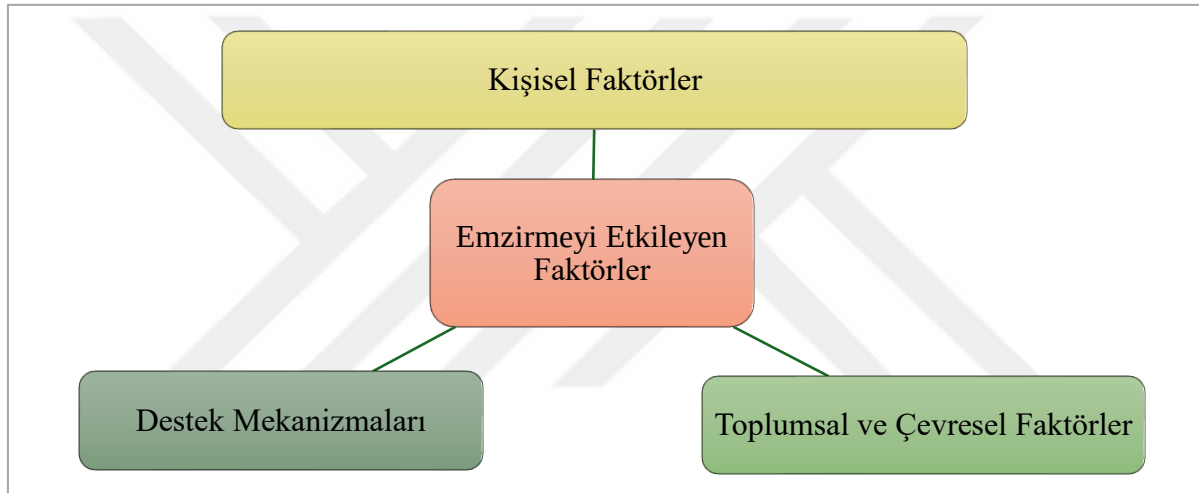
1. Gebe kadınlara ve ailelerine emzirmenin önemi ve emzirme yöntemleri konusunda bilgi vermek.
2. Kadınların doğumun ardından bebekleri ile en kısa sürede ten-tene temas kurması sağlanarak, emzirmeye başlaması ve temasın kesintisiz şekilde sürmesi için kadınlara destek olmak.
3. Emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesinde en sık karşılaşılan etmenlerin yönetilmesi konusunda kadınlara danışmanlık yapmak.
4. Tıbbi bir zorunluluk olmadığı sürece, yenidoğana anne sütünden başka herhangi bir besin vermemek.
5. Kadınların günün 24 saati bebekleri ile yan yana ve aynı odada kalmasını sağlamak.
6. Kadınlara bebek acıkma işaretlerini tanınması ve etkili emzirmesi konusunda yardımcı olmak.
7. Biberon ve emzik kullanımı ve risk faktörleri açısından kadınlara danışmanlık hizmeti sunmak.
8. Hastaneden ayrılmadan önce ebeveynlere bebeklerini emzirme konusunda sürekli destek ve bakım hizmetlerine erişim sağlayacakları merkezlerle ilgili bilgilendirme yapmak.

Tüm sağlık kuruluşlarına ulaşarak bu stratejinin uygulama ve devamlılığının sağlanması hedeflenmektedir (SB, 2018; WHO, 2018). Ülkemizde her yıl 1-7 Ekim tarihleri, yılın 40. Haftası “Dünya Emzirme Haftası” olarak kutlanmaktadır (SB, 2018).

2.4. Emzirmeyi Etkileyen Faktörler

Emzirme ve anne sütünün öneminin bilinmesine rağmen emzirme oranları tüm dünyada istenilen oranın altında kalmıştır (İrmak, 2016; Sharma ve Byrne, 2016). Türkiye’de

emzirmeye başlama oranları yüksek olsa da devam ettirme oranlarının istenilen düzeyde olmadığı bilinmektedir (Tiryaki ve Altınkaynak, 2021). Bu sebeple emzirmeyi temelde etkileyen etmenleri kişisel faktörler, destek mekanizmaları ve toplumsal ve çevresel faktörler olarak gruplandırabiliriz. Bunların içeriğinde sosyal medya, sosyal çevre, eş, sağlık profesyonelleri, toplumdaki mitler, inançlar, çevresel etkenler, yaşanan fiziki ortam ve kişisel motivasyon, öz-yeterlilik, sosyodemografik özellikler gibi faktörler yer almaktadır (Dündar, 2021; Horsley, Nguyen, Ditto ve Da Costa, 2019; Keddem, Frasso, Dichter ve Hanlon, 2018; Morley Hewitt ve Owen, 2020). Temelde emzirmeyi etkileyen faktörler şekil 2.4.'te verilmiştir.

(Şekil literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Dündar, 2021; Morley Hewitt ve Owen, 2020))

Şekil 2.4. Emzirmeyi etkileyen faktörler

2.4.1. Kişisel faktörler

Emzirme sürecini etkileyen bazı kişisel faktörler bulunmaktadır. Bunlar kadının yaşı (Mangrio, Persson ve Bramhagen, 2018), eğitim seviyesi (Yeşildere ve diğerleri, 2020), doğum şekli, emzirmeyle ilgili bilgi düzeyi, öz-yeterliliği, paritesi ve deneyimi (Buckman, Diaz, Tumin ve Bear, 2020), emzirmeye hazır oluşluk (Güleşen ve Yıldız, 2013), yetersiz süt algısı, emzirme döneminde yaşanan meme sorunları (Feenstra ve diğerleri, 2018), erken ten tene temas ve emzirme motivasyonudur (Li, Wan ve Zhu, 2021).

Kadının eğitim düzeyi ve emzirme

Sağlıklı bir gebelik ve emzirme süreci için uygun yaş, eğitim düzeyinin ve gelirin iyi olması önemlidir (Balogun, Dagvadorj, Anigo, Ota ve Sasaki, 2015; Tang ve diğerleri, 2019; Zhao ve diğerleri, 2017). Eğitim düzeyi yüksek olan kadınların çocuklarını daha uzun süre emzirdiği (İnce ve diğerleri, 2017; Yeşildere ve diğerleri, 2020), ilk 6 ay düzenli olarak anne sütü verme oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (El Shafei, 2014; Economou ve diğerleri, 2018; Jama ve diğerleri, 2020). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2018) raporunda ise ülkemizde kadının eğitim durumunun ve aile refah düzeyinin artması ile doğum sonrası ilk bir saat içinde emzirme oranının yükseldiği bildirilmiştir (TNSA, 2018).

Kadının yaşı ve emzirme

Etkileyebilecek çok küçük olması veya ileri yaş gebelik olması emzirmeyi olumsuz etkileyebilecek bir durumdur (Oktar, 2018; Wang ve diğerleri, 2019; Gözüyeşil, Tar ve İnal, 2020; Sharma ve Byrne, 2016). Sosyodemografik faktörler ve emzirme süresi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada genç yaşta anne olan kadınların ilk üç aydan önce emzirmeyi bırakma oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Mangrio ve diğerleri, 2018). Buna benzer bir meta-analiz çalışmasında düşük eğitim seviyesi ve gelir durumunun sadece anne sütü ile beslenme oranlarını negatif etkilediği belirtilmiştir (Habtewold ve diğerleri, 2021).

Doğum şekli ve emzirme

Doğum şekli, emzirmenin erken başlatılmasını ve emzirmenin devamlılığını etkilemektedir (Li ve diğerleri, 2021; Zhang, Cheng, Yan, Wu ve Bai, 2019; Hobbs ve diğerleri, 2016). Yapılan çalışmalarda sezaryen doğumdan sonra ten tene temasın daha geç yapıldığı ve ilk emzirme saatinin geç kaldığı ve doğum sonrasında kadınların daha çok emzirme problemleri yaşadığı bildirilmiştir (Akın ve Erbil, 2020; Aluş Tokat ve diğerleri, 2015; Isik, Dag ve Tulmaç, 2016; Sen, Mallick ve Bari, 2020). Aynı zamanda sezaryen doğum yapanlarda emzirme süreleri daha kısa görülmüştür (Zhang ve diğerleri, 2019; Lagerberg, Wallby ve Magnusson, 2021). Hobbs ve diğerleri (2016), yaptığı çalışmada planlı sezaryen doğum yapan kadınların daha az emzirme niyetinin olduğu, emzirmeyi erken bırakma ihtimallerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Hobbs ve diğerleri, 2016). Aynı zamanda sezaryenin emzirmenin geç başlatılması (Getaneh ve diğerleri, 2021), emzirme sorunlarına neden

olduğu da belirtilmektedir (Li, Wan ve Zhu, 2021). Sezaryen ve vajinal doğum sonrası emzirme oranlarının incelendiği bir çalışmada sadece anne sütü verilme oranları doğum sonrası birinci, üçüncü ve altıncı aylarda; sezaryen doğumda vajinal doğuma göre daha düşük olduğunu görülmüştür (Chen ve diğerleri, 2018).

Parite ve emzirme

Parite emzirme başarısını, öz-yeterliliğini, emzirme süresini, emzirmeyi sürdürme kararını ve sadece anne sütü verme oranlarını etkilemektedir (Buckman ve diğerleri, 2020; Kitano ve diğerleri, 2016; Özkan ve diğerleri, 2022). Primipar kadınların multiparlara göre emzirme sürelerinin daha kısa olduğu, daha fazla emzirme sorunu yaşadıkları, ilk emzirmede daha çok problem yaşayacaklarına inanma, sütün yetmeyeceği endişesi ve sütün kesilmesi korkusu duydukları bilinmektedir bunun nedeni olarak tecrübesiz olma ve buna bağlı özgüven eksikliği olarak belirtilmiştir (El Shafei, 2014; Economou ve diğerleri, 2018; Chen ve diğerleri, 2018; Gizaw ve diğerleri, 2022; Jama ve diğerleri, 2020). Ülkemizde yapılan bir çalışmada ise primipar kadınların emzirmeye karşı korku yaşadıkları için multipar kadınlara göre emzirmeyi daha erken dönemde kestikleri ve ek beslenmeye daha erken başladıkları belirtilmiştir (Gönenli ve diğerleri, 2019). Çalışmalar incelendiğinde primipar annelerin multipar annelere göre daha düşük emzirme öz-yeterlilik algılarının ve motivasyonlarının olduğu görülmüştür (Brandao ve diğerleri, 2018; Ekşioğlu ve Ceber, 2015; Guimarães, 2017; Yang ve diğerleri, 2016; Hines ve diğerleri, 2022).

Meme problemleri ve emzirme

Emzirmeye başlama döneminde kadının yaşadığı meme sorunları, bebeğin memeyi tutamaması, kadının emzirmeyi bilmemesi gibi sebeplerle memede bazı sorunlar oluşabilmektedir bu da emzirme sürecini olumsuz etkilemektedir (Feenstra ve diğerleri, 2018). Emzirmeye etki eden yaygın sorunlar arasında meme başı ağrısı ve çatlağı, engorjman, tıkalı süt kanalı, mastit, meme apsesi ve memede mantar enfeksiyonu yer almaktadır (Feenstra ve diğerleri, 2018; Yahşi ve Şaylı, 2022). Düz ve çökük meme başı annelerde en sık rastlanan sorunlardandır (Çaka ve diğerleri, 2017). Süt kanallarının tam boşaltılamadığı ya da sıkı sütyen kullanımında süt kanalları tıkanır. Memede Dolgunluk (Angorjman) oluşur (Mathur ve Dhingra, 2014; Nguyen, Snow ve Wheeler, 2016). Ülkemizde yapılan derleme çalışmasında emzirme döneminde kadınların yaklaşık %10

undan fazlasında meme dolgunluğu ya da angorjman görüldüğü bildirilmiştir (Karaçam ve Sağlık, 2018). Memelerde süt birikimi ya da tedavi edilmemiş süt kanalı tıkanıklığında çatlak meme ucundan içeri giren bakteriler mastite yol açabilir (Mathur ve Dhingra, 2014; Onat, 2021). Giderilememiş mastit ise meme apsesine neden olabilmektedir (Cullinane ve diğerleri, 2015). Bu durumlar emzirmeyi sekteye uğratabilmektedir.

Gebeliğin planlı ve istendik olması

Gebeliği planlı ve istekli olan kadınlarda antenatal dönemde kadınlarda sevinç, heyecan ve mutluluk gibi pozitif duygular görülmektedir (Özkan ve Arslan, 2007). Ancak plansız gebelikte kadınlarda stres, depresyon ve anksiyete bozukluğu gibi ciddi psikolojik sorunlar görülmüştür (Barton, Redshaw, Quigley ve Carson, 2017; Pakseresht, Rasekh ve Leili, 2018; Truijens, Spek, Van Son, Guid Oei ve Pop, 2017). Özellikle Adölesan dönemde yaşanan plansız veya istenmeyen gebelikler emzirme bilincini, tutumunu ve öz-yeterliliğini olumsuz etkileyebilmektedir (Çınar ve Alvur, Menekşe ve Güler, 2019; Gözüyeşil ve diğerleri, 2020). Gebeliğin plansız olması kadının sorunlarını çözemeyip yıpranmasına manevi olarak düşmesine neden olmaktadır bu da annede sosyal ve psikolojik sıkıntılara yol açarak postpartum dönemde bebeği kabullenmeme ve anne bebek bağlanmasında zorlanmaya sebep olmaktadır (Buldur ve Göcen, 2021; Türk, 2022). Planlı gebeliklerde anne bilgiye açık ve emzirmeye istekli olur (Alzaheb, 2017; Dun Dery ve Laar, 2016; Hamze, 2019).

Emzirme ve ten tene temas

Emzirme ten teması için bir fırsattır. Erken ten tene temasın (doğum eylemiyle birlikte ilk bir saat içinde, en az bir saat temas) olması anne, bebek ve emzirme süreci için çok önemlidir (Güleşen ve Yıldız, 2013). Doğumun hemen arkasından ten tene temasla birlikte bebeğin emmeye başlanması hem anne bebek bağlanmasında hem de bebeğinin anksiyetesinin azaltılmasında çok etkilidir (Bystrova ve diğerleri, 2009). Randomize kontrollü olarak yapılan bir çalışmada yaşamın ilk saatinde ten tene temasta bulunan annelerin bebeklerini yaklaşık 70 gün daha fazla emzirdiği görülmüştür (Moore, Bergman, Anderson ve Medley, 2016). Doğumun ardından en kısa sürede anne ve bebek arasında yaşanacak olan ten tene temas emzirme sürecini olumlu etkileyecektir (Karimi ve diğerleri, 2019).

Emzirmeye hazır oluşluk

Emzirmeye başlama ve sürdürmede en önemli faktörlerden biri de kadının emzirmeye hazır olmasıdır. Bunun için antenatal döneminde sağlığını korumaya yönelik bir tutum sergilemiş olması, kadının psikolojik olarak hazır bulunuşluğu, emzirmeyi istemesi ve bu yönde niyetinin olması, kendine güveninin ve motivasyonunun olması gerekir (Durmuş, 2019; Mızrak, 2017; Şen, 2020). Kadının olumlu düşünmesi ve motivasyonunun yüksek olması sütün sorunsuz gelmesini sağlayarak emzirme sürecinin daha kolay başlamasını sağlayacaktır (Çalık ve diğerleri, 2019; Çaylan ve Yalçın, 2020; Durmuş, 2019).

2.4.2. Destek mekanizmaları

Kadının, doğum sonu süreçteki değişikliklere uyum sağlamasını kolaylaştıran etmenler kadının ailesi ve çevresindeki bireylerden aldığı destektir. Bu destek aile, eş, akran ve arkadaşları, sosyal çevre, sosyal medya ve sağlık profesyoneli desteğidir. Destek mekanizmaları emzirme döneminde kadının yaşadığı birçok sorunun çözümünü kolaylaştırmaktadır (Demirçelik, Hortu, Üzüm, Eliaçık ve Helvacı, 2021). Emzirme öz-yeterliliğini arttırmada, emzirmenin desteklenmesinde ve anne bebek bağlanmasında çok etkilidir (Gökbulut, Uçar, Bal, Kantar ve Güney, 2022; He Yimyan ve Namprom, 2022; Höbek Akarsu, Tunca ve Yüzer Alsaç, 2017).

Sosyal destek: Ailenin ve sosyal çevrenin doğum sonrası dönemde anneye destek olmasının emzirme oranlarını arttırdığı, anne bebek ilişkisini dolayısıyla aile ilişkisini olumlu etkilediği, annede yalnızlığı azalttığını, anne bebek bağlanmasını olumlu etkilediği, emzirme sürecini devam ettirmede katkı sağladığı, öz-yeterlilik ve motivasyonunu arttırdığı çeşitli çalışmalarda belirtilmiştir (Faridvand, Mirghafourvand, Malakouti, Mohammad Alizadeh Charandabi, 2017; Metin ve Altınkaynak, 2020; Morse ve Brown, 2022; Prates, Schmalfuss ve Lipinski, 2015).

Akran desteği: kadının antenatal dönem ve sonrasında akran desteğinin de olması kadının duygusal olarak kendini iyi hissetmesini ve emzirmeye yönelmesini sağlamaktadır (Campbell, Wan, Speck ve Hartig, 2014). DSÖ ve UNICEF, emzirme oranlarını daha çok arttırmak için sosyal desteği artırmayı kilit bir strateji olarak tanımlamaktadır (UNICEF, 2018; WHO, 2022).

Sosyal medya: Kadınların sosyal medyada yer alan gruplardan hem kendilerine destek sağlamakta hem de yaptıkları yorumlarla başkalarına destek olmada kullandıkları görülmüştür (Baker ve Yang, 2018; Tağ Kalafatoğlu, 2015). Kadınlar sosyal medyayı daha çok anne sütünün faydaları, süt saklanma koşulları, süt arttırma yöntemleri, emzirme problemleri ve bebek bakımı gibi bilgilere ulaşmada, uyanık kalma, eğlenme ve birbirlerini motive etmede kullanmaktadırlar (Dündar ve Özsoy, 2020; Tomfohrde ve Reinke, 2016). Böylelikle sosyal medya kullananlar sosyal destek ihtiyaçlarını giderebilmektedir (Wilson, 2020). Ülkemizde de annelerin emzirme konusunda bilgi kaynağı olarak en çok sosyal medyayı kullandıkları ve sosyal medyada paylaşılan bilgilerin deneyimleri yansıtması için güvenilir ortam olduğu belirtilmiştir (Dündar, 2020; Durmazoğlu, Çiçek ve Okumuş, 2021; Mercan ve Tari Selçuk, 2021). Ayrıca sosyal medyayı uygun koşul ve saatlerde kullanma sayesinde kadının öz-yeterliliğinin ve motivasyonun artmasında, başarılı bir emzirme süreci yaşamasına ve devamlılığının sağlanmasına katkı sağlayabilmektedir (Morse ve Brown, 2022).

Eş desteği: Eş desteği antenatal ve postnatal dönemde kadınlar için çok önemlidir ve emzirmeyi olumlu etkilemektedir (Kohan, Heidari ve Keshvari, 2016; Srisopa ve Lucas, 2021). Kadınların eşlerinin pozitif desteğini aldığında ve emzirmeye aktif olarak katıldıklarını hissettiklerinde, duygusal doyumun yanı sıra emzirmeye daha kolay başladıkları (Gavine ve diğerleri, 2022; Kohan ve diğerleri, 2016; Jama ve diğerleri, 2020) emzirme konusunda kendilerini daha yetenekli ve güvenli hissettikleri (Cangöl ve Şahin, 2017; Suryati ve Ramdaniati, 2021) aynı zamanda emzirme döneminde daha az sorun yaşadıkları ve yaşadıkları sorunlarla da daha kolay baş edebildikleri görülmüştür (Abbass Dick, Brown, Jackson, Rempel ve Dennis, 2019; Özcan ve diğerleri, 2018; Raissian ve Su, 2018; Srisopa ve Lucas, 2021). Kadının antenatal ve postnatal dönemde eşinin desteğini alması emzirme öz-yeterliliğini ve emzirme motivasyonunu iyileştirerek emzirme oranlarını pozitif yönde arttırdığı bilinmektedir (Durmazoğlu ve Okumuş, 2021; Rabiepoor ve diğerleri, 2019; Uludağ ve Öztürk, 2020).

Sağlık profesyoneli desteği: Antenatal ve postpartum dönemde emzirme ile ilgili doğru bilgiyi sağlayan en önemli destek faktörü sağlık profesyonelleridir. Özellikle postpartum dönemde emzirme sorunlarının çözümünde sağlık çalışanı faktörü çok önemlidir (Peven ve diğerleri, 2020). Yapılan bir çalışmada annelerin emzirme konusunda ilk başvurduğu kaynak ebe ve hemşireler olduğu görülmüştür (Akıncı ve Bat, 2010). Bu nedenle antenatal

dönemden itibaren emzirmenin sağlıklı bir şekilde başlatılması ve sürdürülebilmesi için çevreden gelen kafa karıştırıcı tavsiyelerden uzak sağlık kuruluşlarında yeterli ve doğru bilgi birikimine dayalı sağlık profesyonellerinden alınacak kaliteli ve güçlü sağlık bakım hizmeti almak emzirme sürecinin başlatılması ve devamlılığını olumlu etkileyecektir (Addicks ve McNeil, 2019; Arça ve Işık, 2019; Demirtaş ve Çelik, 2017; Kurnaz ve Uyar, 2021; Tuğut ve Dilmen, 2023). Eğitici, savunucu ve danışmanlık rollerine sahip olan hemşireler emzirmenin başlatılmasında ve devam ettirilmesinde büyük rol almakta, süreci pozitif yönde etkilemektedir. Hemşirelerin sunduğu emzirme desteği, meme problemlerini önlenmede, emzirmeye yönelik bilgi düzeyini ve emzirme başarısını arttırmada etkili olmaktadır (Uğurlu ve Yavan, 2016; Gözükara, 2014). Sağlık profesyonellerinin emzirme konusunda bilgiye, iyi klinik değerlendirme ve gözleme, kadının isteklerini dinlemeye ve emzirmenin günlük yaşamını nasıl etkileyebileceğini anlama yeterliliğine sahip olmaları gerekmektedir (Hamnøy, Kjelsvik, Bærug ve Dahl, 2023). Bütüncül yaklaşım doğrultusunda antenatal dönemden itibaren bakıma kadının tüm çevresini de dahil etmelidir (Onat, 2018; Özkara, Fidancı, Yıldız ve Kaymakamgil, 2016). Antenatal dönemde kadına verilen emzirmeye yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin kadının emzirme öz-yeterliliğini arttırdığı, ilk emzirmenin en erken dönemde başlatılması ve sadece anne sütü ile beslenme oranlarını arttırdığı ve emzirme süresini de uzattığı çalışmalarda görülmektedir (Balogun ve diğerleri, 2016; Demirtaş ve Çelik, 2017; Uzun ve diğerleri, 2018; Işık ve Arça 2019; Patel ve Patel, 2016).

Hastanede başlayan emzirme eğitiminin, emzirme oranını ve başarısını arttıran bir faktör olduğu bilinmektedir (Huang, Li, Zhang ve Yuo, 2022; Archuleta ve diğerleri, 2016). Kadınlar genellikle ilk emzirme eğitimini doğumun ardından hastane odasında almaktadır. Ancak hastanedeki iş fazlalığı ve emzirme eğitimi için ayrılan personel sayısının yetersizliği emzirme eğitimine ayrılan süreyi daraltmaktadır (Huang ve diğerleri, 2022). Buna yönelik bir çalışmada bazı kadınlar kısıtlı zaman nedeniyle emzirme eğitiminin aceleye getirildiğini düşündüğünü belirtmişlerdir (Gambari ve diğerleri, 2022). Çin’de yapılan çalışmada da emzirme eğitimi için ayrılan personelin ve zamanın yetersiz olduğu belirtilmiştir (Huang ve diğerleri, 2022). Postnatal dönemde de izlem ve eğitimlere devam edilmeli sadece hastaneye bağlı kalınmamalı, taburculuk sonrası için de eğitimler planlanmalıdır (Crippa ve diğerleri, 2019; Gölbaşı, Eroğlu ve Didem, 2018; Meedya, Fernandez ve Fahy, 2017).

2.4.3. Toplumsal ve çevresel faktörler

Bütün toplumlarda emzirme ile ilgili toplumsal yapıya özgü mitler ve inançlar bulunmaktadır. Ülkemizde meme büyüklüğü ile süt oranını kıyaslamak (Dündar 2021), kolostrumun sağılıp atılması, anne sütünden önce şekerli su vermek (Yeşilçiçek Çalık, Coşar Çetin ve Erkaya, 2017) gibi emzirme sürecini sekteye uğratabilecek düşünceler, uygulamalar bulunmaktadır.

Ülkemizde çalışan kadınların doğum sonrası izin hakları, doğumdan önce 8 hafta ve doğum sonrası 8 hafta olmak üzere toplam 18 haftadır. İzin bitiminden doğum sonrası 24 aya kadar ücretsiz izin hakları bulunmaktadır (Devlet memurları kanunu (madde 104), 2011). Ancak, kısa sürede işe dönmek zorunda kalmanın emzirmeyi olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir (Chang ve diğerleri, 2019). Kadının yaşadığı ve çalıştığı fiziksel çevre emzirmeyi etkilemektedir (Maponya, Rensburg ve Faurie, 2021; Theurich ve diğerleri, 2021). Çalıştığı ortamda anne sütü sağlamak için uygun ortam olmaması, sağılan sütün saklama koşullarına uygun olmaması (Maponya ve diğerleri, 2021), ya da emzirmek için uygun bir alan sağlanamaması, hastanede emzirme danışmanlığı vermek için yeterli zamanın ve personelin olmaması emzirmeyi etkileyen çevresel faktörler arasında sayılmaktadır (Theurich ve diğerleri, 2021).

Bebeği emzirirken mahremiyetin sağlanması da çok önemlidir (Gerçek Öter, Yıldırım ve Demir, 2021). Aynı zamanda bulunulan ortamda elektrik, temiz su, lavabo, süt sağabilmek için gereçler ve rahat bir oturma alanı, sütün saklanabilmesi için buzdolabı olması emziren kadınların ihtiyaçları arasındadır (Yeşildere Sağlam ve diğerleri, 2020). Ancak çalışma alanlarında, afet ve acil durumlarda emzirme için uygun çevresel koşullar her zaman sağlanamamaktadır (Gerçek Öter, Yıldırım ve Demir, 2021; Fadjriah, Herman, Vidyanto, Putri ve Bohari, 2020). Depremden sonra annelerin emzirme davranışlarının incelendiği bir çalışmada ise emzirme için uygun olmayan ortamdan dolayı annelerin formül mama kullanımına yöneldiği bildirilmiştir (Fadjriah ve diğerleri, 2020).

2.5. Öz-Yeterlilik Kavramı ve Emzirme Öz-Yeterliliği

Öz-yeterlilik Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramının kavramı olarak Bandura tarafından tanımlanmıştır (Bandura, 1977). Öz-yeterlilik algısı bireyin yaşayacağı durumları yönetmede

kendi yeteneklerine olan inancı içermektedir (Liyana Amin, Wilson ve Shorey, 2018; Schultz ve Schultz, 2017). Öz-yeterlik inancı ise bireyin duygularına, düşüncelerine, davranış şekillerine, motivasyonlarına ve harekete geçme isteklerine etki eden bir kavramdır (Bandura, 2004; Locke, Latham, Smith, Wood ve Bandura, 1990). Bireyin hedefleri için harcaıacağı çabayı, yaşananlar karşısında duruşunu diğeri bir deyişle motivasyonunu belirler. Bandura bu durumu “İnsanların öz-yeterlilik inançları, motivasyon düzeyini belirler” olarak belirtmiştir (Bandura, 1989).

Öz-Yeterlilik kavramı Bandura tarafından tanımlanmasının ardından Cindy-Lee Dennis “Emzirme Öz-Yeterlilik Algısı”nı ve etkileyen faktörleri tanımlamıştır (Dennis ve Faux, 1999). Buna göre kadının bebeğini emzirebileceğine olan inancı emzirme öz-yeterliliğı olarak ifade edilmiştir. Aynı zamanda bebeklerinin yeterli ve etkin bir biçimde beslendikleri konusundaki bilinç düzeylerini ifade etmektedir (Özkan, 2021). Emzirme öz-yeterlilik düzeyi kadının emzirip emzirmeyeceğini, emzirme konusundaki düşüncelerini, emzirme için ne kadar emek vereceğini ve emzirme sürecinde karşılaştığı problemlerle nasıl ve ne kadar baş edebileceğini belirtmektedir (Dennis, 1999). Bu kavram bir yetenek değil beceriye olan inanç olarak bildirilmiştir (Bandura, 2004; Locke ve diğeri, 1990; Şenol ve Pekyigit, 2021).

Kadınların emzirme öz-yeterlilik algısı, emzirme sürecini ve kadınların emzirme başarısını etkileyen en önemli etmenler arasındadır (Dündar, 2021; İnce ve diğeri, 2017). Emzirme öz-yeterliliğı, emzirmeyi miktar ve süre bakımından etkileyen en önemli hususlardan biri olup, düşük emzirme öz-yeterliliğı emzirmeyi erken bırakmada bir risk oluşturmaktadır (UNICEF, 2018). Yapılan çalışmalarda emzirme öz-yeterliliğı yüksek olan kadınların daha az stres yaşadıkları, emzirmeyi sürdürmede daha başarılı oldukları ve sadece anne sütü verme oranlarını arttırdığı kanıtlanmıştır (Brockway, Benzies ve Hayden, 2017; Geçici ve Geçkil, 2020; Toptaş, Aksu, Özsoy ve Dündar, 2019). Postnatal dönemde primipar kadınların yaşadığı duygusal yoğunluk, annelik rolüne adaptasyon ve stres emzirmeyi sekteye uğratabilmektedir (İnce ve diğeri, 2017). Kadının antenatal dönemde ise bebeğini emzirmek istemesi ve buna karar vermesi emzirme öz-yeterliliğini arttırmada çok önemlidir (Metin ve Pasinlioğlu, 2016).

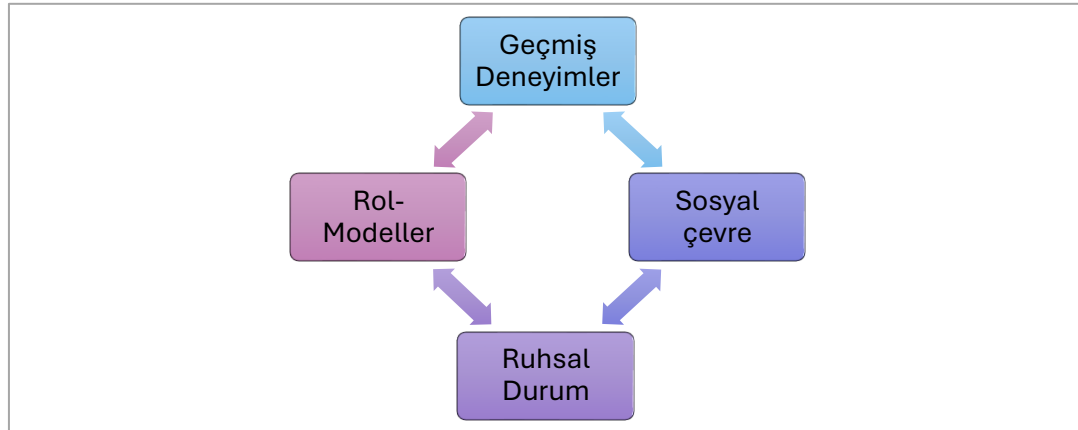
Dégrange ve diğeri (2015), yaptıkları çalışmada, kadının emzirme yeteneğine olan güven ve hissettiğı öz-yeterlik düzeyi ile emzirmenin başlaması ve sürdürülmesi arasında anlamlı

bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Dégrange ve diğerleri, 2015). Rocha ve diğerleri (2018), yaptıkları çalışmada, emzirme konusunda kendine güveni olan annelerin, ilk altı ay boyunca emzirdiği ve sonrasında emzirmeye devam ettiği bildirilmiştir (Rocha ve diğerleri, 2018). Literatürde yapılan kanıt temelli çalışma sonuçları incelendiğinde emzirmeye başlama ve devam ettirmede emzirme öz-yeterliliğin oldukça önemli olduğu görülmektedir (Cantürk ve Akgün, 2020; Hankel, Kunseler ve Oosterman, 2019; Rosenblad ve Funkquist, 2021).

2.5.1. Emzirme öz-yeterliliğini etkileyen faktörler

Emzirmeyi genel olarak etkileyen faktörler emzirme öz-yeterliliğini etkilemektedir. Bu faktörler kadının yaşı, eğitim durumu, doğum şekli, emzirmeye ilişkin bilgisi, tutumu, deneyimi, sosyal destekler şeklinde sıralanabilir (Asadi ve diğerleri, 2020; Uçtu Kul, 2019). Emzirme öz-yeterliliği temelde dört faktörden etkilenmektedir.

1. Emzirmeye yönelik kadının önceki deneyimleri,
2. Emzirmeye yönelik kadının çevresindeki rol modeller,
3. Emzirmeye yönelik sosyal çevrenin desteği,
4. Emzirmeye yönelik kadının ruhsal durumudur (Dennis ve Faux, 1999).

Şekil literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır (Asadi ve diğerleri, 2020; Dennis ve Faux, 1999; Uçtu Kul, 2019)

Şekil 2.5. Emzirme öz-yeterliliğini etkileyen faktörler

Emzirmeye yönelik kadının önceki deneyimleri: Bireysel başarılar öz-yeterliliği arttırmada en önemli bileşendir. Bireysel başarı ve öz-yeterlilik arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır (Bandura, 1986). Kadınlarının önceki deneyimleri olumlu ise bebeklerini tekrar emzirme olasılıklarının yüksek olduğu birçok çalışmada belirtilmektedir (Hannon,

Willis, Bishop-Townsend, Martinez ve Scrimshaw, 2001; Raisler, 2000; Wiemann, DuBois ve Berenson, 1998). Önceki emzirme deneyimi olumlu ve olumsuz annelerin öz-yeterliklerini karşılaştıran bir çalışmada önceki deneyimi olumlu olanların emzirme öz-yeterlikleri daha yüksek ve diğer gruba göre aralarında fark anlamlı olarak belirlenmiştir (Yalçınöz, Baysal ve diğerleri, 2014).

Emzirmeye yönelik kadının çevresindeki rol modeller: Kadının emzirmeye ilişkin rol modelleri öz-yeterlik algısını etkileyen faktörlerden biridir. Rol model alınan kişiler özellikle emzirme deneyimi olmayan primipar kadınların emzirme öz-yeterliğinde güçlü bir etki yaratabilmektedir (Dennis, 1999). Emzirmeye ilişkin duyulan bilgiler, emzirmeyle ilgili okunan kaynaklar, gözlemler rol model olarak alınabilmektedir. Bu durum emzirmeye ilişkin kadının güvenini, emzirme niyetini ve başarısını etkileyecektir (Friedman, 1998).

Emzirmeye yönelik sosyal çevrenin desteği: Kadınların emzirmeye ilişkin çevresinden aldığı destekler öz-yeterliklerini etkileyebilmektedir (Ngo ve diğerleri, 2019). Bu anlamda eş desteği, doğum sonu bebek bakımında yardımcı kişilerin varlığı, ev ziyaretleri, akran eğitimi, desteği ve teknoloji temelli bakımlar emzirme öz-yeterliğini arttırmada etkili olabilmektedir (Azmoude, Jafarnejade ve Mazlom, 2015; Kaya ve Pekyigit, 2021; Sarı, 2018; Topuz, Duman, Uysal ve Öcalan, 2021). Sağlık profesyonellerinin emzirme eğitimlerinde çalışılacak gruba ilişkin güncel öğretim tekniklerini, yaklaşımlarını entegre etmesi önemli olmaktadır (Ergezen ve diğerleri, 2021).

Emzirmeye yönelik kadının ruhsal durumu: Doğum öncesi ve sonrası dönemde kadınlar heyecan, mutluluk gibi olumlu duyguların yanı sıra anksiyete, stres, doğum korkusu, ağrısı, gibi olumsuz duygular yaşayabilmektedir. Yaşanılan olumsuz duygular oksitosin hormonunu inhibe ederek, süt salınımını zayıflatabilmektedir (Dennis, 1999; Işık, Çetişli ve Başkaya, 2018). Bu durum emzirme öz-yeterliğini etkileyebilmektedir.

2.6. Motivasyon Kavramı ve Emzirme Motivasyonu

Motivasyon bireyi yönlendiren, harekete geçiren içsel güç olarak tanımlanmaktadır (Pinto, Chaves, Duarte, Nelas ve Countinho, 2016; Ryan ve Deci, 2017). Kadının emzirmeye başlaması ve devam ettirmesi emzirmeye motive olmasıyla başlamaktadır (Akçay, 2019). Bireylerin hedefleri doğrultusunda fiziksel, psikolojik, bilişsel güçlerini yönlendirmeleri

farklıdır. Bu durum kişilerin motivasyonlarının da farklı olması durumunu ortaya çıkarmaktadır. Kişiler bir eylemi gerçekleştirmede isteksiz olduklarında motivasyonsuz, istekli ve enerjik olduğunda motive olmuş olarak tanımlanabilmektedir (Macvean ve Robertson, 2013). Motive olup olmama durumu bireysel özellikler, kültür, aile yapısı, sosyal çevre, sosyal destekleri gibi birçok faktörden etkilenebilmektedir (Martin ve diğerleri, 2022). Bu anlamda emzirmeyi etkileyen faktörlerle benzerlikler düşünüldüğünde motivasyon kavramı emzirme sürecinde önemli olmaktadır (Bulut ve Küçük Alemdar, 2021; Dornan, Sinclair, Kernohan, Chaloumsuk ve Suppasan, 2020; Kadzikowska Wrzosek, 2016).

Emzirme süreci fizyolojik, sosyal, psikolojik, duygusal faktörlerden etkilenmektedir. Bu anlamda emzirmeye başlama ve sürdürmede emzirme motivasyonu önemli rol oynamaktadır. Motivasyon, kadının emzirme isteğini, emzirmeye başlamasını, emzirme başarısını ve emzirmeyi sürdürmede karşılaştacağı her duruma karşı vereceği kararları etkilemektedir (Yu ve diğerleri, 2024). Çalışmalarda emzirme motivasyonu yüksek olan kadınların emzirme başarısının yüksek olduğu ve bebeklerini daha etkili ve uzun süre emzirdikleri bildirilmiştir (Kestler Peleg ve diğerleri, 2015; Mızrak, 2017).

Emzirme motivasyonu kadının emzireceğine olan inancını, yeterli hissetmesini dolayısıyla emzirme öz-yeterliliğini etkileyen en önemli unsurlardan biridir (Akçay, 2019; Stockdale, Sinclair, Kernohan ve Keller, 2011). Cangöl ve Şahin (2017), randomize kontrollü çalışmalarında gebelik ve doğum sonrası dönemde annelere emzirme motivasyon programı uygulamışlardır ve emzirme motivasyonu artışı emzirme öz-yeterliliği artırdığını belirtmişlerdir (Cangöl ve Şahin, 2017).

Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle doğum sonu 0-6 aylık genel bir dönemde annelerin emzirme motivasyonlarını inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir (Akça ve Yıldız, 2024; Keskin, 2021). Ancak annelerin emzirmeye erken başlaması ve sürdürebilmesi için antenatal dönemde emzirme motivasyonlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Wardani, Sriwenda ve Widaningsih'in (2020) 80 kadın ile yapmış olduğu çalışmada kadınların doğum sonu emzirmeye erken başlaması antenatal emzirme motivasyonu ile istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu bildirmiştir (Wardani ve diğerleri, 2020). Literatürde güncel çalışmalarda emzirme eğitimi ve danışmanlığı sağlamadan önce motivasyon açısından kadınları değerlendirilmesi önerilmektedir (Stockdale ve diğerleri, 2011). Emzirme eğitimlerinin ve danışmanlıklarının başarıya ulaşabilmesi, istendik emzirme

oranlarına ulaşabilmesi açısından kadınların motivasyonlarının belirlenmesi ve eğitim danışmanlıkların bu doğrultuda planlanıp yürütülmesi önemlidir. Böylelikle antenatal dönemde anneler, emzirme konusunda motive edilebilir ve emzirme sürecine hazırlanabilir.

2.6.1. Emzirme motivasyonunu etkileyen faktörler

Kadının emzirmeye önem vermemesi, emzirmeyle ilgili bilgi düzeyinin düşük olması, emzirme sürecinde yaşadığı sıkıntılar, emzirme motivasyonunu olumsuz etkileyen faktörlerdir (Akçay ve Demirgöz Bal, 2020; Dornan ve diğerleri, 2020; Lau ve diğerleri, 2022; Mızrak ve Özerdoğan, 2017). Kadının yaşının büyük olması, yüksek eğitim düzeyi, sigara içmeme durumu, sosyal desteğin olması (eş, akran ve akraba desteği vb.) ise emzirme motivasyonunu olumlu etkilemektedir (Akçay, 2019; Mızrak ve diğerleri, 2019). Kadınların emzirme niyeti, emzirmeye verdiği önem, kendine güveni ve öz-yeterlik duygusu, emzirmeyi sürdürebilmek için motivasyon faktörlerinden bazılarıdır (Uludağ ve diğerleri, 2023; Yılmaz, 2018). Emzirme öz-yeterliliğini etkileyen bütün faktörler emzirme motivasyonunu da etkilemektedir çünkü motivasyon ve öz-yeterlilik birbiriyle etkileşim halindedir.

2.7. Primipar Kadınlarda Emzirme Öz-Yeterlilik ve Motivasyon İlişkisi

Emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliği başarılı bir emzirme sürecinde birbirini etkileyen iki önemli kavramdır. Motivasyon süreci, kişilerin becerilerine olan inançları, herhangi bir negatif durumda yaşadıkları kaygı ve stresle birlikte etkilenir (Tepe, 2021). Öz-yeterlilik inancı motivasyonun zihinsel olarak düzenlenmesinde en önemli rolü oynamaktadır. Birey bir davranışı göstermede motivasyona sahip ve davranışı göstermesinin önemine inanırsa, bunun için kendini o kadar çok motive eder ve böylece öz-yeterliliği artar (Mizuhata ve diğerleri, 2020).

2.8. Primipar Kadınlarda Emzirme Öz-Yeterlilik ve Motivasyonunu Arttırmada Hemşirenin Roller

Antenatal dönemde kadının yaşadığı psikolojik ve fizyolojik değişimler, yeni sorumluluklar kadını anneliğe hazırlamaktadır. Bu değişimlerle beraber gebede fizyolojik ve psikolojik sorunlar da ortaya çıkabilmektedir (Kaloğlu Binici ve Köse, 2020; Kim, Shin ve Donovan, 2019). Özellikle ilk kez gebeliği deneyimleyen, bebek bakımını gerçekleştirecek olan

primipar kadınlarda korku, kaygılar olabilmektedir. Bu durum emzirme niyetini dolayısıyla emzirme motivasyonunu ve emzirme öz-yeterliliğini etkileyebilmektedir. Emzirmeye başlama ve devam ettirmede sorunlar olabilmektedir. Postnatal dönemde ise doğum sonu ilk günler primipar kadınlar bebeği nasıl tutacağı, nasıl emzireceği ve nelere dikkat edeceğini bilmeyebilir. Bu durum doğum sonu yaşanan hızlı duygu değişimleriyle birlikte emzirme sürecini olumsuz etkileyebilir. Yapılan çalışmalarda primipar kadınların antenatal ve postnatal dönemlerde multiparlara göre emzirmeye başlama ve devam ettirmede sorunlar yaşadığı bildirilmektedir (Hidayati ve diğerleri, 2019; Naroe ve diğerleri, 2020; Şen, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü emzirme eğitimi ve danışmanlıkların antenatal dönemde başlayıp, postnatal dönemde devamlılığını önermektedir (DSÖ, 2022). Yapılan çalışmalarda postnatal dönemde verilen eğitimin kalıcı olmadığını, eğitimlerin kadınların emzirme hakkında bilgi düzeyini arttırmak için antenatal dönemden itibaren başlayıp postnatal dönemde sürekliliğinin olması gerektiğini vurgulanmıştır (Girabent Farrés ve diğerleri, 2021; Işık ve Arça, 2019; Ugurlu ve Yavan, 2016).

Antenatal dönemde kadınlara emzirme eğitimleri vermeden önce kadınların motivasyonlarının değerlendirilmesi son yapılan çalışmalarda önerilmektedir (Hidayati ve diğerleri, 2019; Naroe ve diğerleri, 2020; Pinto ve diğerleri, 2016; Şen, 2020; Şahin, 2018). Primipar kadınların emzirme inancı ve öz-yeterlilik düzeyi emzirme davranışını gerçekleştirme isteğini ve motivasyonu etkilemektedir (Akçay, 2019; Hidayati ve diğerleri, 2019; Yılmaz, 2018). Antenatal dönemden başlanarak annelerin motivasyonlarını destekleyici eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmesi emzirmenin başlatılması ve devamlılığında etkili olmaktadır (Çalık, 2019; Çaylan, 2020; Duman, 2022; Sekizler ve Ünsal, 2023). Emzirme motivasyonun az ya da olmaması ve primipar kadınların emzirmenin önemi konusunda yeterince bilgilendirilmemesi süt miktarını etkileyebilir, süt miktarı azaldıkça primipar kadının daha çok endişe duymasına, özgüvenin ve motivasyonunun düşmesine sebep olur (Durmuş, 2019; Şen, 2020; Yılmaz, 2021). Antenatal dönemde emzirme eğitiminin başlatılması, kadının psikolojisini ve motivasyonunu etkileyen faktörlerinin belirlenmesi, anne sütünü azaltabilecek stres faktörlerinin erken dönemde tespit edilerek destek olunması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların emzirme motivasyonlarının genellikle postnatal dönemde değerlendirildiği görülmektedir (Karaçam ve Sağlık, 2018; Kuswara ve diğerleri, 2021). Bu durum emzirme eğitimlerinin istendik sonuca ulaşmasını ve anne ve bebek sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Yapılan

bir araştırmada emzirme oranlarının arttırılması için antenatal dönemde gebe ile yapılan tek bir görüşmenin postnatal üç ay boyunca emzirme uygulamasını iyileştireceğini belirtmektedir (Kurnaz ve Uyar, 2021).

Emzirme sürecinin başarısında önemli olan emzirme öz-yeterliliği ve emzirme motivasyonu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde postnatal dönemde emzirme öz-yeterliliği ve emzirme motivasyonu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olduğu görölmektedir (İnce ve diğerleri, 2017; Keskin, 2021; Kehinde ve diğerleri, 2023; Selvi ve diğerleri, 2021; Sülümbaz, 2022). Ancak antenatal dönemde emzirme motivasyonunun postnatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliğini nasıl etkilediği, hangi faktörlerden etkilendiğine ilişkin çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Mızrak, 2017). Böylelikle antenatal dönemde yapılacak olan emzirme eğitim ve danışmanlıklarının emzirmeyi etkileyebilecek faktörler dikkate alınarak kapsamlı hazırlanması sağlanabilir.

Emzirme eğitim ve danışmanlığında hemşirelerin önemli rolleri ve sorumlulukları vardır (Varlık, 2022; Tufan, 2023). Hemşireler antenatal dönemde başlayan ve postnatal dönemde devam eden, gebenin ihtiyaçlarının belirlenmesi, emzirme eğitimi ve danışmanlığın emzirmeyi etkileyebilecek faktörlere uygun hazırlanması, doğum sonrası ilk emzirmenin nasıl yapılacağı ve danışmanlıkların verilmesi ile sağlıklı emzirmenin başlatılması ve devam ettirilmesini sağlarlar. Böylelikle anne ve bebek sağlığının geliştirilmesine dolayısıyla toplum sağlığına önemli katkılar sağlamaktadırlar. (Addicks ve McNeil, 2019; Arça ve Işık, 2019; Demirtaş ve Çelik, 2017; Kurnaz ve Uyar, 2021; Tuğut ve Dilmen, 2023). Hemşireler bakım verme, eğitim, danışmanlık, karar verme, savunuculuk, vaka yönetimi rolleri ile başarılı bir emzirme sürecini yönetebilirler. Hemşireler, kadınların antenatal ve postnatal dönemde oluşabilecek sorunlarla baş etmesine yardım ederek, özellikle prenatal dönemde emzirme öz-yeterliliğine yönelik girişimler başta olmak üzere, emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğini birlikte ele alarak yapılan emzirme danışmanlıkları ile tüm prenatal ve postnatal sürecin daha iyi geçirilebilmesini sağlayabilirler (Balogun ve diğerleri, 2016; Demirtaş ve Çelik, 2017; Uzun ve diğerleri, 2018; Işık ve Arça 2019; Patel ve Patel, 2016).

Kadınların emzirme deneyimlerine ilişkin hemşireler tarafından ele alınabilecek bazı NANDA-I (North American Nursing Diagnosis Association-Kuzey Amerika Hemşirelik Tanıları Birliği) hemşirelik tanıları şunlardır=

- Emzirmede güçlenmeye hazır oluş
- Etkisiz emzirme,
- Yetersiz anne sütü üretimi,
- Emzirmenin kesintiye uğraması,
- Bebeğe etkisiz besleme dinamikleri.

Emzirme motivasyonu ile emzirme öz-yeterliliği kavramlarını kapsayabilecek NANDA-I “Emzirmede güçlenmeye hazır oluş” hemşirelik tanısı ve uygulanabilecek girişimler aşağıda verilmiştir;

2.8.1. Emzirmede güçlenmeye hazır oluş

- Tanımlayıcı Özellikler= Sadece anne sütü ile besleme becerisini arttırma isteğini; çocuğun beslenme gereksinimleri için anne sütü sağlama becerisini arttırma isteğini ifade etme.

Hasta sonuçları;

- Etkili emzirmeyi sürdürecektir,
- Normal büyüme sürecini sürdürecektir (yenidoğan),
- Emzirme süreci ile ilgili memnuniyetini sözlü olarak ifade edecek (anne).

Hemşirelik girişimleri;

- Anne adaylarını, antenatal dönemde emzirme hakkında bilgi edinmeleri için teşvik edin.
- Doğum sonu en erken dönemde ten tene teması teşvik edin ve kolaylaştırın.
- Anne ve bebeğin aynı odada bulunmasını ve bebek acıktıkça emzirilmesini teşvik edin.
- Emzirme sürecini gözlemleyin, emzirme ile ilgili bilgi ve deneyimleri arttırmak için fırsatları belirleyin ve gerektiğinde yönlendirin.
- Anneleri emzirmeyi öğrenme sürecinde cesaretlendirin ve olumlu geri bildirim verin.
- Anneye, bebeğin davranışsal ipuçlarını ve emzirmeye tepkisini izlemeyi öğretin.

Sürekli emzirme desteği için mevcut destek-kişisi ağını ve fırsatlarını tanımlayın (Çalışkan ve Baykara, 2024).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu araştırma, primipar kadınların antenatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilikleri ile postnatal dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı korelasyonel (ilişki arayıcı) tasarımda yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma 15 Ocak-15 Temmuz 2024 tarihleri arasında İzmir Özel Can Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum polikliniği Non Stress Test (NST) biriminde yapılmıştır. Hastanede yedi kadın doğum polikliniği yer almaktadır. Poliklinik bölümünde iki NST odası yer almakta ve her bir NST odasında iki hemşire olmak üzere toplam dört hemşire çalışmaktadır.

Hastane bebek dostu bir hastanedir ve Emzirme Danışma Kliniği aktif faaliyet göstermektedir. Emzirme Danışma Kliniğinde 32. hafta ve üstü isteyen gebelere, yeni doğum yapan annelere emzirme danışmanlığı verilmektedir. Bu klinikte kadınların emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğine yönelik bir uygulama bulunmamakla birlikte, düz anlatım tekniğiyle; anne sütünün önemi, emzirme teknikleri, emzirme süresi, anne sütünün artırılması, anne sütünün sağılması, saklanması, meme bakımı, meme sorunları, emzirmede sık karşılaşılan sorunlar-çözümler konularında eğitim ve danışmanlık yapılmaktadır. Ayrıca hastanede gebelik akademisi adı verilen okulda gebeler ve eşlerine antenatal eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerde doğum öncesi hazırlık, doğuma hazırlık, doğum dönemi, doğum sonrası dönem (emzirme, karşılaşılabilecek durumlar-çözüm önerileri, bebek bakımı vb.), beslenme ve sağlık danışmanlığı ve psikolojik destek konularına yer verilmektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 15 Ocak-15 Temmuz 2024 tarihleri arasında İzmir Özel Can Hastanesine başvuran 32-42. gebelik haftasında olan gebeler oluşturmuştur. Araştırmada örneklem büyüklüğü güç analizi ile hesaplanmıştır. Güç analizinde Çimen Ünsal, Topal ve Boztepe'nin (2023) araştırmasındaki, Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği ile Emzirme Motivasyonu arasındaki korelasyon değeri olan 0,385 değeri referans alınmıştır (Ünsal, Topal ve Boztepe, 2023). Çalışmaya dahil edilmesi gereken örnek sayısı %95 güven (1- α),

%95 test gücü ($1-\beta$) ve iki yönlü hipoteze göre en az 81 olarak belirlenmiştir (Şekil 3.1). Bu çalışmada, antenal dönemde ve doğum sonu ikinci aya kadar ölçümler yapılmıştır. Uzun süreli izlem ve ölçüm yapılan çalışmalarda katılımcı kayıplarının %20 ile %46 arasında değişebileceği belirtilmektedir (Launes ve diğerleri, 2014). Bu nedenle, çalışmada %40 kayıp olabileceği öngörülmüş ve katılımcıların gönüllü katılım oranının yüksek olması nedeniyle çalışma 112 primipar kadın ile tamamlanmıştır.

Çalışmamızda 15 Ocak-15 Temmuz 2024 tarihleri arasında toplam 140 primipar gebeye ulaşılmış, kadınlardan 15'i araştırmaya katılmayı kabul etmemiş, 6 primipar kadın ise riskli gebelik nedeniyle araştırmaya dahil edilmemiştir. Postnatal dönemde ise 3 kadına ulaşılamamış, 4 kadın emzirmeyi izlem sürecinde sonlandırdığından örnekleme dahil edilmemiştir. Çalışma 112 primipar kadın ile tamamlanmıştır.

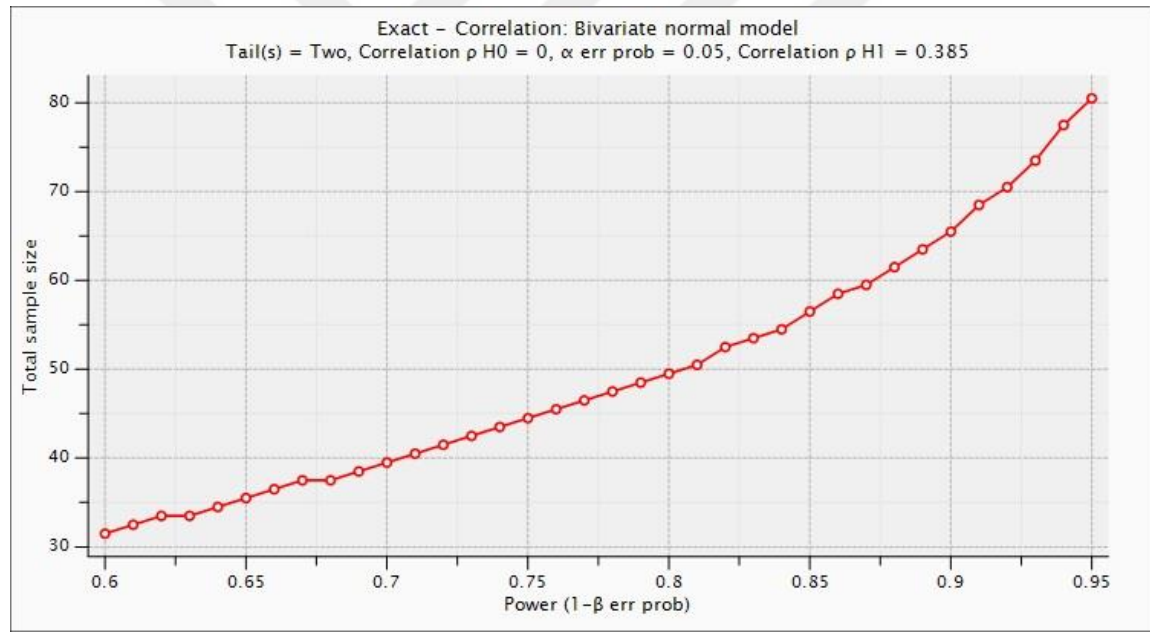
Exact - Correlation: Bivariate normal model

Options: exact distribution

Analysis: A priori: Compute required sample size

Input: Tail(s) = Two
 Correlation ρ H1 = 0.385
 α err prob = 0.05
 Power ($1-\beta$ err prob) = 0.95
 Correlation ρ H0 = 0

Output: Lower critical r = -0.2185305
 Upper critical r = 0.2185305
 Total sample size = 81
 Actual power = 0.9501447

Şekil 3.1. G*Power protokolü

Araştırmanın dahil edilme kriterleri;

- Primipar olma,
- Tekil gebelik olması,
- 32-42. gebelik haftasında olma,
- 18 yaşından büyük olma,
- En az ilkokul mezunu olma,

- Türkçe konuşabilme,
- Emzirmeye herhangi bir engeli olmayan,
- Bebeği 37-42. gebelik haftasında doğan,
- Bebeğinin doğum kilosu 2500-4000 gram arasında olan,
- Çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlardır.

Araştırmadan çıkarılma kriterleri;

Antenatal dönemde;

- Riskli gebelik varlığı (plesental previa, ablasyo plesenta vb.)

Postnatal dönemde;

- Bebeğinde sağlık problemi veya konjenital anomali bulunan kadınlar,
- İzlem sürecinde emzirmeyi sonlandıran (kontrendikasyon varlığı veya kendi isteğiyle sonlandırma gibi) kadınlar,
- Çalışmadan ayrılmak isteyen veya izlem süreçlerinde ulaşılamayan kadınlar.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmanın yapıldığı kurumlardan yazılı izinler ve etik kurul onayı alındıktan sonra toplanmıştır.

3.4.1. Veri toplama araçları

Verilerin toplanmasında antenatal dönem için Tanıtıcı Özellikler Formu (EK-1), Antenatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (Kısa Form) (EK-2), emzirme motivasyonuna yönelik 0 ile 10 arasında puanlanan görsel analog skala uygulanmıştır. Postnatal dönem için Postnatal Dönem Emzirme Durumu Veri Formu (EK-5), Emzirme Motivasyon Ölçeği (Primipar) (EK-6), LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı (EK-4), Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (Kısa Form) (EK- 3) kullanılmıştır.

Tanıttıcı Özellikler Formu

Tanıttıcı özellikler formu literatür doğrultusunda (Akçay, 2019; Eryılmaz, 2021; Gökşen, 2023) araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Form çalışmaya katılmayı kabul eden 32-42. gebelik haftasında olan primipar kadınlara uygulanmıştır (Ek-1). Form, aileye ilişkin sosyodemografik özellikler ile kadınların emzirme uygulamalarına ilişkin özelliklerinin belirlendiği iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde anne ve babanın yaşı, eğitim durumu, gelir durumu ile ilgili sekiz sosyodemografik özellik sorusu yer almaktadır. Emzirme uygulamalarına ilişkin özellikler bölümünde ise emzirme konusunda bilgi, isteklilik, emzirme planlamalarına ve motivasyonlarına ilişkin altı soru yer almaktadır.

Antenatal Emzirme Öz-Yeterlik Ölçeği (Kısa Form)

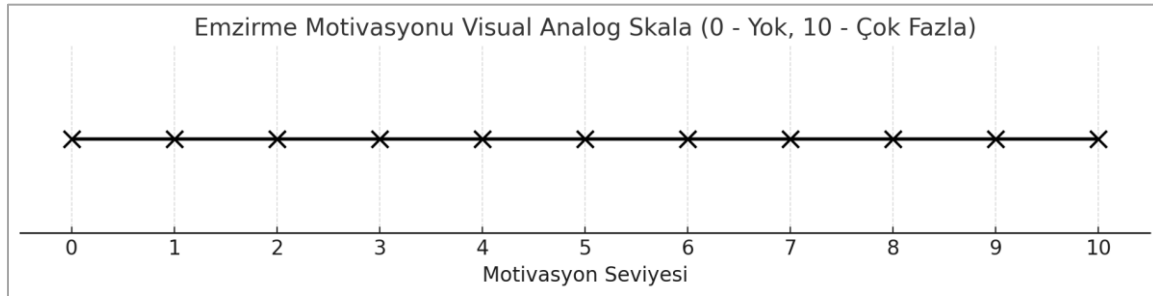
Dennis (2003), EÖYÖ' nin Kısa Şeklinin maddelerinde “gelecek zaman” ifadesi kullanılarak gebelik döneminde de kullanılabileceğini belirtmiştir. Bu önerileriyle ölçek maddelerinde gelecek zaman ifadeleri kullanılmış, geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılarak ölçeğin antenatal şekli oluşturulmuştur (Dennis, 2003). Orijinalinin Cronbach α değeri 0,96 olarak bulunmuştur. Antenatal EÖYÖ' nin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında (Aluş Tokat ve diğerleri, 2010). Cronbach α değeri 0,87 olarak bulunmuştur. Ölçek 5'li likert tipinde olup, emzirme öz-yeterliliğini değerlendiren toplam 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 1= “hiç emin değilim” den 5= “her zaman eminim” e kadar derecelendirilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70'tir. Yüksek puan daha yüksek emzirme öz-yeterliliği anlamına gelmektedir. Kesme puanı ve alt boyutları bulunmamaktadır. Antenatal EÖYÖ ülkemizde çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır (Avcı, 2023; Akkoyun ve Evcili, 2023). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach α değeri 0,89'dur (EK-2). Ölçek, antenatal dönemde 32-42. gebelik haftasında olan primipar kadınlara bir defa uygulanmıştır.

Antenatal Emzirme Motivasyonu Görsel Analog Skalası

Çalışmada antenatal dönemde kadınların emzirme motivasyonlarını belirleyebilmek için 0 ile 10 arasında puanlanan Görsel Analog Skala (VAS) kullanılmıştır. Bireylerin yaşam deneyimleri, algıları, duyguları ve tutumlarını 0 ile 10 arasında puanlanan bir çizgi üzerinde hassas bir şekilde değerlendirmeyi sağlamaktadır. Görsel skalanın bir ucunda “en az” veya

“hiç yok”, diğer uç noktasında “çok şiddetli” veya “en çok” gibi ifadeler yer almaktadır (Wewers ve Lowe, 1990).

VAS basit yapısı ve kullanışlı olması nedeniyle çalışmalarda sıklıkla tercih edilmektedir. Bu ölçek genellikle ağrı, anksiyete, umut, mutluluk gibi kişiye ait deneyimlerinin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Kazak, Schneider, Didonato ve Pai, 2015; Smith, Brown ve Lewis, 2021). Çalışmamızda antenatal dönemdeki primipar kadınların emzirme motivasyonlarını 0 (yok) ile 10 (çok fazla) arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Skala antenatal dönemde 32-42. gebelik haftasında olan primipar kadınlara uygulanmıştır.

Şekil 3.2. Emzirme motivasyonu görsel analog skalası

Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (Kısa Form)

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-kısa şekli- 2003 yılında Dennis tarafından oluşturulmuştur. Ölçek 5’li likert tipinde olup, emzirme öz-yeterliliğini değerlendiren toplam 14 maddeden oluşmuştur. Ölçek maddeleri 1 = “hiç emin değilim”den 5 = “her zaman eminim”e kadar derecelendirilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70’tir. Yüksek puan daha yüksek emzirme öz-yeterliliği anlamına gelmektedir. Kesme puanı ve alt boyutları bulunmamaktadır. Ölçeğin orijinal cronbach α değeri 0,94 olarak bulunmuştur (Dennis, 2003). Aluş Tokat, Okumuş ve Dennis (2010) Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeğinin kısa şeklinin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasını yapmışlardır. Cronbach α değeri 0,86 bularak ölçeğin Türk kültürü için uygun olduğunu saptamışlardır. Ölçek postpartum dönem birinci hafta, birinci ve ikinci ayda çocuk izlemlerinde uygulanmıştır. Ölçek Türkiye’de çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır (Aksoy ve diğerleri, 2022; Aluş, Okumuş ve Dennis, 2010; Yenal ve diğerleri, 2013). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach α değeri 0,97’dir (EK-3).

LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı

LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı 1986 yılında puanlama yöntemi açısından APGAR skor sistemine benzetilerek oluşturulan bir araçtır. Ölçeğin değerlendirilmesi hızlı ve basittir (EK-4). Bu ölçüm aracı, emzirme tanılmasını objektif olarak yapmak, emzirme problemlerini saptamak ve eğitim planı yapmak, sağlık çalışanları arasında ortak dil oluşturmak ve araştırmalarda kullanılmak üzere (longitudinal çalışmalarda emzirme başarısını belirlemek amacıyla) geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması 2001 yılında Koyun ve Okumuş tarafından yapılmıştır. Chronbach alfa değeri 0,95 olarak saptanmıştır (Koyun ve Okumuş, 2001). LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı beş değerlendirme kriterinden oluşmakta olup, bu kriterlerin İngilizce karşılığının ilk harflerinin birleşiminden oluşmaktadır. Bu kriterler şunlardır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı değerlendirme kriterleri

LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracının Değerlendirme Kriterleri	
L	Memeyi Tutma (Latch on Breast)
A	Bebğin yutma hareketinin görülmesi (Audible Swallowing)
T	Meme ucunun tipi (Type of nipple)
C	Kadının meme ve meme ucuna ilişkin rahatlığı (Comfortbreast/nipple)
H	Bebği tutuş pozisyonu (Hold)

Her madde 0–2 puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 10’dur. Ölçüm aracının kesme noktası yoktur ve LATCH puanı yükseldikçe emzirme başarısının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Toplam puanın 9 ve altında olması kadının emzirme konusunda yardıma ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Ölçek Türkiye’de çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır (Ergezen ve Efe, 2021; Sarı ve Altay, 2020). Emzirme değerlendirme aracı doğum sonu ilk hafta, birinci ve ikinci ayda uygulanmıştır. Çalışmamızda ölçeğin Cronbach α değeri 0,89’dur (EK-4).

Postpartum Dönem Emzirme Durumu Veri Formu

Bu form DSÖ ve UNICEF’in optimal emzirme önerileri ‘‘başarılı emzirmedi 10 adım ilkesi’’ (SB, 2024; WHO, 2024) ve literatür çalışmaları (Akdemir, 2024; Dewi, Djamil ve Anwar, 2019; Koca, 2024; Lewkowitz ve diğerleri, 2021; Meedya ve diğerleri, 2021) doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bebeklerin beslenme durumlarına

ilişkin bilgilerin yer aldığı veri toplama formudur. Bebeklerin beslenme durumlarını (anne sütü ile beslenme durumları, anne sütünün nasıl verildiği, anne sütü dışında beslenme varlığı gibi beslenme özellikleri) ve emzirme motivasyonunu değerlendiren toplam yedi soru bulunmaktadır. Postpartum birinci hafta, birinci ve ikinci ayda uygulanmıştır. (EK-5).

Emzirme Motivasyon Ölçeği (Primipar)

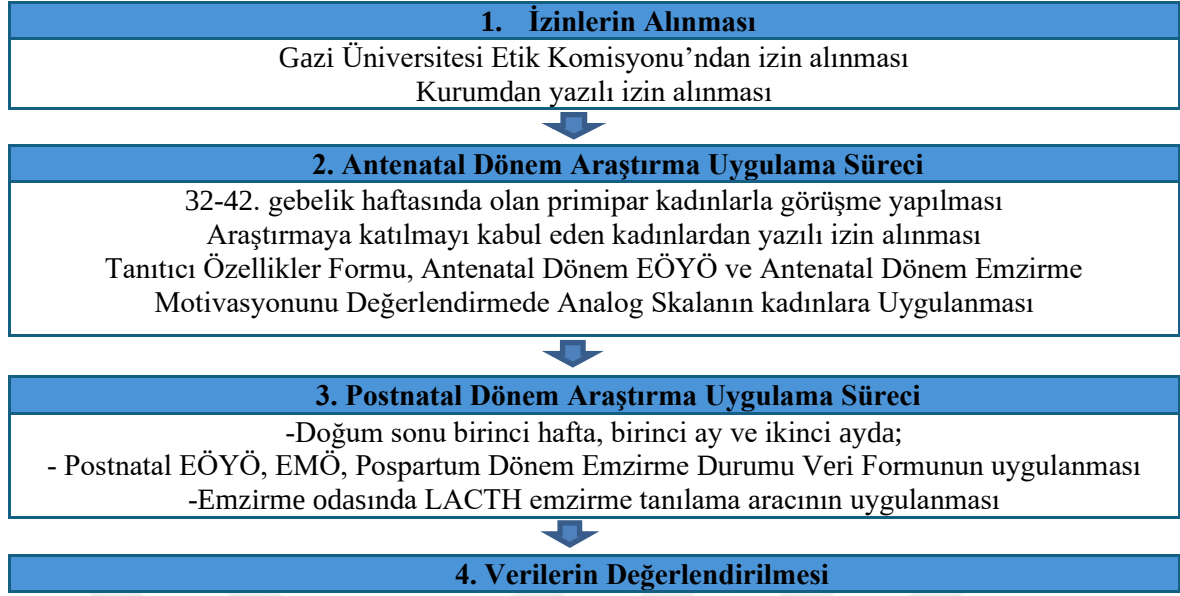
Öz-Belirleme teorisine dayandırılmış Emzirme Motivasyon Ölçeği (EMÖ) Peleg ve diğerleri (2015) tarafından geliştirilmiştir. 24 madde ve 5 alt faktörden oluşan Emzirme Motivasyon Ölçeğinin alt faktörleri için Cronbach α değerinin 0,89 ile 0,56 arasında değiştiği belirtilmiştir (Kestler Peleg ve diğerleri, 2015). Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması, 2017 yılında Mızrak ve Özerdoğan tarafından yapılmıştır. Emzirme motivasyon ölçeği (Primipar anneler için) 5 alt boyut ve 23 maddeden oluşmaktadır (Mızrak ve Özerdoğan, 2017). Ölçeğin boyutları, her bir boyutta yer alan maddeleri, ölçeğin orijinal cronbach α değerleri (Mızrak ve Özerdoğan, 2017) ve çalışmamızdaki cronbach α değerleri Çizelge 3.2’de yer almaktadır. Ölçek maddeleri 1= “Hiç katılmıyorum” dan 4= “Kesinlikle katılıyorum” a kadar derecelendirilmektedir. Ölçek 4’lü likert tipinde olup, her maddeden 1-4 arasında puan alınmaktadır. Ölçeğin toplam puanı bulunmamaktadır. Ölçek alt boyut puanlarının ortalaması alınarak alt boyutların puanı hesaplanmaktadır. Ölçek alt boyutundan alınan puan arttıkça o alt boyutu temsil eden motivasyon da artmaktadır (EK-6). Ölçek Türkiye’de çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır (Akçay, 2019; Eryılmaz, 2021; Gökşen, 2023). Çalışmamızda EMÖ doğum sonu ilk hafta, birinci ve ikinci ayda uygulanmıştır.

Çizelge 3.2. EMÖ alt boyutları ve cronbach α değerleri

Emzirme Motivasyon Ölçeği (Primipar anneler için) Alt Boyutları	Alt Boyuta Dâhil Olan Maddeler	Ölçeğin Cronbach α Değeri	Çalışmamızın Cronbach α Değeri
Bütünleşmiş düzenleme	14-19-22-21-15-17-13-3-1-12	0,87	0,95
İçsel motivasyon ve özdeşleşmiş düzenleme	11-8-6-23-18-16	0,83	0,92
İçe Yansıtılmış Düzenleme- Toplumsal Onaylanma	4-5	0,73	0,70
İçe Yansıtılmış Düzenleme- Toplumsal Baskı	7-9	0,82	0,84
Dışsal Düzenleme-Ek Yararlar	10-20	0,65	0,77

3.5. Veri Toplama Formlarının Uygulanması

Verilerin toplanması, 15 Ocak-15 Temmuz 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulanması için etik onay ve kurum izni alındıktan sonra kurumun poliklinik doktorları ve hemşireleri ile görüşülmüştür. NST birimindeki hemşirelere çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmacı tarafından NST birimine sağlık kontrolleri için gelen 32-42. gebelik haftasındaki gebelerle görüşme boş bir NST odasında yapılmıştır. Primipar kadınlara çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılacak olan primipar kadınlara aydınlatılmış onam formu verilmiştir. Ayrıca antenatal dönemde Tanıtıcı Özellikler Formu, Antenatal EÖYÖ ve emzirme motivasyonlarını ölçmek için görsel analog skala uygulanmış ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Kadınlara doğumdan sonra araştırmacıya doğumun gerçekleştiği bilgisini vermeleri istenmiş, araştırmacıya ulaşabilmeleri için telefon numarası verilmiştir. Doğum yapan kadınlar araştırmacıya haber vermişlerdir. Kadınlar doğum sonrası ilk hafta, birinci ve ikinci ayda sağlam çocuk izlemelerine gelmeden önce araştırmacı tarafından aranmış, gelecekleri tarih hakkında bilgi alınmış ve görüşme planlanmıştır. Hastaneye geldiklerinde Emzirme Motivasyon Ölçeği (Primipar), Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (Kısa Form), Pospartum Dönem Emzirme Durumu Veri Formu ve LACTH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı sessiz sakin bir emzirme odasında araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulanma süresi ortalama 15-20 dakikadır. Emzirme ile ilgili bilgi gereksinimi olan kadınlar hastanenin emzirme danışmanlığı kliniğine yönlendirilmiştir. Araştırmanın uygulanma süreci Şekil 3.3'te gösterilmiştir.

Şekil 3.3. Araştırmanın uygulanma süreci

3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri SPSS 25 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Çalışmada postnatal dönem izlemelerine göre farkın belirlenmesi için tekrarlı ölçüm Anova analizi ve Friedman testi yapılmıştır. Friedman testi sonucu farklılaşmanın hangi zamanlar arasında olduğunu belirlemek için willcoxon testi yapılmıştır. Homojen dağılım gösteren ölçümlerde farklılığın zamanını belirlemek için Post Hoc testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için normal dağılıma sahip değişkenlerde “Pearson”, normal dağılıma uymayan değişkenlerde Spearman Korelasyon Katsayısı analizi uygulanmıştır. Korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değerler alabilir. Korelasyon katsayısının 1’e yaklaşması mükemmel ilişkiyi, +, - değerler ilişkinin pozitif ya da negatif olduğunu gösterirken; 0 olması ise ilişkinin olmadığı anlamına gelir. Korelasyon katsayısının 0,80-1,00 arasında olması çok yüksek, 0,60-0,79 arasında yüksek, 0,40-0,59 orta, 0,20-0,39 arasında zayıf ve $r < 0,20$ ve sıfıra yakın değerler ilişkinin olmadığı ya da çok zayıf ilişki olduğu şeklinde tanımlanabilir (Fowler, Jarvis ve Chevannes, 2021). Güvenirlilik analizi ile ölçeklerin Cronbach α değeri hesaplanmıştır. Araştırmada istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.7. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlayabilmek için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan 21.11.2023 tarihli, E.808707 sayılı karar ile etik komisyon onayı alınmıştır (EK-7). Etik komisyon izni alındıktan sonra araştırmanın uygulama aşamasının yapılacağı İzmir Özel Can Hastanesinden yazılı izin alınmıştır (05.01.2024, EK-8). Araştırma kapsamına alınan kadınlara veri toplama formu uygulanmadan önce araştırmanın amacı ve gönüllü onam formunun doldurulmasına yönelik bilgi verilmiş ve uygulamanın yapılabilmesi için yazılı gönüllü olur formu alınmıştır (EK-9). Ölçeklerin araştırmada kullanılabilmesi için Türkçe geçerlik güvenirliği çalışmasını yürüten araştırmacılardan elektronik posta yoluyla izin alınmıştır (EK-10). Postpartum izlemlerde fark edilen, emzirme sorunları yaşayan kadınlar emzirme danışmanlığı kliniğine yönlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, primipar kadınların antenatal emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliğinin postpartum emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliği ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmadan elde edilen bulgular dört ana ve üç ara başlıkta ele alınmıştır.

4.1. Primipar kadınların sosyodemografik özelliklerine ilişkin bulgular

4.2. Bebek ve beslenme özelliklerine ilişkin bulgular

4.3. Antenatal ve postnatal dönemde uygulanan EMÖ, EÖYÖ ve LATCH ölçek düzeyleri arasındaki ilişki

4.3.1. Antenatal dönem emzirme öz-yeterliliği ile postnatal dönem EÖYÖ, EMÖ ve LATCH ölçek düzeyleri ile ilişkisine ait bulgular

4.3.2. Antenatal dönem emzirme motivasyonunun emzirme öz-yeterliliği, postnatal dönem EÖYÖ, EMÖ ve LATCH ölçek düzeyleri ile ilişkisine ait bulgular

4.4. Postnatal Dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH ölçek düzeylerinin birbiri ile ilişkisine ait bulgular

4.4.1. Postnatal dönem EMÖ, LATCH ve EÖYÖ puanlarının izlemlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

4.1. Primipar Kadınların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çizelge 4.1. Primipar kadınların sosyodemografik özellikleri

Özellikler	(M ± SD)	Min-Mak
Kadın yaş	27,06±4,38	20-39
Baba yaş	30,90±5,32	29-40
	n	%
Anne öğrenim durumu		
Lisans ve üstü	60	53,60
Lise	52	46,40
Baba öğrenim durumu		
Lisans ve üstü	88	78,60
Lise	24	21,40
Gelir durumu*		
Gelir giderden fazla	67	59,80
Gelir gidere denk	36	32,10
Gelir giderden az	9	8,00
Evlilik süresi		
Beş sene altı	78	69,60
Beş sene ve üstü	34	30,40
Gebeliğin planlı olma durumu		
Evet	66	58,90
Hayır	46	41,10
Emzirme için planlanan süre		
Emdiği sürece	45	40,20
24 aya kadar	39	34,80
Bilmiyorum	28	25,00

*Ailenin gelir durumu kadınların kendi ifadelerine göre belirtilmiştir.

Primipar kadınların sosyodemografik özellikleri Çizelge 4.1.'de görülmektedir. Araştırmada 112 primipar kadına ulaşılmıştır. Kadınların yaş ortalaması 27,06±4,38 ve %53,6'sı lisans mezunudur. Babaların yaş ortalaması 30,90±5,32 ve çoğunluğu (%78,6) lisans mezunudur.

Tabloda belirtilmemekle birlikte, primipar kadınların gebelik haftalarının 37.23 ± 2.12 hafta olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kadınların tamamının emzirme eğitimi aldığı ve %58,9'unun gebeliklerinin planlı olduğu ifade edilmiştir. Kadınlara emzirme için planladığı süre sorulduğunda %40'ı bebeği emdiği sürece emzirmeye devam edeceğini, %34,8'i iki yaşa kadar emzireceğini ve %25'i ise bilmediğini belirtmiştir.

4.2. Bebek ve Beslenme Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çizelge 4.2. Bebek özellikleri ve postnatal ilk saat beslenme uygulamaları

Özellikler	N	%
Bebek cinsiyeti		
Erkek	57	50,90
Kız	55	49,10
Bebek doğum şekli		
Vajinal	58	51,80
Sezaryen	54	48,20
Doğum sonrası ilk bir saat içinde ten tene temas durumu		
Evet	74	66,10
Hayır	38	33,90
Doğum sonrasında ilk bir saat içinde emzirme		
Evet	80	71,40
Hayır	32	28,60

Çizelge 4.2’de bebek özellikleri ve postnatal ilk saat beslenme uygulamalarına yer verilmiştir. Bebeklerin %50,9’u erkek ve %51,8’i vajinal doğum ile dünyaya gelmiştir. Tabloda belirtilmemekle birlikte, kadınların hepsi doğum sonrası destek aldığını, %66’sı doğum sonu ilk bir saat içinde bebekle ten tene temas kurabildiğini ve %71’i bu zaman içerisinde emzirme deneyimi yaşadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.3. Bebek beslenmesine ilişkin özellikler

Postnatal Dönem Beslenme Özellikleri	Gruplar	1. gün		1. hafta		1. ve 2. ay	
		N	%	n	%	n	%
Beslenme	Sadece anne sütü	68	60,70	74	66,10	83	74,10
	Anne sütü ve mama	44	39,30	38	33,90	29	25,90
Bebeğe su verme	Evet	33	29,50	35	31,20	35	31,20
	Hayır	79	70,50	77	68,80	77	68,80
Biberon kullanma	Evet	11	9,80	8	7,20	7	6,20
	Hayır	101	90,20	104	92,80	105	93,80
Emzik kullanma	Evet	7	6,20	11	9,80	25	22,30
	Hayır	105	93,80	101	90,20	87	77,70

Çizelge 4.3’te postnatal dönemde aylara göre bebek beslenmesine ilişkin özellikler gösterilmektedir. Sadece anne sütüyle beslenen bebeklerin oranı incelendiğinde doğum sonu birinci ve ikinci ayda %74, birinci hafta %66 ve birinci gün %60,7’dir. Anne sütü dışında beslenme incelendiğinde anne sütü ile mama verildiği, bu oranın postnatal birinci gün %39,

birinci hafta %33 ve birinci ve ikinci ayda %25 olduğu belirtilmiştir. Postnatal birinci günden (%33) itibaren çocuklara su verildiği belirlenmiştir.

4.3. Antenatal ve Postnatal Dönemde Uygulanan EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Ölçek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Antenatal dönemde uygulanan emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliği ile postnatal dönemde uygulanan emzirme motivasyonu ölçeği, emzirme öz-yeterliliği ölçeği ve LATCH emzirme düzeyleri arasındaki ilişki Çizelge 4.4'te gösterilmektedir. Ölçek düzeylerinin birbirleri ile ilişkisi üç alt başlık altında incelenmiştir.

4.3.1. Antenatal Dönem Emzirme Öz-yeterliliği ile Postnatal Dönem EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Ölçek düzeyleri ile ilişkisine ait bulgular

Çizelge 4.4 incelendiğinde primipar kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postnatal emzirme öz-yeterlilik (1. hafta ve 1. ay) düzeyleri arasında (sırasıyla $r=0,498$, $0,433$; $p<0,05$) pozitif orantılı orta düzeyde, 2. ay ölçümleri ile arasında ($r=0,382$; $p<0,05$) aynı yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postnatal birinci haftada Emzirme Motivasyon Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, en yüksek ilişkinin içsel motivasyon ($r=0,526$; $p<0,05$) ve bütünleşmiş düzenleme ($r=0,524$; $p<0,05$) boyutlarında olduğu, bu ilişkinin pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Antenatal emzirme öz-yeterlilik ile emzirme motivasyonu alt boyutları arasında en yüksek ilişkinin birinci ay ve ikinci ay ölçümlerinde bütünleşmiş düzenleme ile (izleme göre sırasıyla $r=0,309$, $0,271$; $p<0,05$) olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Antenatal emzirme öz-yeterlilik ölçek düzeyleri ile LATCH emzirme tanılama ölçüm aracı düzeyleri arasında postnatal dönem birinci hafta ($r=0,348$), birinci ay ($r=0,379$; $p<0,05$) ve ikinci ayda ($r=0,385$; $p<0,05$) pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Çizelge 4.4. Antenatal ve postnatal dönemde uygulanan EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Ölçek düzeyleri arasındaki ilişki

No-Ölçekler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1-Emzirme Motivasyonu	r 1 p .																						
2-Antenatal Emzirme Öz-Yeterlilik	r 0,340 p 0,001*	1																					
3-Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik_1. Hafta	r 0,624 p 0,001*	0,498	1																				
4-LATCH_1. Hafta	r 0,571 p 0,001*	0,348	0,661	1																			
5-Bütünleşmiş Düzenleme_1. Hafta	r 0,551 p 0,001*	0,524	0,491	0,399	1																		
6-İçsel Motivasyon_1. Hafta	r 0,553 p 0,001*	0,526	0,584	0,466	0,798	1																	
7-İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Onaylanma	r 0,172 p 0,069	0,332	0,289	0,348	0,285	0,251	1																
8-İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Baskı	r 0,102 p 0,284	-0,103	0,091	0,195	0,056	0,146	0,114	1															
9-Dışsal Düzenleme-Ek yararlar	r 0,374 p 0,001*	0,148	0,179	0,301	0,450	0,504	0,082	0,269	1														
10-Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik_1. ay	r 0,693 p 0,001*	0,435	0,553	0,481	0,549	0,577	0,213	0,052	0,301	1													
11-LATCH_1. Ay	r 0,603 p 0,001*	0,379	0,409	0,397	0,545	0,515	0,160	-0,030	0,256	0,747	1												
12-Bütünleşmiş Düzenleme_1. ay	r 0,802 p 0,001*	0,309	0,582	0,449	0,510	0,528	0,113	0,058	0,277	0,789	0,643	1											
13-İçsel Motivasyon_1. ay	r 0,767 p 0,001*	0,276	0,523	0,398	0,468	0,492	0,065	0,059	0,324	0,710	0,584	0,869	1										
14-İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Onaylanma	r 0,487 p 0,001*	0,304	0,247	0,279	0,344	0,298	0,108	0,062	0,111	0,490	0,463	0,455	0,526	1									
15-İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Baskı_1.ay	r 0,144 p 0,129	-0,251	0,043	0,203	-0,121	0,004	-0,102	0,546	0,047	0,043	-0,023	0,103	0,111	0,057	1								
16-Dışsal Düzenleme-Ek yararlar_1.ay	r 0,649 p 0,001*	0,243	0,490	0,424	0,336	0,386	0,046	0,014	0,199	0,567	0,501	0,720	0,694	0,490	0,179	1							
17-Postnatal Emzirme Öz-Yeterlilik_2. ay	r 0,736 p 0,001*	0,382	0,563	0,473	0,528	0,541	0,190	0,031	0,312	0,875	0,727	0,833	0,780	0,500	0,041	0,618	1						
18-LATCH_2. ay	r 0,787 p 0,001*	0,385	0,548	0,512	0,531	0,517	0,222	0,044	0,304	0,803	0,725	0,802	0,779	0,430	0,004	0,616	0,828	1					
19-Bütünleşmiş Düzenleme_2. ay	r 0,826 p 0,001*	0,271	0,498	0,436	0,439	0,456	0,076	-0,039	0,280	0,710	0,587	0,838	0,839	0,511	0,111	0,687	0,801	0,807	1				
20-İçsel Motivasyon_2. ay	r 0,822 p 0,001*	0,252	0,542	0,473	0,377	0,422	0,054	0,072	0,283	0,652	0,549	0,813	0,826	0,532	0,168	0,689	0,765	0,758	0,910	1			
21-İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Onaylanma	r 0,437 p 0,001*	0,216	0,368	0,399	0,198	0,220	0,351	0,071	0,124	0,450	0,410	0,445	0,360	0,282	0,162	0,243	0,531	0,453	0,399	0,365	1		
22-İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Baskı_2.ay	r 0,287 p 0,002*	-0,262	0,042	0,184	0,002	-0,013	-0,099	0,404	0,093	0,134	0,044	0,197	0,163	0,091	0,610	0,211	0,207	0,156	0,284	0,275	0,303	1	
23-Dışsal Düzenleme-Ek yararlar_2.ay	r 0,802 p 0,001*	0,216	0,548	0,453	0,434	0,483	0,146	0,121	0,318	0,653	0,489	0,764	0,778	0,429	0,184	0,617	0,723	0,775	0,862	0,844	0,405	0,304	1

*p<0,05; Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. 1. hafta ölçülen Bütünleşmiş Düzenleme ve 1. ay ölçülen Postnatal Emzirme Öz-Yeterliliği için Pearson korelasyon yapılmıştır.

4.3.2. Antenatal Dönem Emzirme Motivasyonunun Emzirme Öz-Yeterliliği, Postnatal Dönem EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Ölçek düzeyleri ile ilişkisine ait bulgular

Primipar kadınların antenatal dönemde emzirme motivasyonları ile emzirme öz-yeterlilik ($r=0,340$; $p<0,05$) düzeyleri arasında pozitif orantılı düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Antenatal dönem emzirme motivasyonu ile postnatal dönem EÖYÖ düzeylerinin ilişkisi incelendiğinde primipar kadınların antenatal emzirme motivasyonları ile postnatal 1. hafta, 1. ay ve 2. ay emzirme öz-yeterliliği düzeyleri arasında sırasıyla $r=0,624$, $r=0,693$ ve $r=0,736$ ($p<0,05$) olmak üzere pozitif yönlü ve yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Primipar kadınların antenatal dönem emzirme motivasyonu puanları ile postnatal dönem emzirme motivasyonu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki Çizelge 4.4'te görülmektedir. Antenatal emzirme motivasyonları ile postnatal dönemdeki emzirme motivasyonu alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, postnatal 1. haftada dışsal düzenleme-ek yararlar alt boyutu ile pozitif yönlü düşük düzeyde ($r=0,374$; $p<0,05$), bütünleşmiş düzenleme ($r=0,571$; $p<0,05$) ve içsel motivasyon ($r=0,553$; $p<0,05$) boyutları ile ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Kadınların antenatal emzirme motivasyonları ile postnatal 1. ayda içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylama boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($r=0,487$; $p<0,05$), dışsal düzenleme-ek yararlar ($r=0,649$; $p<0,05$) ve içsel motivasyon ($r=0,767$; $p<0,05$) boyutları arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ve bütünleşmiş düzenleme boyutu ile çok yüksek düzeyde ($r=0,802$; $p<0,05$) anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Kadınların antenatal emzirme motivasyonları ile postnatal 2. ay emzirme motivasyon ölçeği alt boyutlarından içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı puanları arasında ($r=0,287$; $p<0,05$) pozitif yönlü düşük düzeyde, içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylama arasında ($r=0,487$; $p<0,05$) pozitif yönlü orta düzeyde, bütünleşmiş düzenleme ($r=0,826$; $p<0,05$), dışsal düzenleme-ek yararlar ($r=0,802$; $p<0,05$) ve içsel motivasyon ($r=0,822$; $p<0,05$) boyutları arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Primipar kadınların antenatal dönem emzirme motivasyonları ile postnatal dönem LATCH emzirme düzeyleri arasında 1. hafta ölçümünde ($r=0,624$; $p<0,05$) orta düzey, 1. ay

($r=0,603$; $p<0,05$) ve 2. ay ($r=0,787$; $p<0,05$) ölçümlerinde yüksek düzey ilişkisi olduğu görülmektedir (Çizelge 4.4).

4.4. Postnatal Dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Ölçek Düzeylerinin Birbiri ile İlişkisine Ait Bulgular

Postnatal emzirme öz-yeterliliği ile emzirme motivasyonu alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, birinci haftada en yüksek ilişkinin içsel motivasyon ile ($r=0,584$; $p<0,05$), birinci ayda bütünleşmiş düzenleme ile ($r=0,582$; $p<0,05$) ve ikinci ayda dışsal düzenleme-ek yararlar ile ($r=0,548$; $p<0,05$) olduğu belirlenmiştir. Tüm bu ilişkilerin pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.4).

Postnatal emzirme öz-yeterlilik ile LATCH emzirme tanılama ölçüm düzeyleri (1. hafta) arasında ($r=0,661$; $p<0,05$) pozitif orantılı yüksek düzeyde, 1. ayda ($r=0,409$; $p<0,05$) ve 2. ayda ($r=0,548$; $p<0,05$) ölçümler arasında pozitif orantılı orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

LATCH emzirme tanılama ölçüm puanı ile emzirme motivasyonu alt boyutları (1. hafta) arasındaki ilişkiler incelendiğinde; birinci haftada en yüksek ilişkinin içsel motivasyon ile ($r=0,466$; $p<0,05$), birinci ayda bütünleşmiş düzenleme ile ($r=0,449$; $p<0,05$) ve ikinci ayda yeniden içsel motivasyon ile ($r=0,473$; $p<0,05$) olduğu görülmüştür. Tüm ölçüm zamanlarında bu ilişkilerin pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

4.4.1. Postnatal dönemde EMÖ, LATCH ve EÖYÖ puanlarının izlemlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Çizelge 4.5. EMÖ, LATCH ve EÖYÖ puanlarının izlemlere göre karşılaştırılması

Ölçek	İzlem	Sıra Ort.	$\bar{X} \pm S. S$	χ^2	p*	Z
EMÖ-İçsel Motivasyon	1.hafta	1,84	2,54±0,47	8,072	0,018	3>1,2
	1.ay	1,96	2,61±0,59			
	2.ay	2,20	2,71±0,87			
EMÖ-İçe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylanma	1.hafta	2,00	3,00±0,72	14,493	0,001	2<1,3
	1.ay	1,78	2,71±0,77			
	2.ay	2,22	3,14±0,83			
EMÖ-İçe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı	1.hafta	1,84	2,21±0,82	6,740	0,034	1<3
	1.ay	2,01	2,27±0,86			
	2.ay	2,14	2,43±1,00			
EMÖ-Dışsal Düzenleme-ek yararlar	1.hafta	2,01	2,49±0,73	18,434	0,001	3>1,2
	1.ay	1,73	2,35±0,77			
	2.ay	2,26	2,69±0,86			
LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı	1.hafta	1,92	6,53±1,77	19,607	0,001	2<1,3
	1.ay	1,77	5,97±2,14			
	2.ay	2,31	6,79±3,22			
	İzlem	$\bar{X} \pm S. S$	Greenhouse-Geisser	R ²	p**	Bonferroni
EMÖ-Bütünleşmiş düzenleme	1.hafta	2,59±0,43	3,104	0,083	0,001	3>1,2
	1.ay	2,65±0,53				
	2.ay	2,81±0,78				
Postnatal EÖYÖ	1.hafta	38,20±7,92	2320,756	0,212	0,001	3>1,2
	1.ay	39,57±8,29				
	2.ay	44,33±13,35				

*p<0,05 Friedman testi, Z= Wilcoxon testi

*p<0,05 Tekrarlı Ölçüm Anova Testi

Çizelge 4.5'te postnatal dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH emzirme puanlarının izlem zamanlarına göre karşılaştırılması görülmektedir. Emzirme Motivasyon Ölçeğinin alt boyut puanlarının izlem zamanlarına göre karşılaştırılması sonucunda, tüm alt boyut puanlarının zamanla istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<0,05). İçsel motivasyon ve içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı alt boyut puanlarının, ikinci ayda (sırasıyla 2,71±0,87 ve 2,43±1,00), birinci haftaya (2,54±0,47 ve 2,21±0,82) ve birinci aya (2,61±0,59 ve 2,27±0,86) göre daha yüksek olduğu ve bu farklılıkların anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=8,072$; p=0,018; $\chi^2=6,740$; p=0,034). Farkın içsel motivasyon alt boyutunda

birinci hafta ve ikinci ay arasında ($z=-2,343$, $p=0,019$) ve birinci ay ile ikinci ay arasında ($z=-2,065$, $p=0,039$) olduğu, içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı boyutunda ise farkın birinci hafta ve ikinci ay arasında olduğu tespit edilmiştir ($z=-2,377$, $p=0,017$).

İçe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylanma ve dışsal düzenleme-ek yararlar alt boyut puan ortalamalarının birinci ayda (sırasıyla $2,71\pm0,77$; $2,35\pm0,77$) birinci haftaya göre ($3,00\pm0,72$; $2,49\pm0,73$) azaldığı, ancak ikinci ayda ($3,14\pm0,83$; $2,69\pm0,86$) tekrar yükseldiği belirlenmiştir. Ölçümler arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Farkın toplumsal onaylanma ve dışsal düzenleme-ek yararlar alt boyutlarında birinci hafta ve ikinci ay arasında ($z=-2,167$, $p=0,030$; $z=-2,678$, $p=0,007$) ve birinci ay ve ikinci ay arasında ($z=-4,373$, $p=0,001$; $z=-4,238$, $p=0,001$) olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Emzirme motivasyonu bütünleşmiş düzenleme alt boyutunun ikinci ay izlem puan ortalamasının ($2,81\pm0,78$), birinci hafta ($2,59\pm0,43$) ve birinci ay puan ortalamasına ($2,65\pm0,53$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bütünleşmiş düzenleme alt boyutunda, üç izlemin birbirlerini açıklama düzeylerinin %8,30 olduğu belirlenmiştir ($R^2:0,083$). Zaman geçtikçe primipar kadınların bütünleşmiş düzenleme alt boyutunda emzirme motivasyonunun yükseldiği görülmektedir.

Postnatal dönem EÖYÖ puanlarının izlem zamanlarına göre karşılaştırılması ve farklılık analizleri incelendiğinde ikinci ayın ($44,33\pm13,35$) birinci hafta ($38,20\pm7,92$) ve birinci ay puan ortalamalarına ($39,57\pm8,29$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. R^2 değeri incelendiğinde üç ölçümün birbirlerini açıklama düzeylerinin %21,20 olduğu ($R^2:0,212$) ve zamanla kadınların postnatal EÖYÖ düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Postnatal EÖYÖ düzeyinin izlem zamanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

LATCH emzirme tanılama ölçüm aracı puan ortalamalarının birinci haftada $6,53\pm1,77$, birinci ayda $5,97\pm2,14$ ve ikinci ayda $6,79\pm3,22$ olduğu belirlenmiştir. İzlemler arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2:19,607$; $p=0,001$). Farkın birinci hafta ile birinci ay ($z=-2,414$, $p=0,016$) ve birinci ay ile ikinci ay arasında ($z=-3,411$, $p=0,001$) olduğu belirlenmiştir.

5. TARTIŞMA

Primipar anneler bilgi, beceri ve deneyim eksikliği nedeniyle antenatal ve postnatal dönemde emzirme ile ilgili desteklenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Başarılı bir emzirme süreci için emzirme öz-yeterliliği, emzirme oranları ve emzirme tanılama araçlarının puanlarının sıklıkla değerlendirildiği çalışmalar yapılmaktadır (Aksoy ve diğerleri, 2022; Maleki Saghooni, Amel Barez, Moeindarbari ve Karimi, 2017; Mirghafourvand ve Bagherinia, 2018; Liu ve diğerleri, 2017; Oberfichtner ve diğerleri, 2023). Dünya genelinde yapılan çalışmalar, sağlık kuruluşlarının çabaları ve ülke politikalarındaki güncellemelere rağmen dünyada ve ülkemizde istenilen emzirme oranlarına halen ulaşamamıştır (UNICEF, 2024). Bu nedenle yapılan emzirme eğitimleri ve politikalarının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu eğitimlerde emzirmeyle ilgili üzerinde en çok durulan emzirme öz-yeterliliği ve başarısı kadar emzirme davranışında süreklilik için emzirme motivasyonun değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Addicks ve McNeil, 2019; Akgün ve Taştekin, 2020; Brockway ve diğerleri, 2017; Mirghafourvand ve Bagherinia, 2018; Öztürk ve Demir, 2023). Emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliği ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, özellikle emzirme motivasyonu ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olduğu ve genellikle bu çalışmaların postnatal dönemde emzirme motivasyonunu değerlendirdiği görülmektedir (Durmazoğlu ve Okumuş, 2021; Eryılmaz, 2021; Huang, Ouyang ve Redding, 2021; Lange, Nautsch, Weitmann, Ittermann ve Heckmann, 2017; Uludağ ve Öztürk, 2020; Wardani ve diğerleri, 2020). Emzirme öz-yeterliliği ve emzirme motivasyonunun zaman içindeki değişimleri ile antenatal ve postnatal dönemde birbirini etkileyip etkilemediğine dair literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma emzirme için önemli iki temel faktörün birbirini nasıl etkilediğini, antenatal ve postnatal dönemler arasında bir ilişki olup olmadığını ve yapılacak eğitimlerin zamanlaması açısından izlem zamanlarına bağlı değişimlerin önemini gösterecek bulgular sunmaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular literatür bilgileri ışığında beş başlık altında tartışılmıştır.

1. Antenatal Dönem Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği ile Postnatal Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği, Emzirme Motivasyon Ölçeği ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması

2. Antenatal Dönem Emzirme Motivasyon Puanları ile Postnatal EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması
3. Postnatal Dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması
4. Postnatal Dönem EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanlarının Zamana Göre Değişiminin Tartışılması
5. Postnatal Dönem EMÖ Alt Boyutları Puanlarının İzlem Zamanına Göre Değişiminin Tartışılması

5.1. Antenatal Dönem Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği ile Postnatal Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği, Emzirme Motivasyon Ölçeği ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması

Kadınların emzirme davranışını göstermesinde emzirme öz-yeterliliği etkili olan önemli bir faktördür (Khresheh ve Ahmed, 2018). Kadınların çoğu antenatal dönemde emzirmeye yönelik kararını, niyetini belirler ve antenatal emzirme öz-yeterliliği annenin emzirme kararında önemli bir belirleyicidir (Khresheh ve Ahmed, 2018; Shipp ve diğerleri, 2019).

Antenatal dönemde kadınların öz-yeterliliği doğum sonrası emzirme öz-yeterliliği, emzirmeye devam etme ve dolayısıyla emzirme başarısında etkili bir faktör olarak düşünülmektedir. 101 kadın ile yapılan bir çalışmada antenatal emzirme öz-yeterliliğinin doğum sonu dördüncü haftaya kadar yalnızca anne sütü alma ve emzirme başarısı ile ilişkili olduğunu belirtilmiştir (Khresheh ve Ahmed, 2018). Shipp ve diğerleri (2019), çalışmasında antenatal emzirme öz-yeterliliği postpartum altıncı hafta emzirme davranışını yordayıcı bir faktör olarak bildirilmiştir. Literatüre benzer olarak çalışmamızda primipar kadınların antenatal EÖYÖ puanları ile doğum sonu birinci hafta, birinci ve ikinci ay LATCH puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. LATCH puanları EÖYÖ puanları ile paralellik göstermektedir (EK-11). Teng ve Ho (2024), 206 gebe kadınla gerçekleştirdiği çalışmada doğum öncesi emzirme öz-yeterlilik puanında 1 puanlık artış, doğum sonrası en az 2 ay boyunca emzirme olasılığında %14'lük bir artışla ilişkilendirildi (Teng ve Ho, 2024). Literatürde doğum sonu emzirme öz-yeterliliğini belirleyen ya da antenatal dönemde emzirme öz-yeterliliğini etkileyen faktörlere dair birçok çalışma olduğu ancak antenatal dönem ile postnatal dönemin birbirini nasıl etkilediğine dair sınırlı çalışma (Tsaras ve diğerleri, 2021) olduğu görülmektedir. Tsaras ve diğerleri (2021) antenatal dönemde annenin

emzirmeye karar vermesinin ve emzirme öz-yeterliliğinin doğum sonu ilk günde emzirme öz-yeterliliği düzeyini belirleyen önemli faktörler olarak bildirmişlerdir. Çalışmamızda primipar kadınların antenatal dönem EÖYÖ ile doğum sonu birinci hafta orta düzeyde, birinci ve ikinci ayda düşük düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışma bulgularımız değiştirilebilir bir faktör olan emzirme öz-yeterliliği için antenatal ve postnatal dönemin birbiri ile olan ilişkisini göstermek açısından değerli olduğu düşünülmektedir. Böylelikle antenatal dönemin annelerin antenatal ve postnatal emzirme öz-yeterliliklerini arttırmada ve emzirmeye devam ettirilmesinde ideal bir eğitim zamanı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda doğum sonu birinci ve ikinci ayda düşük düzeyde emzirme öz-yeterliliği ve emzirme başarısında düşük bir ilişkinin olması antenatal dönem emzirme eğitimlerinin postnatal dönemde devamlılığının gerekliliğine dair önemli veriler sunmaktadır. Bu durum çalışmamızda yer alan kadınların hastanede sadece antenatal dönemde eğitim alması ve bu eğitimlerin postnatal dönemde devamlılığının olmamasının, antenatal dönemde yüksek olan emzirme öz-yeterlilik düzeyinin postnatal dönemde düşmesine neden olduğunu da açıklamaktadır.

Öz-yeterlilik, emzirme memnuniyetini etkileyen baskın bir faktördür. Annenin, bebeğin beslenme sırasındaki tatmin duygularına ilişkin güveni ve algısı, emzirmeyi başarılı bir şekilde destekler (Keemer, 2013; Metin ve Altınkaynak, 2020; Morse ve Brown, 2022). Emzirme davranışını devam ettirmede motivasyon sağlar. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde antenatal dönem emzirme öz-yeterliliğinin postnatal emzirme motivasyonu ile ilişkisini inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Genellikle çalışmaların postnatal dönemde emzirme motivasyonu, emzirme öz-yeterliliği, benlik saygısı gibi parametrelerle ilişkisi incelenmiştir. (Eryılmaz, 2021; Mızrak ve Özerdoğan, 2017; Stockdale ve diğerleri, 2011). Çalışmamızda, antenatal dönemdeki emzirme öz-yeterliliğinin, postnatal dönemde ikinci aya kadar emzirme motivasyonu ile ilişkili olduğu; doğum sonrası içsel motivasyonun ön planda olduğu, daha sonraki aylarda ise bütünleşmiş düzenleme ile ilişkinin daha güçlü olduğu belirlenmiştir. Bu durum antenatal dönemde yapılacak eğitimlerde emzirme öz-yeterliliğini arttırmaya yönelik girişimlerde emzirme motivasyonunun önemli bir faktör olarak dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

5.2. Antenatal Dönem Emzirme Motivasyon Puanları ile Postnatal EÖYÖ, EMÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Emzirmenin anne ve bebek sağlığına sayısız faydasına ve yapılan emzirme eğitimlerine rağmen doğum sonu emzirme oranları hala istendik düzeye ulaşamamıştır (Global Breastfeeding Collective, 2022). Emzirmede istenilen oranlara ulaşabilmek için son yapılan çalışmalar bir davranışın gösterilmesi ve devamlılığında motivasyonun önemli olduğunu vurgulamaktadır (Aksoy, Bay ve Yılmaz, 2022; Maleki ve diğerleri, 2017; Mirghafourvand ve Bagherinia, 2018). Emzirme davranışının devamlılığı için davranışı olumlu yönde etkileyen motive edici durumların anlaşılması önemlidir (Şahin ve Özerdoğan, 2018). Son yıllarda emzirme motivasyonu ile ilgili çalışmaların gittikçe arttığı ancak halen sınırlı sayıda olduğu (Durmuş, 2019; Kestler Peleg ve diğerleri, 2015; Khasawneh ve diğerleri, 2020; Lau ve diğerleri, 2017; Şahin ve diğerleri, 2019) belirtilmektedir. Özellikle de yapılan çalışmalar doğum sonu dönem emzirme motivasyonu ile ilgilidir. Oysaki kadınların bebeklerini emzirme düşüncesi, emzirmeye karşı motivasyonları antenatal dönemde oluşmaktadır. Dolayısıyla kadınların antenatal dönemde emzirme motivasyonlarının değerlendirilmesi başarılı emzirme eğitimlerinin planlaması, yürütülmesi ve değerlendirilmesinde önemli olacaktır.

Antenatal dönem emzirme motivasyonu ile postnatal dönem emzirme öz-yeterliliği, motivasyonu ve emzirme başarısının ilişkisini inceleyen bir çalışmaya ulaşamamıştır. Ancak antenatal dönemde motivasyonel görüşmelerin (Cangöl ve Hotun Şahin, 2017; Franco-Antonio ve diğerleri, 2021) veya hipnoemzirmenin postnatal dönemde emzirme öz-yeterliliği, anne sütüyle beslenme oranlarına etkisine ilişkin güncel çalışmalara ulaşılmıştır (Asih ve Nyimas 2020; Dağlı ve Aktaş Reyhan, 2024; Rohmah ve diğerleri, 2021). Bu çalışmalarda motivasyonel görüşmelerin, hipnoemzirme felsefesine dayalı eğitimlerin postpartum dönemde emzirme öz-yeterliliğine ve anne sütüyle beslenme oranlarını arttırdığı belirlenmiştir. Çalışmamızda antenatal dönem emzirme motivasyonu ile postnatal dönem EÖYÖ ve LATCH emzirme tanılama ölçüm puanları ve emzirme motivasyonunun içsel motivasyon-bütünleşmiş düzenleme alt boyutları arasında yüksek düzeyde ilişki belirlenmiştir. Çalışmamızın bu sonucu antenatal dönem emzirme motivasyonunun postnatal dönem emzirme çıktılarıyla yüksek düzeyde ilişkili olduğunu, bu nedenle antenatal dönemde kadınların motivasyonlarının değerlendirilip eğitimlerin yapılandırılmasının önemini göstermektedir.

5.3. Postnatal Dönem EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Anne ve bebek sağlığını geliştirmede annenin emzirme davranışını devam ettirmesi önemlidir. İnsan davranışını algılamada en önemli unsur, davranışı olumlu yönde etkileyen motive edici durumların anlaşılmasıdır. Bu konuda çalışan teorisyenler bir davranışın kişinin değer yargıları ile bağlantılı olmasının ya da başarı düşüncesinin kişiyi olumlu yönde motive ederek davranışı sergilemesini desteklediğini vurgulamaktadır (Stockdale, Sinclair, Kernohan, McCrum-Gardner ve Keller, 2013). Dolayısıyla bu durum emzirme davranışı için de geçerli olmaktadır. Literatür incelendiğinde emzirme öz-yeterliliği ve emzirme başarısına dair birçok çalışma olduğu görülmektedir (Bekmezci, 2023; Bulut, 2024; Kırdar, 2024; Rodríguez Gallego, Vila Candel, Corrales Gutierrez, Gomez Baya ve Leon Larios, 2024, Tanrıverdi, 2023). Güncel istatistikler (Global Breastfeeding Collective, 2022; TNSA, 2018) ve çalışmalar, emzirme eğitimlerine rağmen hedeflenen emzirme oranlarına ulaşamadığını göstermektedir. Bu nedenle emzirme davranışını gerçekleştirmede önemli bir faktör olan motivasyonun değerlendirilmesi önerilmektedir (Gavine ve diğerleri, 2022; Şahin, 2018, Victora, 2016).

Kadınların emzirme ile ilgili yüksek motivasyonlarının olması emzirme sürecini yönetmelerini kolaylaştırmakta, emzirme öz-yeterliliklerinin yüksek olmasını sağlamaktadır (Gökşen ve Özkan, 2024). Kadzikowska Wrzosek (2016), postpartum dönemde kadınlarla yaptıkları çalışmada emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliği arasında güçlü bir ilişki olduğunu, motivasyonun emzirme öz-yeterliliğinin önemli bir yordayıcısı olduğunu belirlemişlerdir (Kadzikowska Wrzosek, 2016). Benzer şekilde, Kestler Peleg ve diğerleri (2015), çalışmalarında motivasyonun kadınların özerklik duygusunu artırarak emzirme öz-yeterliliklerini arttırdığını bildirmişlerdir. Özellikle kadınların otonom motivasyonları ile öz-yeterlilikleri arasında anlamlı ilişki olduğu vurgulanmıştır (Kestler Peleg ve diğerleri, 2015). Çalışmamızda primipar kadınların postnatal dönem birinci hafta, birinci ve ikinci ayda emzirme öz-yeterliliklerinin, emzirme motivasyonlarının ve LATCH emzirme puanlarının birbiriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonuçlarımız literatürle benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda Kestler Peleg'in çalışmasına benzer olarak postnatal birinci haftada içsel motivasyonun, birinci ayda bütünleşmiş düzenleme gibi otonom motivasyon bileşenlerinin emzirme öz-yeterliliği ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Doğum sonu birinci hafta içsel motivasyonun öz-yeterlilikle ilişkili olmasının primipar kadınların ilk emzirme

deneyimini yaşaması, emzirme deneyimi nedeniyle hissettiği mutluluk ve tatmin edici duygularla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Postnatal diğer aylarda ise motivasyonun bütünleşmiş düzenleme boyutunun önemli olmasında kadınların emzirmeyi hayatının amacına hizmet eden, bebek ve kendi sağlıkları için önemli olduğu düşüncesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Postnatal dönemde zamana göre emzirme öz-yeterliliği ile ilişkili olan motivasyon alt boyutlarının belirlenmesi doğum sonu yapılacak emzirme eğitimleri ve danışmanlıklarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliğinin birbirini etkileyen pozitif ilişkisi kadınların emzirme başarısını, emzirmeye devam etmesini etkileyebilmektedir. Brockway ve diğerleri (2017), çalışmasında artan emzirme öz-yeterliliğinin emzirme oranlarını ve emzirme başarısını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. (Brockway ve diğerleri, 2017). Aynı zamanda emzirme motivasyonunun emzirme başarısını arttıracak, emzirmeye devam etmede önemli bir faktör olduğu güncel çalışmalarda belirtilmektedir (Gökşen ve Özkan, 2024). Lau ve diğerleri (2017), çalışmasında kadınların emzirme motivasyonlarını değerlendirmek için Deci ve Dyan'ın Öz Belirleme Kuramına dayandırılmış Öz-Belirleme Ölçeğini geliştirmişlerdir. Ayrıca çalışmada primipar kadınlarda doğumdan sonra 2. ve 6. haftada emzirmeye devam etme durumlarını ve motivasyonun etkisini değerlendirmişlerdir. Otonom motivasyon düzeyi yüksek olan annelerin emzirme başarılarının daha fazla ve emzirme sürelerinin daha uzun olduğu belirlenmiştir (Lau ve diğerleri, 2017). Literatür incelendiğinde doğum sonu emzirme motivasyonu ile emzirme süresi ve başarısı ile ilgili bazı çalışmaların olduğu görülmektedir (Horsley ve diğerleri, 2019; Kestler Peleg ve diğerleri, 2015; Mızrak ve Özerdoğan, 2017; Stockdale ve diğerleri, 2011; Morley Hewitt ve Owen, 2020). Ancak emzirme öz-yeterliliği, emzirme motivasyonu ve emzirme başarısı gibi emzirme ile ilişkili üç önemli faktörün birbiri ile ilişkisini inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışma sonuçlarının postnatal dönem emzirme eğitimlerinin planlanmasına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

5.4. Postnatal Dönem EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanlarının Zamana Göre Değişiminin Tartışılması

Çalışmalar (Gavine ve diğerleri, 2022; Seyyedi ve diğerleri, 2021; Şenol ve Pekyigit, 2021) emzirme öz-yeterliliğinin emzirme döneminde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Emzirme öz-yeterlilik düzeyi yüksek olan kadınların emzirme istekleri ve

sadece anne sütüyle besleme oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Addicks ve McNeil, 2019; Akgün ve Taştekin, 2020; Liu ve diğerleri, 2017). Çalışmamızda primipar kadınların doğum sonu EÖYÖ puan ortalamalarının zamanla arttığı ve bu değişimin zamana göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmamızda primipar kadınların postnatal birinci haftada EÖYÖ puan ortalaması $38,20 \pm 7,92$, birinci ay $39,57 \pm 8,29$ ve ikinci ay $44,33 \pm 13,35$ olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek alt ve üst puan düşünüldüğünde çalışmamızda zamanla artan EÖYÖ puanlarının ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Sarı ve Altay'ın (2020) çalışmasında emzirme eğitimi almayan primipar kadınların postnatal 1. haftada EÖYÖ puan ortalaması $65,58 \pm 7,81$ ve 3. ayda $70,72 \pm 8,40$ olarak belirlenmiştir. Aslan ve Ege'nin (2016) çalışmasında ise postnatal 4-6. haftalarda $58,92 \pm 7,61$ olarak belirlenmiştir. Birçok çalışmada (Şenol ve Pekyigit, 2021; Elgzar ve diğerleri, 2023; Li ve diğerleri, 2023) kadınların emzirme eğitimi almaksızın EÖYÖ puan ortalaması 50 ve üzeri olduğu görülmektedir. Bizim çalışmamızda EÖYÖ puanının ortalamasının çalışmalara göre düşük olmasının diğer çalışmaların primipar ve multipar olmak üzere genel kadınları incelemiş olması veya emzirme eğitimi almış hemşire olan primipar anneler (Elgzar ve diğerleri, 2023) ile yapılmış çalışma sonuçlarıyla kıyaslanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Emzirme başarısını tanımlamada çalışmamızda kullanılan LATCH emzirme tanılama ölçüm aracından alınabilecek en yüksek puan 10'dur. Çalışmamızda LATCH puanlarının düzeyi incelendiğinde orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmamıza benzer olarak Serçekuş ve diğerleri (2022), çalışmasında da erken postpartum dönemde LATCH puanları orta düzeyde bulunmuştur (Serçekuş ve diğerleri, 2022). Sarı ve Altay'ın (2020) çalışmasında ise emzirme eğitimi almayan kontrol grubunun LATCH puanları yüksek düzeyde bulunmuştur. Bunun nedeninin çalışmanın aile sağlığı merkezinde yapılmış olması ve burada emzirme danışmanlığı takibinin sürekli yapılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Çalışmamızda LATCH emzirme tanılama ölçüm aracı puan ortalamasının zamana göre değişiminin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, doğum sonu birinci ayda ilk haftaya göre azaldığı ve ikinci ayda yükseldiği görülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde doğum sonu ikinci hafta itibarıyla emzirme ile ilgili problemlerin sıklıkla yaşandığı bildirilmektedir (Chehreh, Zahrani, Karamelahi ve Baghban, 2021; Wong, Mou ve Chien, 2021). Bu bulgunun çalışmamızda LATCH puan ortalamasının birinci ayda düşük olmasının nedenini açıklayacağı düşünülmektedir. Doğum sonrası ilk bir ayda yaşanabilecek emzirme sorunları nedeniyle emzirme danışmanlığı ve takibinin önemli olduğu söylenebilir.

5.5. Postnatal Dönem EMÖ Alt Boyutları Puanlarının İzlem Zamanına Göre Değişiminin Tartışılması

Emzirme motivasyonu kadınların emzirme davranışını etkileyen önemli bir faktördür. Motivasyon teorilerinin temelinde otonom motivasyonu yüksek olan kişilerin bir eylemi harekete geçirmede daha istekli ve başarılı iken, kontrollü motivasyona (içe yansıtılmış düzenleme, dışsal düzenleme) sahip bireylerin o eylemi uzun süre devam ettiremeyeceği yönünde düşünce yer almaktadır (Özer, Altınok, Yöntem ve Bayoğlu, 2017; Pinto ve diğerleri, 2016). Emzirme motivasyonu ile ilgili yapılan sınırlı çalışmalarda emzirme eğitimi alan kadınların otonom motivasyonlarının arttığı ve bebeklerini daha uzun süre emzirmek istedikleri belirtilmiştir (Mızrak Şahin ve diğerleri, 2019; Kadzikowska Wrzosek, 2016; Lau ve diğerleri, 2017). Çalışmamızda primipar kadınların içsel motivasyonlarının postnatal dönemde zamanla arttığı belirlenmiştir. İçsel motivasyon puanlarının zaman içerisinde anlamlı olarak değiştiği ($p<0,05$) ve özellikle farkın postnatal ikinci ay ile birinci hafta ve birinci ay arasında olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde bütünleşmiş düzenleme alt boyutunda doğum sonu zaman geçtikçe motivasyon puanlarının arttığı ve zamanlara göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kadınların zamanla otonom motivasyonlarının arttığının görülmesi, postnatal emzirme eğitimlerinin zamanlamasının planlanmasında ve doğum sonu emzirme oranlarını arttırmada önemlidir.

Gökşen ve Özkan'ın (2024) primipar kadınlara verdikleri online emzirme eğitimi ile içsel motivasyon ve bütünleşmiş öz-düzenleme puanlarını artırdığı yönündeki bulgusu, çalışmamızda zamana göre artış gösteren otonom motivasyon bulgusunu destekler niteliktedir (Gökşen ve Özkan, 2024). Bununla birlikte eğitimle motivasyonun artabileceğini göstermektedir. Bu anlamda postnatal dönemde emzirme eğitimlerinin devamlılık göstermesinin, kadınların otonom motivasyonlarını arttıracak yöntemlerin ve içeriklerin eğitimlerde yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kontrollü motivasyon bireyin bir davranışı ödül almak, takdir görmek, cezadan kaçınmak için gerçekleştirmesidir. Kontrollü motivasyon içe yansıtılmış düzenleme ve dışsal düzenlemeyi içerir. Emzirme motivasyonunda toplumsal onaylanma (emzirdiği için takdir edilmesi, onay görmesi gibi ifadeler içerir) ya da toplum baskısı (emziremediği için eleştirilmekten korkma, mahcup olma gibi ifadeler içerir) içe yansıtılmış düzenleme alt boyutunda yer alır (Kestler Peleg ve diğerleri, 2015; Lau ve diğerleri, 2017). İçe yansıtılmış

düzenlemenin toplumsal onaylanma ve toplum baskısı alt boyut puanlarının zaman göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmamızda postnatal birinci haftada toplumsal onaylanma boyutu puanı ($3,00 \pm 0,72$) birinci aya ($2,71 \pm 0,77$) göre yüksek bulunmuş, ikinci ayda puan ($3,14 \pm 0,83$) yükselmiştir. Emzirme motivasyonu ile ilgili çalışmalara bakıldığında, Çerçer ve Nazik'in (2023) çalışmasında ikinci ay toplumsal onaylanma boyutu puan ortalaması $3,64 \pm 0,51$, Erdoğan ve Özerdoğan'ın (2022) çalışmasında ise $2,85 \pm 0,87$ olarak bulunmuştur. Çalışma sonuçların toplumsal onaylanma alt boyut puan ortalamalarının çalışmamızdan farklılık gösterdiği görülmektedir. Çalışmamızda, birinci ayda toplumsal onaylanma puanındaki düşüşte, birinci haftada bebek dostu hastanede verilen emzirme danışmanlığının faydalı olmasına karşın, bir haftadan bir aya kadar olan izlem boşluğu sürecince kadınların emzirme konusunda yaşadığı sorunların artması ve destek yetersizliğinin (meme başı hassasiyeti ve ağrısı, çatlak meme ucu, mastit, annenin uzun süre uykusuz kalması, ilk haftalardaki yardımın olmaması vb.) etkili olduğu düşünülmektedir.

Primipar kadınlar genellikle birinci haftadan sonra ilk bir ay içinde emzirme ve bebek bakımı ile ilgili çeşitli sorunlarla sıkça karşılaşmaktadır (Chen ve diğerleri, 2018; Çaka ve diğerleri, 2017; Gizaw ve diğerleri, 2022; Nguyen ve diğerleri, 2016). Bu durum emzirme motivasyonunu etkileyebilmektedir. Emzirme motivasyonu ile ilgili sınırlı sayıdaki çalışmalar incelendiğinde genellikle doğum sonu birinci-altıncı ay arasında bebeği olan kadınlarla herhangi bir zaman aralığında yapıldığı belirlenmiştir (Erdoğan ve Özerdoğan, 2022; Eryılmaz, 2021). Bu nedenle çalışmalarda motivasyon ölçeği alt boyutlarında puanlar farklılaşmaktadır. Çalışmamızda içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylanma alt boyutu puanlarının zamana göre değişiklik göstermesi, emzirme motivasyon programlarının uygulanması ve değerlendirilmesinde postpartum dönemde, özellikle birinci hafta ve birinci ay arasında izlemelerin ve eğitimlerin gerçekleştirilmesinin emzirme motivasyon düzeyini artırılabilirliğini göstermektedir. Bu durum, zaman planlamasının önemini vurgulamaktadır.

Emzirme motivasyonunun değerlendirilmesinde içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı alt boyutu da yer almaktadır. Literatürde kadınların toplumsal normlar nedeniyle yaşadıkları emzirmeye yönelik baskıları inceleyen çalışmalar yer almaktadır (Cato, Sylvén, Henriksson ve Rubertsson, 2020; Russel, Smith, Birtel, Hart ve Golding, 2022). Avustralya'da (Kuswara ve diğerleri, 2021) ve Birleşik Krallık'ta (Keevash, Norman, Forrest ve Mortimer, 2018) kadınların emzirmeye yönelik sosyokültürel baskılar hissettiği bildirilmektedir. Emzirmede

duyguların ve baskıların rollerini inceleyen güncel bir sistematik derleme çalışmasında annelerin toplumsal normlar, çevresindeki önemli kişilerin baskısı ve iyi anne imajı nedeniyle bebek besleme seçimlerinde baskı, suçluluk ve utanç hissettikleri belirlenmiştir (Russel ve diğerleri, 2022). Literatüre benzer olarak çalışmamızda toplumsal baskı emzirme motivasyonu alt boyutunda zaman içerisinde puan ortalamalarının arttığı ve zamana göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$).

Emzirme motivasyonu ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmasına rağmen, Koca ve Yurdakul (2024) web destekli emzirme eğitiminin emzirme motivasyonuna etkisini incelediği çalışmasında toplumsal baskı boyutunda kontrol grubunda grup içi ve gruplar arasında zamana göre değişim anlamlı bulunmuştur (Koca ve Yurdakul, 2024). Bu çalışma sonucu çalışmamızı destekler niteliktedir. Toplumun emzirmeye karşı bakış açısının doğum sonu tüm zamanlarda annenin emzirme motivasyonu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Emzirme motivasyonunda dışsal düzenlemeler ve kaynaklar etkili olabilmektedir. Dışsal düzenleme bireyin otonom düzeyinin en düşük olduğu motivasyon türüdür (Şahin ve Özerdoğan, 2018). Birey ödül kazanmak veya cezadan kaçınmak için davranış sergiler (Ryan ve Deci, 2000). Emzirme motivasyonunda dışsal düzenleme emzirmeden edineceği ek yararları kapsamaktadır. Bu ek yararlar arasında emzirmenin kilo vermeye yardımcı olması ve maddi tasarruf sağlaması yer almaktadır (Kestler Peleg ve diğerleri, 2015). Çalışmamızda primipar kadınların doğum sonrası birinci ayda birinci haftaya göre dışsal düzenleme-ek yararlar alt boyut puan ortalamasının düştüğü ancak ikinci ayda puan ortalamasının yükseldiği ve zamana göre değişimin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda birinci ayda dışsal düzenleme-ek yararlar motivasyon puanının diğer ölçüm zamanlarına göre düşük olmasında primipar kadınların taburculuk sonrası evde emzirmeyle ilişkili yaşadıkları zorluklar ve deneyim eksikliği nedeniyle olabileceği düşünülmektedir.

Zaman geçtikçe deneyimlerin artması, bilgi alınan kaynakların artması sonucu dışsal düzenleme ek yararlar puan ortalamasının arttığı düşünülmektedir. Çalışmamıza benzer şekilde Sabancı Baransel, Uçar ve Güney (2022)'in çalışmasında kontrol grubundaki kadınların dışsal düzenleme- ek yararlar alt boyutunda puan artışı olduğu belirlenmiş ve bu artışın kadınların kazandığı deneyim ve aldıkları bilgilerden olduğu belirtilmiştir. Zamana

göre puan ortalamalarında anlamlı değişim gösteren dışsal düzenleme alt boyutu için postpartum dönemde emzirme eğitimlerinin devam etmesi, emzirmenin faydalarının (anne, bebek sağlığına ve ekonomiye katkıları vb.) vurgulanması ve danışmanlıkların etkin bir biçimde sürdürölmesi önerilmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Primipar kadınların antenatal emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilik düzeyleri ile postnatal emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Kadınların yaş ortalaması $27,06 \pm 4,38$, ve kadınların %60'ı lisans ve üstü mezundur. (Çizelge 4.1).
- Kadınların %71'i doğum sonu ilk bir saat içerisinde bebeğini emzirmiş ve %66'sı bu zaman içerisinde bebekle ten tene temas kurduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.2)
- Bebeklerin sadece anne sütüyle beslenme oranları incelendiğinde doğum sonu birinci günde %68, birinci hafta %66,1 ve 1-2. ayda %74,1'e yükseldiği tespit edilmiştir. (Çizelge 4.3).
- Primipar kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postnatal birinci hafta ve birinci ay emzirme öz-yeterlilik düzeyleri arasında (sırasıyla $r=0,498$, $0,433$; $p<0,05$) pozitif orantılı orta düzeyde, 2. ay ölçümleri ile arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,382$; $p<0,05$) (Çizelge 4.4).
- Kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ile postnatal birinci haftada emzirme motivasyon ölçeği alt boyutları arasında en yüksek ilişkinin içsel motivasyon ($r=0,526$; $p<0,05$) ile pozitif yönlü orta düzeyde; birinci ay ve ikinci ay ölçümlerinde bütünleşmiş düzenleme ile (izleme göre sırasıyla $r=0,309$, $0,271$; $p<0,05$) düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Çizelge 4.4).
- Kadınların antenatal emzirme öz-yeterlilik ölçek düzeyleri ile LATCH emzirme tanılama ölçüm aracı düzeyleri arasında postnatal dönem birinci hafta, birinci ay ve ikinci ayda ($r=0,348$, $0,379$, $0,385$; $p<0,05$) pozitif yönlü düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (Çizelge 4.4).
- Primipar kadınların antenatal dönem emzirme motivasyonları ile emzirme öz-yeterlilik düzeyleri arasında pozitif orantılı düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,340$; $p<0,05$) (Çizelge 4.4).
- Antenatal dönem emzirme motivasyonu ile postnatal dönem EÖYÖ düzeylerinin ilişkisi incelendiğinde antenatal emzirme motivasyonu ile postnatal tüm izlemlerde emzirme

öz-yeterliliği arasında pozitif orantılı yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki (sırasıyla $r=0,624, 0,693, 0,736$; $p<0,05$) bulunmuştur (Çizelge 4.4).

- Primipar kadınların antenatal dönem emzirme motivasyonu puanları ile postnatal dönem emzirme motivasyonu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde doğum sonu erken dönemde içsel motivasyon ($r=0,767$; $p<0,05$) ve bütünleşmiş düzenleme alt boyutu ($r=0,802$; $p<0,05$) ile son izlemde bu motivasyon alt boyutlarına ek olarak dışsal düzenleme-ek yararlar ($r=0,802$; $p<0,05$) ile yüksek ilişki olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.4).
- Postnatal dönem emzirme öz-yeterlilik ve LATCH emzirme tanılama ölçüm aracının ayrı olarak emzirme motivasyonu alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde her iki ölçeğin doğum sonu erken dönemde en yüksek içsel motivasyon ile, birinci ayda bütünleşmiş düzenleme ve ikinci ayda dışsal düzenleme-ek yararlar ile pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.4).
- Postnatal emzirme öz-yeterlilik ile LATCH emzirme tanılama ölçüm düzeyleri arasında birinci haftada ($r=0,661$; $p<0,05$) pozitif orantılı yüksek düzeyde, birinci ve ikinci ayda (sırasıyla $r=0,409, 0,548$; $p<0,05$) orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Postnatal dönem EMÖ alt boyutlarının izlem zamanlarına göre değişimi incelendiğinde tüm alt boyut puanlarında zamana göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$) (Çizelge 4.5).
- Postnatal dönem EÖYÖ puanlarının izlem zamanlarına göre karşılaştırılması ve farklılık analizleri incelendiğinde ikinci ayın, birinci hafta ve birinci ay puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Üç ölçümün birbirlerini açıklama düzeylerinin %21,20 olduğu ($R^2:0,212$) belirlenmiştir (Çizelge 4.5).
- LATCH emzirme tanılama ölçüm aracı birinci ay puan ortalamalarının birinci haftaya göre düşük olduğu, ikinci ayda arttığı görülmüştür. İzlemler arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2:19,607$; $p=0,001$) (Çizelge 4.5).

6.2. Öneriler

Uygulama alanına yönelik öneriler

- Antenatal ve postnatal dönemde emzirme eğitimleri planlanmadan önce kadınların emzirme motivasyon düzeylerinin değerlendirilmesi,

- Emzirme eğitimi ve danışmanlıkların antenatal ve postnatal dönemde planlanıp, uygulanması,
- Emzirme eğitim ve danışmanlıklarının emzirme motivasyonu ve öz-yeterliliğini destekleyecek şekilde antenatal ve postnatal dönemde ayrı olarak yapılandırılması,
- Emzirme eğitim ve danışmanlıklarının emzirme motivasyonu ve emzirme öz-yeterliliğinin zamana göre değişimi dikkate alınarak planlanması ve uygulanması,
- Özellikle postnatal ilk bir ayda yaşanabilecek emzirme sorunları nedeniyle emzirme danışmanlığı ve takibinin sıklaştırılması,
- Antenatal ve postnatal dönemde kadınların emzirme öz-yeterliliği ve emzirme motivasyon algılarını yükseltmek için standardize ölçeklerin kullanılması, değerlendirilmesi ve sonuçlara göre planlamaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmalara yönelik öneriler

- Antenatal dönemde emzirme motivasyonunu değerlendirmede kullanılacak ölçek geliştirme ya da geçerlik güvenirlik çalışmalarının yapılması,
- Bu çalışma sonuçlarına göre kadınların antenatal ve postnatal dönemde emzirmede önemli etkisi olan emzirme motivasyonunun yordayıcılarının detaylı incelenmesi,
- Emzirme motivasyonunu destekleyecek yapılandırılmış kanıt temelli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbass Dick, J., Brown, H.K., Jackson, K.T., Rempel, L., Dennis, C.L. (2019). Perinatal breastfeeding. Interventions including fathers/partners: A systematic review of the literature. *Midwifery*, 75,41– 51.
- Acar, Z. Şahin, N. (2022). Mobil Uygulama Temelli Emzirme Eğitimi Programının Geliştirilmesi ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Tubitak Projesi*, 1002.
- ACOG, (2018). Optimizing Support for Breastfeeding as Part of Obstetric Practice. *the American College of Obstetricians and Gynecologists*. 132(4), 187-196.
- Addicks, S.H., McNeil, DW. (2019). Randomized controlled trial of motivational interviewing to support breastfeeding among appalachian women. *Journal of Obstetric, Gynecologic, Neonatal Nursing*, 48(4), 418-32.
- Akça, G., Yıldız, E. (2024). Annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeyi ve emzirmeye etki eden faktörler. *Türk Aile Hekimleri Dergisi*, 28(1), 18-24.
- Akçay, H.Ç., Aktören, O. (2022). Anne Sütü ve Diş Sağlığı. *Selcuk Dental Journal*, 9(2), 602-593.
- Akçay, İ. (2019). *Primipar Annelerin Emzirme Motivasyonları ve Etkileyen Faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi, Ebelik, İstanbul. 249-259.
- Akçay, İ., Demirgöz Bal, M. (2020). Primipar emzirme motivasyon ölçeği'nin türkçe'ye uyarlanması: geçerlik-güvenilirlik çalışması. *Ankara Medical Journal*, (1), 79-89.
- Akdemir, G. (2024). *Primipar Annelere Öğrendiğini Anlat Yöntemiyle Verilen Emzirme Eğitiminin Emzirme Öz-Yeterlilik Algısına ve Anksiyete Düzeyine Etkisi*, Doktora Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.
- Akgün, P., Taştekin, A. (2020). The effect of information-motivation-behavioral skills on breastfeeding success: a hypothetical model. *Journal Transcult Nursing*, 31(4), 378–386.
- Akın, Ö., Erbil, N. (2020). Doğum şekli ve emzirme: sistematik derleme. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 302-318.
- Akıncı Vural, Z.B., Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 5(20), 3348-3382.
- Akkoyun, S., Evcili, F. (2023). Assessing Pregnant Women's Prenatal Breastfeeding Self-Efficacy with an Artificial Neural Network Model Health Services. *Research Journal*, 1(1), 7-13.
- Aksoy, Y. E., Bay, H., Yilmaz, S. D. (2022). Factors affecting primiparous women's breastfeeding self-efficacy levels. *Clinical Lactation*, 13(2), 100-111.

- Alus Tokat, M., Okumus, H., Dennis, C.L. (2010). Translation and psychometric assessment of the breast-feeding self efficacy scale short form among pregnant and postnatal women in Turkey. *Midwifery*, 26(1), 101- 108.
- Aluş Tokat, M., Serçekuş, P., Yenai, K., ve Okumuş, H. (2015). Early postnatal breast-feeding outcomes and breast-feeding self-efficacy in t urkish mothers undergoing vaginal birth or cesarean birth with different types of anesthesia. *International Journal of Nursing Knowledge*, 26(2), 73-79.
- Alzaheb, R.A. (2017). Factors Influencing Exclusive Breastfeeding in Tabuk, Saudi Arabia. *Clinical Medicine Insights: Pediatrics*, 10(11), 1179556517698136.
- American Academy of Pediatrics (AAP). (2021). Breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics*, 129, 827-41.
- Skolnik, N. (2023). The American Academy of Pediatrics Obesity Guidelines, A Critical Appraisal. *The Journal of the American Medical Association Pediatrics*. 77(8), 747–748.
- Amin, N.A.L., Tam, W.S., Shorey, S. (2018). Enhancing first-time parent’s selfefficiacy: A systematic review and meta-analysis of universal parent education interventions’ efficiacy. *International Journal of Nursing Studies*, 82, 149-162.4
- Archuleta, M., Kudin, J., Grace, C., Odei, J., Graf, M., Smith, M. (2016). One-on-One education increases Breastfeeding initiation rates in the hospital. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 48(7), 38.
- Asadi, G., Aslani, A., Nayebinia, A.S., Fathnezhad Kazemi, A. (2020). Explaining breastfeeding experiences and assessing factors affecting breastfeeding self-efficacy in mothers of premature infants: a mixed method study protocol. *Reproductive Health*, 17, 1-7.
- Asih, Y., Nyimas, A. (2020). Hypnobreastfeeding to increase motivation and breast milk production: A study. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 13(2), 122-37.
- Aslan, Y., Ege, E. (2016). Annelerin emzirme öz-yeterliliği ve depresyon riski ile ilişkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3160-3172.
- Atar, G. (2019). *Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 71-78.
- Avcı, H. (2023). *Gebelerde Emzirme Öz Yeterliliğinin Bebek Beslenmesi Tutumuna Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Kadın Hastalıkları ve Doğum, Denizli.
- Azad, M. B., Nickel, N. C., Bode, L., Brockway, M., Brown, A., Chambers, C., ... Zuccolo, L. (2021). Breastfeeding and the origins of health: interdisciplinary perspectives and priorities. *Maternal Child Nutrition*, 17(2), e13109.
- Azmoude, F., Jafarnejade, S.R., Mazlom. (2015). The Predictors for Maternal Self-efficacy in Early Parenthood. *Journal Midwifery Reprod Healty*, 3, 368-376.

- Baker, B., Yang, I. (2018). Social media as social support in pregnancy and the postnatal. *Sexual ve Reproductive Healthcare*, 17, 31–34.
- Ballard, O., Morrow, A. L. (2013). “Human Milk Composition: Nutrients and Bioactive Factors”. *Pediatric Clinics*, 60(1), 49-74.
- Balogun, O. O., Dagvadorj, A., Anigo, K. M., Ota, E., Sasaki, S. (2015). Factors influencing breastfeeding exclusivity during the first 6 months of life in developing countries: a quantitative and qualitative systematic review. *Maternal Child Nutrition*, 11(4), 433-451.
- Balogun, O. O., O'Sullivan, E. J., McFadden, A., Ota, E., Gavine, A., Garner, C. D., ve MacGillivray, S. (2016). Interventions for promoting the initiation of breastfeeding. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (11).
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. (Ed: Barnouw), *International Encyclopedia of Communications*, 92–96.
- Barton, K., Redshaw, M., Quigley, M. A., Carson, C. (2017). Unplanned pregnancy and subsequent psychological distress in partnered women: a cross-sectional study of the role of relationship quality and wider social support. *Pregnancy and Childbirth*, 17, 1-9.
- Barutçu, A. (2020). “Anne Sütü ve Laktasyon” *Temel Kadın Hastalıkları ve Doğum Bilgisi*” (1. Baskı) (Ed. İ. V. Fenkci ve Ü. Çabuş), Ankara: Akademisyen Kitabevi, 151-158.
- Bayrak Başdağ, G. (2021). *Emzirme Eğitimi Alan Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik ve Emzirme Başarılarının Sağlık İnanç Modeli Temelinde Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük. 140-150.
- Baysal Yalçınöz, H., Türkoğlu, N., Küçükoğlu, S. (2014). Sağlıklı ve hasta bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterlilik algılarının karşılaştırılması. *İzmir Doktor Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4,31-36.
- Beevi, Z., Low, W. Y., Hassan, J. (2016). Impact of hypnosis intervention in alleviating psychological and physical symptoms during pregnancy. *American Journal of Clinical Hypnosis*, 58(4), 368-382.
- Bekiroğlu, Ş. (2024). *Primipar Gebelerin Emzirme Morivasyonunun Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Zonguldak.
- Bekmezci, E. (2023). *Motivasyonel görüşmeye dayalı emzirme eğitiminin sezaryen sonrası emzirme motivasyonuna, emzirme başarısına ve emzirme öz-yeterlilik algısına etkisi*. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı. Konya. 465-473

- Brandao, S., Mendonça, D., Dias, C. C., Miguel Pinto, T., Dennis, C. L., Figuerredo, B. (2018). The Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form: psychometric characteristics in Portuguese pregnant women, *Midwifery*, 66, 49–55.
- Brockway, M., Benzies, K., Hayden, K.A. (2017). Interventions to improve breastfeeding self efficacy and resultant breastfeeding rates: a systematic review and meta-analysis. *Journal Human Lactation*, 33(3), 486–499.
- Buckman, C., Diaz, A.L., Tumin, D., Bear, K. (2020). Parity and the association between maternal sociodemographic characteristics and breastfeeding. *Breastfeed Medicine*, 15(7), 443–452.
- Buldur, A. H., Göcen, G. (2021). Plansız gebelik sürecindeki kadınların dini, manevi ve psikolojik durumlarının incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 337- 374.
- Bulut, M., Küçük Alemdar, D. (2021). Breastfeeding motivation in mothers of excessive crying infants: A correlation study. *Early Child Developmant Care*, 191(9), 1417-1426.
- Bulut, Ö.U. (2024). *Oyunlaştırılmış emzirme danışmanlığı programının emzirme öz yeterliliği, başarısı ve meme sorunlarına etkisi: randomize kontrollü bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Erzincan. 2. Uluslararası Gülhane Anne Sütü ve Emzirme Kongresi
- Bystrova, K., Ivanova, V., Edhborg, M., Matthiesen, A.S., Ransjö Arvidson, A.B., Mukhamedrakhimov, R., Widström, A.M. (2009). Early contact versus separation: effects on mother–infant interaction one year later. *Birth*, 36(2), 97-109.
- Calloway, E. E., Stern, K. L., Schober, D. J., Yaroch, A. L. (2017). Creating supportive breastfeeding policies in early childhood education programs: a qualitative study from a multi-site intervention. *Maternal and Child Health Journal*, 21(4), 809-817.
- Cambaz Kurt, N. (2020). Anne Sütüne ve Emzirmeye Genel Bakış. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 12(1), 20-23.
- Campbell, L.A., Wan, J., Speck, P.M., Hartig, M.T. (2014). Women, Infant and Children (WIC) Peer Counselor Contact With First Time Breastfeeding Mothers. *Public Health Nursing*, 31(1), 3-9.
- Cangöl, E., ve Şahin, N., (2017). Emzirmeyi etkileyen faktörler ve emzirme danışmanlığı. *Zeynep Kâmil Tıp Bülteni*, 45(3), 100-105.
- Cantürk, D., Akgün Kostak, M. (2020). Vajinal Doğum Yapan ve Sezaryen operasyonu geçiren annelerin ilk emzirme davranışları, Emzirme Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(3), 382-394.
- Cato, K., Sylvén, S.M., Henriksson, H.W., Rubertsson, C. (2020). Breastfeeding as a balancing act pregnant Swedish women's vocies on Breastfeeding. *International Breastfeed Journal*, 15(1), 19.

- Chang, P.C., Li, S.F., Yang, H.Y., Wang, L.C., Weng, C.Y., Chen, K.F., Chen, W., Fan, S.Y. (2019). Factors associated with cessation of exclusive breastfeeding at 1 and 2 months postpartum in Taiwan. *International Breastfeed Journal*, 14,18.
- Chehreh, R., Zahrani, S. T., Karamelahi, Z., Baghban, A. A. (2021). Effect of peer support on breastfeeding self-efficacy in ilamian primiparous women: a single blind randomized clinical trial. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(9), 3417–3423.
- Chen C, Yan Y, Gao X, Xiang S, He Q, Zeng G, Liu S, Sha T, Li L. (2018). Influences of cesarean delivery on breastfeeding practices and duration: a prospective cohort study. *Journal of human lactation: Official Journal of International Lactation Consultant Association*, 34(3), 526-34.
- Crippa, B. L., Colombo, L., Mornioli, D., Consonni, D., Bettinelli, M. E., Spreafico, I., Mosca, F. (2019). Do a few weeks matter? late preterm infants and breastfeeding issues. *Nutrients*, 11(2), 312.
- Cullinane, M., Amir, L.H., Donath, S.M., Garland, S.M., Tabrizi, S.N., Payne, M.S., et al. (2015). Determinants of mastitis in women in the castle study: a Cohort Study. *BioMed Central Family Practice*, 16(1), 1-8.
- Cynthia, F., Rachel P., Weber D., Alison S., Catherine, A., Grodensky, C., Meera V. (2018). Breastfeeding Programs and Policies, Breastfeeding Uptake, and Maternal Health Outcomes in Developed Countries.
- Çalık, K. Y., Çetin, F. C., Erkaya, R. (2017). Annelerin emzirme konusunda uygulamaları ve etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 80-91.
- Çalık, K.Y., Kocatürk, A.A., Gönenli, S. (2019). Normal doğum yapan primipar annelerin erken doğum sonu dönemde emzirme başarıları ve etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(3), 191-200.
- Marina Reyna, R.K., Mary Beth, F.M. (2024). *Hemşirelik tanıları el kitabı* (13. baskı). (ed: Çalışkan, N., Baykara Göçmen, Z.). Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri, 0-1092.
- Çaylan, N., Kılıç, M., Tetik, B. K., Armut, C., Tezel, B. (2019). Breastfeeding promotion and babyfriendly health facilities in Turkey: a systematic approach to scale up the program. *Ankara Medical Journal*, 19(1), 32-40.
- Çaylan, N., Yalçın, S.S. (2020). Türkiye’de ve Dünya’da emzirmenin durumu: Emzirmenin desteklenmesi için öneriler. *Çocuk Beslenmesi*, 1, 4-11.
- Çerçer, Z., Nazik, E. (2022). *Emzirme sorunları yönetim modelinin emzirme sorunları, emzirme motivasyonu ve emzirme başarıları üzerine etkisi*. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çerçer, Z., Nazik, E. (2023). Emzirme Sorunları ve Hemşirenin Roller. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 6(2), 353-365.
- Çınar, N., Alvr, T. M., Menekşe, D., Güler, D. S. (2019). Adolesan annelerin ilk emzirme deneyimleri: nitel bir çalışma. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(2), 329-341.

- Çintaş, Y. N., Çalık, Y. (2023). "Yetersiz Süt Algısı Olan Annelere Tele-sağlık Uygulaması ile Verilen Emzirme Desteğinin Annelerin Bebeklerine İlk 6 Ay Sadece Anne Sütü Vermesine Etkisi", 2.Uluslararası, 3. Ulusal Kadın Sağlığı Hemşireliği Kongresi, Ankara, Turkey, 304.
- D'hollander, Cj., Mccredie, Va., Uleryk, Em., Keown-Stoneman, Cdg., Birken, Cs., O'connor, Dl., Vd. (2023). Breastfeeding Support Provided by Lactation Consultants in High-Income Countries For Improved Breastfeeding Rates, Self-Efficacy, and Infant Growth: A Systematic Review And Meta-Analysis Protocol. *Systematic Review*, 12(1), 75.
- Dağlı, E., Aktaş Reyhan, F. (2024). The effect of online hypno-breastfeeding and solution-focused psychoeducation on mothers' breastfeeding motivation and perception of insufficient milk: Randomize controlled study. *Health Care for Women International*, 45(7), 796-810.
- Dégrange, M., Delebarre, M., Turck, D., Mestdagh, B., Storme, L., Deruelle, P., RakzaT. (2015). Is Self-Confidence a Factor for Successful Breastfeeding?. *Archives de Pédiatrie*, 22(7), 708-17.
- Del Ciampo, L. A., Del Ciampo, I. R. L. (2018). Breastfeeding and the Benefits of Lactation for Women's Health. *Revist a Brasileira de Ginecologia e Obstetrícia/RBGO Gynecology and Obstetrics*, 40(06), 354-359.
- Demirçelik, Y., Örsdemir Hortu, H., Üzüm, Ö., Eliaçık, K., Helvacı, M. (2021). Bir eğitim araştırma hastanesinde çalışan annelerin sosyal destek ve iş yeri emzirme koşullarının emzirme süresine etkisi. *Forbes Journal of Medicine*, 2(1).
- Demirtaş, Z. G., Çelik, R. (2017). Emziren Annelerin Emzirme Bilgilerinin Kaynaklarının İncelenmesi: Instagram Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 389-403.
- Dennis, C. L., Faux, S. (1999). Development and psychometric testing of the Breastfeeding SelfEfficacy Scale. *Research in Nursing ve Health*, 22(5), 399-409.
- Dennis, C.L. (2003). Breastfeeding self efficacy scale: psychometric assessment of the short form. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing*, 32, 734-743.
- Dewi, M. M., Djamil, M., Anwar, M. C. (2019). Education M-Health Android-based Smartphone Media Application" Mama ASIX" for Third Trimester Pregnant Women as Preparation for Exclusive Breastfeeding. *Journal of Health Promotion and Behavior*, 4(2), 98-109.
- Dias, C.C., Figueiredo, B. (2015). Breastfeeding and depression: a systematic review of the literature. *Journal Affect Disorders*, 171, 142–154.
- Dornan, L., Sinclair, M., Kernohan, W.G., Chaloumsuk, N., Suppasan, P. (2020). Breastfeeding, motivation and culture: an exploration of maternal influences within midwife-led instruction in an Asian setting. *Evidence Based Midwifery*, 30(1), 11-19.
- Dönmez, A., Yeyğel, Ç. (2022). Kadın ve çocuk sağlığında anne sütü ve emzirmenin önemi. *Artuklu International Journal of Health Sciences*. 2(3), 54-58.

- Dun Dery, E.J., Laar, A.K. (2016). Exclusive breastfeeding among city-dwelling professional working mothers in Ghana. *International Breastfeed Journal*, 11(1), 23.
- Durgun, S. (2023). *Bireysel Emzirme Danışmanlığının Laktasyon Süreci Üzerine Etkisi*, Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Durmazoğlu, G., Çiçek, Ö., Okumuş, H. (2021). The effect of spousal Perceived by moyhers on breastfeeding in the postnatal period. *Turkish Archives of Pediatrics*, 56(1), 57-61.
- Durmuş, E. (2019). *Emzirme eğitiminin annelerin bebeklerini besleme tutumuna, emzirme motivasyonu ve yeterliliğine etkisi*. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı Hemşirelik Programı, İstanbul.
- Dündar, T. (2021). *Emzirmeyi etkileyen faktörler, Emzirme ve Anne Sütü ile Beslemede Danışmanlık*. (Baskı,1) (Ed. Özsoy, S.) Ankara: Türkiye Klinikleri, 59-65.
- Dündar, T., Özsoy, S. (2020). Annelerin emzirmeye yönelik sosyal medya kullanım durumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 29-39.
- Economou, M., Kolokotroni, O., Paphiti Demetriou, I., Kouta, C., Lambrinou, E., Hadjigeorgiou, E., et al. (2018). Prevalence of breast-feeding and exclusive breastfeeding at 48 h after birth and up to the sixth month in Cyprus: the Breast start in life project. *Public Health Nutrition*, 21(5), 967-80.
- Ekşioğlu, A., Ceber Turfan, E. (2015). Emzirme Akran Danışmanlığının İlk Kez Doğum Yapan Annelerin Emzirme Öz-yeterliliklerine Etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 17(2-3), 36-48.
- El Shafei, A.M., Labib, J.R. (2014). Determinants of exclusive breastfeeding and introduction of complementary foods in rural Egyptian communities. *Global Journal Health Science*, 6(4), 236-44.
- Elgzar, W.T., Al Thubaity, D.D., Alshahrani, M.A., Essa, R.M., Ibrahim, H.A. (2023). The relationship between maternal ideation and exclusive breastfeeding practice among Saudi nursing mothers: A cross-sectional study. *Nutrients*, 15(7), 1719.
- Erdoğan, E., Özerdoğan, N. (2022). *Baba Desteğinin Annenin Emzirme Motivasyonu ile İlişkisi*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Ergezen, Y., Efe, E., Çalışkan, F., Dikmen, Ş. (2021). Doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(3), 217-223.
- Erick, M. (2018). Breast milk is conditionally perfect. *Medical Hypotheses*, 111, 82-89.
- Ericson, J., Flacking, R., Hellström Westas, L., Eriksson, M. (2016). Changes in the prevalence of breast feeding in preterm infants discharged from neonatal units: a register study over 10 years. *British Medical Journal Open*, 6(12), e012900.
- Eryılmaz, M. (2021). *Gebelikte Sigara kullanımının Emzirme Motivasyonuna Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Ebelik, Aydın. 249-259.

- Evans, N.T., Hsu, Y.L., Sheu, J.J. (2021). Path model validation of breastfeeding intention among pregnant women. *Journal Obstet Gynecol Neonatal Nursing*, 50(2), 167-180.
- Fadjriah, R.N., Herman, Vidyanto, Putri, D.S., Bohari. (2020). The behavior of exclusive breastfeeding after earthquake and liquefaction in Palu City. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 29(5), 805-808.
- Faridvand, F., Mirghafourvand, M., Malakouti, J., Mohammad Alizadeh Charandabi, S. (2017). Relationship between social support and breastfeeding self-efficacy among women in Tabriz, Iran. *British Journal of Midwifery*, 25(2), 103–109.
- Feenstra, M.M., Jørgine Kirkeby, M., Thygesen, M., Danbjørg, D.B., Kronborg, H. (2018). Early breastfeeding problems: A mixed method study of mothers' experiences. *Sexual and Reproductive Health*, 16, 167–174.
- Fowler, J., Jarvis, P., Chevannes, M. (2021). *Practical statistics for nursing and health care*. J Fowler, P Jarvis, M Chevannes (authors). Published John Wiley Sons.
- Franco Antonio, C., Calderón García, J.F., Santano Mogena, E., Rico Martín, S., Cordovilla Guardia, S. (2020). Effectiveness of a brief motivational intervention to increase the breastfeeding duration in the first 6 months postnatal: Randomized controlled trial. *Journal of Advanced Nursing*, 76(3), 888-902.
- Franco-Antonio, C., Santano-Mogena, E., Sánchez-García, P., Chimento-Díaz, S., Cordovilla-Guardia, S. (2021). Effect of a brief motivational intervention in the immediate postpartum period on breastfeeding self-efficacy: Randomized controlled trial. *Research in Nursing Health*, 44(2), 295-307.
- Friedman, N. (1998). Breast feeding? yes!, *Diabetes Forecast*, 51(2), 11.
- Galleo, I.R., Gutierrez, I.C., Baya, D.G., Larios, F.R. (2024). Effectiveness of a Postpartum Breastfeeding Support Group Intervention in Promoting Exclusive Breastfeeding and Perceived Self-Efficacy: A Multi centre Randomized Clinical Trial. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 16, 7.
- Gambari, A., Burnham, L., Berger, J., Annapragada, B., Bugg, K., Serano, A., Merewood, A. (2022). A qualitative assessment of mothers' perspectives on hospital and community breastfeeding support in Mississippi. *Journal Neonatal Nursing*, 18(3), e13388
- Gavine, A., Marshall, J., Buchanan, P., Cameron, J., Leger, A., Ross, S., Murad, A., McFadden, A. (2022). Remote provision of breastfeeding support and education: Systematic review and meta-analysis. *Maternal Child Nutrition*, 18(2), e13296.
- Geçici, A.K., Geçkil, E. (2020). Kanguru bakımının prematüre bebek annelerinin emzirme öz-yeterlilik düzeyi ve emzirme başarısına etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(4), 516-526.
- Geoghegan Morphet, N., Yuen, D., Rai, E., Angelini, M., Christmas, M., da Silva, O. (2014). Development and implementation of a novel online breastfeeding support resource:

- the maternal virtual infant nutrition support clinic. *Breastfeed Medicine*, 9(10), 520-523.
- Gerçek Öter, E., Yıldırım, D.F., Demir, E. (2021). Afet ve acil durumlarda emzirmenin sürdürülmesi: geleneksel derleme. *Türkiye Klinikleri Journal Nursing Science*, 3(2), 412-417.
- Getaneh, T., Negesse, A., Dessie, G., Desta, M., Temesgen, H., Getu, T., Gelaye, K. (2021). Impact of cesarean section on timely initiation of breastfeeding in Ethiopia: a systematic review and meta-analysis. *International Breastfeeding Journal*, 16(1), 51.
- Girabent Farrés, M., Jimenez González, A., Romero Galisteo, R.P., Amor Barbosa, M., Bagur Calafat, C. (2021). Effects of early intervention on parenting stress after preterm birth: a meta-analysis. *Child Care Health Development*, 47(3), 400–10.
- Gizaw, A.T., Sopory, P., Morankar, S. (2022). Breastfeeding knowledge, attitude, and self-efficacy among mothers with infant and young child in rural Ethiopia. *Plos One*, 17(12), e0279941.
- Gomez Gallego, C., Garcia Mantrana, I., Salminen, S., ve Grote, V., Verduci, E., Scaglioni, S., Vecchi, F., Contarini, G., Giovannini, M., ... Agostoni, C. (2016). Breast milk composition and infant nutrient intakes during the first 12 months of life. *European Journal of Clinical Nutrition*, 70, 250–256.
- Gök, E., Bakır, S., Ertem, G. (2023). Comparison Breastfeeding Motivation and Perceived Social Support Levels of Primiparous and Multiparous Women in the Postpartum Period. *Journal of Tepecik Education Research Hospital*, 33(1).
- Gökbulut N, Uçar T, Bal Z, Kantar EC, Güney E. (2022). The relationship between social support and spousal support perceived by women in the postnatal period and readiness for discharge. *Genel Tıp Dergisi*, 32(2), 190-197.
- Gökçay, G., ve Keskindemirci, G. (2019). Aile Hekimliğinde Anne Sütünün Anne ve Bebek Sağlığı Açısından Önemi (1. Baskı). Ankara: Türkiye Klinikleri, 1-7.
- Gökşen, D. F. Y., Özkan, S. (2024). The effect of online breastfeeding education on breastfeeding motivation: A randomized controlled study. *Journal of Pediatric Nursing*, 75, e42-e48.
- Gökşen, F.Y. (2023). *Online Emzirme Eğitiminin Emzirme motivasyonuna Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Doğum-Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Denizli.
- Gölbaşı, Z., Eroğlu, K., Didem, K. (2018). Doğum yapan kadınların anne sütü ve emzirme mitlerine inanma durumlarının belirlenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 32-43.
- Gözükara, F. (2014). Emzirmenin başarılmasında anahtar faktör: baba desteğinin sağlanması ve hemşirenin rolleri. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(3), 289-296.
- Gözüyeşil, E., Tar, E., Ünal, E. (2020). Yüksek riskli yaş grubu kadınlarda emzirme öz-yeterliliği ile emzirme başarısının değerlendirilmesi. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 190- 198.

- Grassley, J.S., Connor, K.C., Bond, L. (2017). Game-based online antenatal breastfeeding education: a pilot. *Applied Nursing Research*, 33, 93–95.
- Grundt, H., Tandberg, B.S., Flacking, R., Drageset, J., Moen, A. (2021). Associations Between Single-Family Room Care and Breastfeeding Rates In Preterm Infants. *Journal Human Lactation*, 37(3), 593–602.
- Guimarães, C.M.D.S., Conde, R.G., Gomes-Sponholz, F.A., Oriá, M.O.B., Monteiro, J.C.D.S. (2017). Factors related with breastfeeding self-efficacy immediate after birth in puerperal adolescents. *Acta Paulista de Enfermagem*, 30(1), 109-115.
- Güleşen, A., Yıldız, D. (2013). Erken postnatal dönemde anne bebek bağlanmasının kanıta dayalı uygulamalar ile incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12, 177.
- Güney, R., Çınar, N. (2017). Anne sütü ve mikrobiyota gelişimi. *Journal of Biotechnology and Strategic Healty Research*, 1, 17-24.
- Habtewold, T.D., Endalamaw, A., Mohammed, S.H., Mulugeta, H., Dessie, G., Kassa, G.M., Asmare, Y., Tadese, M., Alemu, Y.M., Sharew, N.T., Tura, A.K., Tegegne, B.S., Alemu, S.M. (2021). Sociodemographic factors predicting exclusive breastfeeding in ethiopia: evidence from a meta-analysis of studies conducted in the past 10 years. *Maternal and Child Health Journal*, 25(1), 72–94.
- Hackman Nicole, M., KjerulffKristen, H. (2016). Reduced breastfeeding rates in firstborn late preterm and early term infants. *Breastfeed Medicine*, 11(3), 119–125.
- Hamnøy, I. L., Kjelsvik, M., Bærug, A. B. ve Dahl, B. M. (2023). A balancing act—midwives' and public health nurses' experiences with breastfeeding counselling. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 1-12.
- Hamze, L., Mao, J., Reifsnider, E. (2019). Knowledge and attitudes towards breastfeeding practices: A cross-sectional survey of postnatal mothers in China. *Midwifery*, 74, 68-75.
- Hankel, M.A., Kunseler, F.C. (2019). Oosterman M. Early breastfeeding experiences predict maternal self-efficacy during the transition to parenthood. *Breastfeeding Medicine*, 14(8), 68-574.
- Hannon, R.P., Willis, S.K., Scrimshaw, S.C. (2001). Persistence of maternal concern surrounding neonatal jaundice. *Archives of Pediatrics Adolescent Medicine*, 155, 1357- 1363.
- Havens, Jme., Wines, M. (2019). Screening For Mothers at Risk to Wean Early and Referral to A Lactation Support Person for Prolonging Breastfeeding. *Journal Perinatal Education*, 28(1), 51-60.
- He, J., Yimyam, S., Namprom, N. (2022). Breastfeeding self-efficacy, social support, and breastfeeding among Chinese mothers with late preterm infants. *Journal Neonatal Nursing*, 28(1), 21-25.

- Hidayati, F., Nurhayati, E., Kamala, R.F., Hadi, H. (2019). Motivation and exclusive breastfeeding among mothers in employment. *Jurnal Gizi Dan Dietetik Indonesia, Indonesian Journal of Nutrition and Dietetics*, 7(1), 16-22.
- Hines, M., Hardy, N., Martens, A., Zimmerman, E. (2022). “Birth order effects on breastfeeding self-efficacy, parent report of problematic feeding and infant feeding abilities”, *Journal of Neonatal Nursing*, 28(1), 16-20.
- Hobbs, A.J., Mannion, C.A., McDonald, S.W., Brockway, M., Tough, S.C. (2016). The impact of caesarean section on breastfeeding initiation, duration and difficulties in the first four months postpartum. *BioMed Central Pregnancy Childbirth*, 16, 90.
- Horsley, K., Nguyen, T.V., Ditto, B., Da Costa, D. (2019). The association between pregnancy-specific anxiety and exclusive breastfeeding status early in the postnatal period. *Journal Human Lactation*, 35(4), 729-736.
- Horta, B.L., Rollins, N., Dias, M.S., Garcez, V., Pérez Escamilla, R. (2023). Systematic review and meta-analysis of breastfeeding and later overweight or obesity expands on previous study for World Health Organization. *Acta Paediatrica (Oslo, Norway: 1992)*, 112(1), 34–41.
- Höbek Akarsu, R., Tunca, B., Yüzer Alsaç, S. (2017). Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 275-279.
- HPDPD (Health Promotion and Disease Prevention Directorate). (2015). National Breastfeeding Policy and Action Plan ‘015-2020. Malta: Health Promotion and Disease Prevention Directorate.
- Huang, C., Li, L., Zhang, T., Luo, B. (2022). Breastfeeding education in Chinese hospitals: a crosssectional study. *International Journal Studies Nursing*, 133, 104310.
- Huang, Y., Ouyang, Y.Q., Redding, S.R. (2021). Previous breastfeeding experience and its influence on breastfeeding outcomes in subsequent births: A systematic review. *Women Birth*, 32(4), 303-309.
- Irmak, N. (2016). Anne sütünün önemi ve ilk 6 ay sadece anne sütü vermeyi etkileyen unsurlar. *The Journal of Turkish Family Physician*, 07 (2), 27-31.
- Isik, Y., Dag, Z.O., Tulmac, O.B. (2016). Early postnatal lactation effects of cesarean and vaginal birth. *Ginekologia Polska*. 87, 426-30.
- Işık, G., Çetişli, N., Başkaya, V. (2018). Doğum Şekline Göre Annelerin Doğum Sonrası Ağrı, Yorgunluk Düzeyleri ve Emzirme Öz-Yeterlikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11 (3), 224-232.
- Işık, H., Arça, G., (2019). Anne sütü ve emzirmeye ilişkin ebe ve hemşirenin rolü. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 1, 221-28.
- İnal, B., Karadağ, B., Hitay, G., Küçükmen, S., Hacıbekiroğlu, T., Tüylü, T. B. and Altuntaş, Y. (2015). The effects of the period of breast feeding on the development of Type 2 diabetes in women. *The Medical Bulletin of Şişli Hospital*, 1, 11–17.

İnce, T., Aktaş, G., Aktepe, N., Aydın, A. (2017). Annelerin emzirme öz-yeterlilikleri ve emzirme başarılarını etkileyen özelliklerin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 7(3).

İnternet: Devlet Memurları Kanunu (2011). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTeRtip=5> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: Global Breastfeeding Scorecard (GBS) (2017). Tracking Breastfeeding Policies and Programmes. Web: <https://www.who.int/publications/m/item/globalbreastfeeding-scorecard-2017-tracking-progress-for-breastfeeding-policies-and-programme> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: Global Breastfeeding Collective (2022). Web: <https://www.globalbreastfeedingcollective.org/> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: Global Breastfeeding Collective (2023). Web: <https://www.globalbreastfeedingcollective.org/media/2526/file/> adresinden 4 Aralık 2024'te alınmıştır.

İnternet: Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023). <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/component/finder/search.html?q=anne+s%C3%BCt%C3%BCItemid=432> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: Shah, R., Sabir, S., Alhawaj, A.F. (2021) Physiology, breast milk. StatPearls Publishing. Web: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK539790/> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: T.C. Sağlık Bakanlığı (2024). Başarılı Emzirmenin On Adımı T.C. Sağlık Bakanlığı Başarılı Emzirme Adımları. Web: https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/cocuk_ergen_db/dokumanlar/Basarili_Emzirmenin_On_Adimi.pdf adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: T.C. Sağlık Bakanlığı (2024). Başarılı Emzirmenin On Adımı T.C. Sağlık Bakanlığı Başarılı Emzirme Adımları. Web: https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/cocuk_ergen_db/dokumanlar/Basarili_Emzirmenin_On_Adimi.pdf adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: TNSA (2018). Web: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: UNICEF (2023). Web: <https://data.unicef.org/topic/nutrition/breastfeeding/#:~:text=Yet%20despite%20all%20the%20potential,of%20infants%20being%20exclusively%20breastfeeding> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

İnternet: UNICEF (2024). Web: <https://www.unicefturk.org/yazi/emzirmehaftasi> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.

- İnternet: UNICEF/WHO. (2022). Web: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-childfeeding> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: WHO (1981). Web: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/40382> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: WHO (2014a). Comprehensive implementation plan on maternal infant and young child nutrition. Geneva: World Health Organization. Web: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/127938> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: WHO (2018). Guideline: Counselling of Women to Improve Breastfeeding Practices. World Health Organization. Web: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550468> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: WHO (2018b). Implementation guidance: protecting, promoting and supporting breastfeeding in facilities providing maternity and newborn services-the revised Baby-friendly Hospital Initiative. Geneva: World Health Organization. Web: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240001459> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: WHO, 2022 Baby-Friendly Hospital Initiative. World Health Organization. Web: <https://apps.who.int/nutrition/topics/bfhi/en/index.html> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: WHO/UNICEF (2018). Web: <https://data.unicef.org/resources/breastfeeding-amothers-gift-for-every-child> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: World Health Organisation (2019). Essential nutrition actions: mainstreaming nutrition through the life-course. Web: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241515856> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: World Health Organization (WHO). (2020). Breastfeeding. Web: https://www.who.int/healthtopics/breastfeeding#tab=tab_1 adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: World Health Organization (WHO). (2020). Marketing of breast-milk substitutes: national implementation of the international code, status report 2020: summary. Web: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240006010> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- İnternet: World Health Organization: WHO. (2023). Web: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth> adresinden 4 Ağustos 2024'te alınmıştır.
- Jama, A., Gebreyesus, H., Wubayehu, T., Gebregyorgis, T., Teweldemedhin, M., Berhe, T., et al. (2020). Exclusive breastfeeding for the first six months of life and its associated factors among children age 6-24 months in Burao district, Somaliland. *Int Breastfeed Journal*, 15(1), 5.

- Kadzikowska Wrzosek, R. (2016). Autonomous motivation, self-efficacy and psycho-physical well-being group of Polish breastfeeding preliminary communication. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 3, 58-67.
- Kaloğlu Binici, D., Köse Tuncer S. (2020). Primipar ve Multipar Gebelerde Algılanan Stres ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 189-202.
- Karaçam, Z., Sağlık, M. (2018). Emzirme sorunları ve sorunlara ilişkin yapılan girişimler= Türkiye’de yapılan çalışmalara dayalı bir sistematik derleme. *Türk Pediatri Arşivi*, 53 (3), 134-148.
- Karimi, F.Z., Sadeghi, R., Maleki Saghooni, N., Khadivzadeh, T. (2019). The effect of mother-infant skin to skin contact on success and duration of first breastfeeding: A systematic review and meta-analysis. *Turkish Journal of Obstetrics and Gynecology*, 58(1), 1-9.
- Kartal, T., Gursoy, E. (2020). Sürdürülebilir kalkınma amaçlarında (2015-2030) emzirmenin önemi ve Türkiye’deki durum ışığında hemşireye düşen görevler. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 10(2), 147-153.
- Kaya Şenol, D., Pekyiğit, A. (2021). Doğum Sonu Stresin Emzirme Öz-Yeterliliğine Etkisi. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 18(4), 1062-1069.
- Kazak, A. E., Schneider, S., Didonato, S., Pai, A. L. H. (2015). Family psychosocial risk screening guided by the pediatric psychosocial preventative health model (PPPHM) using the Psychosocial Assessment Tool (PAT). *Clinical Practice in Pediatric Psychology*, 3(4), 326.
- Ke, J., Ouyang, Y. Q., Redding, S. R. (2018). Family-centered breastfeeding education to promote primiparas’ exclusive breastfeeding in China. *Journal of Human Lactation*, 34(2), 365-378.
- Keddem, S., Frasso, R., Dichter, M., Hanlon, A. (2018). The association between pregnancy intention and breastfeeding. *Journal of Human Lactation*, 34(1), 97-105.
- Keemer, F. (2013). Breastfeeding self-efficacy of women using second-line strategies for healthy term infants in the first week postpartum: an Australian observational study. *International Breastfeeding Journal*, 8(18), 1-8.
- Keevash, J., Norman, A., Forrest, H., Mortimer, S. (2018). What influences women to stop or continue breastfeeding? A thematic analysis. *British Medical Journal*, 26(10), 651-658.
- Kehinde, J., O'donnell, C., Grealish, A., (2023). The effectiveness of prenatal breastfeeding education on breastfeeding uptake postnatal: A systematic review. *Midwifery*, 118, 1-6.
- Kellams, A. L., Gurka, K. K., Hornsby, P. P., Drake, E., Riffon, M., Gellerson, D., ... Coleman, V. (2016). The impact of a prenatal education video on rates of breastfeeding initiation and exclusivity during the newborn hospital stay in a lowincome population. *Journal of Human Lactation*, 32(1), 152-159.

- Keskin, M. (2021). *Primipar ve multipar annelerin emzirme öz-yeterliliğini etkileyen faktörlerin karşılaştırılması*. Yüksek lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Kestler Peleg, M., Shamir-Dardikman, M., Hermoni, D., Ginzburg, K. (2015). Breastfeeding Motivation and self-determination theory. *Social Science Medicine*, 144, 19-27.
- Khresheh, R.M., Ahmed, N.M. (2018). “Breastfeeding self-efficacy among pregnant women in Saudi Arabia”, *Saudi Medical Journal*, 39(11), 1116-1122.
- Kırca, A.Ş., Hür, S., (2022). *Emzirme Gerçeği*. In: *Anne Sütü ve Emzirme Üzerine Bir Rehber Ebeler ve Hemşireler İçin*. (Eds: Reyhan FA, Dağlı E.). Vize Yayıncılık, 1-23.
- Kırdar, İ. (2024). *0-12 aylık bebeği olan annelerde algılanan sosyal desteğin, postpartum depresyonun ve bebek beslenme tutumunun emzirme öz-yeterliliği üzerine etkisinin değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bilim Dalı, Ankara.
- Kim, J.H., Shin, J.C., Donovan, S.M. (2019). Effectiveness of work place lactation interventions on breastfeeding outcomes in the United States: An updated systematic review. *Journal of Human Lactation*, 35(1), 100-13.
- Kim, S. Y., Yi, D. Y. (2020). Components of human breastmilk: from macro nutrient to microbiome and microRNA. *Clinical and Experimental Pediatrics*, 63(8), 301.
- Kim, S., Park, S., Oh, J., Kim, J., Ahn, S. (2018). Interventions promoting exclusive breastfeeding up to six months after birth: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *International Journal Nursing Studies*, 80, 94-105.
- Kitano, N., Nomura, K., Kido, M., Murakami, K., Ohkubo, T., Ueno, M., Sugimoto, M. (2016). Combined effects of maternal age and parity on successful initiation of exclusive breastfeeding. *Preventive Medicine Reports*, 3, 121–126.
- Koca A., Yurdakul, M. (2024). *Web Destekli Emzirme Danışmanlığının Tam Emzirme ile Emzirme Motivasyonu ve Sorunları Üzerine Etkisi*, Mersin Üniversitesi, Ebelik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kohan, S., Heidari, Z., Keshvari, M. (2016). Iranian Women’s experiences of breastfeeding support: a qualitative study. *International Journal of Pediatrics*, 4(10), 3587- 3600.
- Konukbay, D., Eyyublu, S., Yıldız, D. (2023). Aile Sağlığı Merkezinde Çalışan Hemşire ve Ebelerin Emzirme Danışmanlığı Vermelerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 17(2), 241-252.
- Koyun, K., Okumuş, H. (2001). *LACTH Emzirme Tanılama Ölçeğinin Kullanımı ve Yenidoğan Emzirme Başarısını İnceleyen Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir. 1-7.
- Kramer, M.S. Kakuma, R. (2012). Optimal Duration of Exclusive Breastfeeding. *Cochrane Database Syst. Rev. Cochrane Pregnancy and Childbirth Group*. 15(8).

- Kumera, M., Haidar, J. (2021). Level of Exclusive Breastfeeding and Its Enabling Factors Among Lactating Women Who Delivered in Health Facilities of Asosa Town, Ethiopia: A Cross Sectional Study. *BioMed Central Women's Health*, 21(1), 432.
- Kurnaz, D., Uyar, H., (2021). Erken postnatal dönemde annelerin emzirmeye ilişkin tutum ve başarılarını etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilim Dergisi*, 4 (2), 76-86.
- Kuswara, K., Knight, T., Campbell, K.J., Hesketh, K.D., Zheng, M., Bolton, K.A., Laws, R. (2021). Breastfeeding and emerging motherhood identity: An interpretative phenomenological analysis of first time Chinese Australian mothers' breastfeeding experiences. *Women and Birth*, 34(3), 292-301.
- Lagerberg, D., Wallby, T., Magnusson, M. (2021). Differences in breastfeeding rate between mothers delivering by caesarean section and those delivering vaginally. *Scandinavian Journal of Public Health*, 49(8), 899-903.
- Lange, A., Nautsch, A., Weitmann, K., Ittermann, T., Heckmann, M. (2017). Breastfeeding motivation in Pomerania: Survey of neonates in Pomerania (SNI-P-Study). *International Breastfeeding Journal*, 12(1), 3.
- Lau, C.Y., Fong, D.Y., Choi, A.Y., Ng, J.W., Sing, C., Tarrant, M. (2017). Development and measurement properties of the Chinese breastfeeding self-regulation questionnaire. *Midwifery*, 44, 24-34.
- Lau, C.Y.K., Fong, D.Y.T., Chan, V.H.S., Lok, K.Y.W., Ng, J.W.Y., Sing, C., Tarrant, M. (2022). The effect of maternal self-regulated motivation on breastfeeding continuation. *Maternal Child Health Journal*, 26(2), 441-448.
- Lau, Y., Htun, T.P., Tam, W.S., Klainin-Yobas, P. (2016). Efficacy of E-Technologies in Improving Breastfeeding Outcomes Among Perinatal Women: a Meta-Analysis. *Maternal Child Nutrition*, 12(3), 381-401.
- Launes, J., Hokkanen, L., Laasonen, M., Tuulio-Henriksson, A., Virta, M., Lipsanen, J., Michelsson, K. (2014). Attrition in a 30-year follow-up of a perinatal birth risk cohort: factors change with age. *Peer Reviewed Journal*, 2, e480.
- Lawlor, N., Prihodova, L., Byrne, D., Etherton, M., Rahill, F., Wilson, C., ve O'Sullivan, E. J. (2023). A qualitative analysis of women's postnatal experiences of breastfeeding supports during the perinatal period in Ireland. *Plos One*, 18(7), e0288230.
- Lawrence, R.A. (2022). Biochemistry of Human Milk. Breastfeeding (Ninth Edition), 93-144.
- Lewkowitz, A. K., López, J. D., Werner, E. F., Ranney, M. L., Macones, G. A., Rouse, D. J., ... Cahill, A. G. (2021). Effect of a novel smartphone application on Breastfeeding rates among low-income, first-time mothers intending to exclusively breastfeed: Secondary analysis of a randomized controlled trial. *Breastfeeding Medicine*, 16(1), 59-67.
- Li, L., Wan, W., Zhu, C. (2021). Breastfeeding after a cesarean section: A literature review. *Midwifery*, 103, 103117.

- Liyana Amin, N.A., Wilson, W.S., Shefaly, S. (2018). Enhancing first-time parents' self-efficacy: A systematic review and meta-analysis of universal parent education interventions' efficacy. *International Journal of Nursing Studies*, 82, 149-162.
- Gomez Gallego, M., Garcia-Mantrana, I., Salminen, S., Collado, M. (2016). The human milk microbiome and factors influencing its composition and activity. *In Seminars in Fetal and Neonatal Medicine*, 21(6), 400-405.
- Macvean, A., Robertson, J. (2013). Understanding exergame users' physical activity, motivation and behavior over time. Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems; Association for Computing Machinery.
- Maleki Saghooni, N., Amel Barez, M., Moeindarbari, S., ve Karimi, F. Z. (2017). Investigating the breastfeeding self-efficacy and its related factors in primiparous breastfeeding mothers. *International Journal of Pediatrics*, 5(12), 6275-6283.
- Mangrio, E., Persson, K., Bramhagen, A.C. (2018). Sociodemographic, physical, mental and social factors in the cessation of breastfeeding before 6 months: a systematic review. *Scand Journal Caring Science*, 32(2), 451-465.
- Maponya, N., Janse van Rensburg, Z., Du Plessis-Faurie, A. (2021). Understanding South African mothers's challenges to adhere to exclusive Breastfeeding at the workplace: A qualitative study. *International Journal Nursing Science*, 8(3), 339-346.
- Martin, H., Van Wijngaarden, E., Seplaki, C.L., Stringer, J., Williams, G.C., Dozier, A.M. (2022). Breastfeeding motivation predicts infant feeding intention and outcomes: evaluation of a novel adaptation of the treatment self-regulation questionnaire. *Journal Human Lactation*, 38(2), 236–247.
- Mathur, N. B., Dhingra, D. (2014). Breastfeeding. *Indian Journal Pediatrics*, 81(2), 143–149.
- McLain, A.C., Frongillo, E.A., Hess, S.Y., Piwoz, E.G. (2019). Comparison of methods used to estimate the global burden of disease related to undernutrition and suboptimal breastfeeding. *Advanture Nutrition*, 10(3), 380-390.
- Meedya, S., Fernandez, R., Fahy, K. (2017). Effect of educational and support interventions on long-term breastfeeding rates in primiparous women: a systematic review and metaanalysis. *Joanna Briggs Institute Evidence Synthesis*, 15(9), 2307-2332.
- Meedya, S., Win, K., Yeatman, H., Fahy, K., Walton, K., Burgess, L., ... Halcomb, E. (2021). Developing and testing a mobile Application for Breastfeeding support: the MilkyWay application. *Women and Birth*, 34(2), 196-203.
- Meek, J.Y., Noble, L. (2022). Technical Report: Breastfeeding And The Use Of Human Milk. *Pediatrics*, 150(1), e2022057989.
- Mercan, Y., Tari Selcuk, K. (2021). Association between postnatal depression level, social support level and breastfeeding attitude and breastfeeding self-efficacy in early postnatal women. *Plos One*, 16(4), e0249538.

- Metin, A., Pasinlioğlu, T. (2016). Gebelerin algıladıkları sosyal destek ile prenatal bağlanma arasındaki ilişki. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi*, 5,49-66.
- Metin, A., Altınkaynak, S. (2020). Babaların sosyodemografik özelliklerinin eş desteği ve emzirme başarısına etkisi. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 6(1),109-16.
- Mızrak Şahin, B., Özerdoğan, N., Özdamar, K., Gürsoy, E. (2019). Factors affecting breastfeeding motivation in primiparous mothers: an application of breastfeeding motivation scale based on self-determination theory. *Health Care for Women International*, 40(6), 637-652.
- Mızrak Şahin, B., Özerdoğan, N. (2018). Emzirmenin sürdürülmesi ve başarısında anahtar faktör: öz belirleme kuramına dayalı emzirme motivasyonu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4), 291-295.
- Mızrak, B., Özerdoğan, N., Colak, E. (2017). The effect of antenatal education on breastfeeding self-efficacy: primiparous women in Turkey. *International Journal Caring Science*, 10(1), 503.
- Mızrak, B., Özerdoğan, N. (2017). *Emzirme Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. Emzirme Motivasyonunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*, Dokotra Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Mirghafourvand, M., Bagherinia, M. (2018). Relationship between maternal self-efficacy and functional status four months after delivery in Iranian primiparous women. *Journal of Psychosomatic Obstetrics ve Gynecology*, 39(4), 321-328.
- Mizuhata, K., Taniguchi, H., Shimada, M., Hikita, N., Morokuma, S. (2020). Effects of breastfeeding on stress measured by saliva cortisol level and perceived stress. *Asia Pasific Island Nursing Journal*, 5(3), 128–138.
- Moore, E.R., Bergman, N., Anderson, G.C., Medley, N. (2016). Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants. *Cochrane Database Systematic Review*, 11(11), Cd003519.
- Morley Hewitt, A.G., Owen, A.L. (2020). A systematic review examining the association between female body image and the intention, initiation and duration of post-partum infant feeding methods (breastfeeding vs bottle-feeding). *Journal Health Psychol*, 25(2), 207–226.
- Morse, H., Brown, A. (2022). The benefits, challenges and impacts of accessing social media group support for breastfeeding: A systematic review. *Maternal Child Nutrition*, 18(4), e13399.
- Nadeem, A., Sarwar, M. H. (2017). Making the decision to breastfeed the baby and its advantages for the women's health. *American Journal of Food Science and Health*, 3(5), 88-94.
- Naroe, H., Rakhshkhorshid, M., Shakiba, M., Nadian, A. (2020). The effect of motivational interviewing on self-efficacy and continuation of exclusive breastfeeding rates: A Quasi-Experimental Study. *Breastfeed Medicine*, 15(8), 522- 527.

- Nelson, K.L., Davis, J.E., Corbett, C.F. (2022). Sleep quality: An evolutionary concept analysis. *Nursing Forum*, 57(1), 144–151.
- Ngo, L.T.H., Chou, H.F., Gau, M.L., Liu, C.Y. (2019). Breastfeeding self-efficacy and related factors in postpartum Vietnamese women. *Midwifery*, 70(84), 91-116.
- Nguyen, M.T., Snow, G., Wheeler, H., et al. (2016). Clinical question: In post-partum first-time mothers, what interventions are successful for helping women sustain exclusive breast feeding for one month or more? *The Oklahoma State Medical Association*, 109, 521-4.
- O'sullivan, E.J., Geraghty, S.R., Cassano, P.A., Rasmussen, K.M. (2019). Comparing Alternative Breast Milk Feeding Questions to U.S. Breastfeeding Surveillance Questions, *Breastfeeding Medicine*. 14, 5.
- Oberfichtner, K., Oppelt, P., Fritz, D., Hrauda, K., Fritz, C., Schildberger, B., Enengl, S. (2023). Breastfeeding in primiparous women—expectations and reality: a prospective questionnaire survey. *BioMed Central Pregnancy and Childbirth*, 23(1), 1-9.
- Okoye, K., Rodriguez-Tort, J. A., Escamilla, J., Hosseini, S. (2021). Technology-mediated teaching and learning process: A conceptual study of educators' response amidst the Covid-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, 26, 7225-7257.
- Oktar, Ö., Coşkun, A.M. Bostancı, S. (2018). Anne Sütü Mucize Olmaya Devam Ediyor. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 10(3), 228-237.
- Onat, G. (2018). Emzirmeyi Kolaylaştırıcı Uygulamalar ve Laktasyonel Bakım. *Türkiye Klinikleri Journal Obstetric Womens Health Diseases Nursing-Special Topics*, 4(2), 131-46.
- Onat, G. (2021). *Farkındalıkla Emzirme Süt Arttırma ve Doğum (1. Baskı)*, Ankara: Akademisyen Kitabevi, 1-448.
- Özcan, H., Arar, İ., Çakır, A. (2018). Babalar ve gebelik süreci. *Zeynep Kâmil Tıp Bülteni*, 49(1), 72-6.
- Özer, Ö., Altınok, A., Yöntem, M. K., Bayoğlu, F. (2017). Danışanlar İçin Terapi Motivasyonu Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(1), 13-30.
- Özkan, E. (2021). *Babalara Verilen Emzirme Eğitiminin, Babaların Bilgi Düzeyine, Annelerin Emzirme Öz-yeterliliğine ve Emzirme Tutumuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ebelik Ana Bilim Dalı, İstanbul. 185-194.
- Özkan, H., Arı, Ö., Uzun Özer, B. (2022). Kuramlarla emzirme. *Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 348-357.
- Özkan, H., Karakoç, H. (2021). *Yenidoğan beslenmesi*. Ebeler İçin Yenidoğan Sağlığı ve Hastalıkları. (Eds: R.E. Genç ve H. Özkan). Anadolu Nobel Tıp Kitabevleri, 87-107.
- Özkara, H., Fidancı, B. E., Yıldız, D., Kaymakamgil, Ç. (2016). Emzirme danışmanlığı. *Preventive Medicine Bulletin*, 15(6).

- Öztaş, H.G. (2021). *Primiparlarda emzirmeye başlamada kullanılan biyolojik beslenme tekniğinin emzirme başarısı ve öz-yeterliliğe etkisi*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Öztürk, R., Ergün, S., Özyazıcıoğlu, N. (2022). Effect of antenatal educational intervention on maternal breastfeeding self-efficacy and breastfeeding success: a quasi-experimental study. *Revista da Escola de Enfermagem da University of São Paulo*, 56, e20210428.
- Pakseresht, S., Rasekh, P., Leili, E. K. (2018). Physical health and maternal-fetal attachment among women: Planned versus unplanned pregnancy. *International Journal of Womens Health and Reproduction Sciences*, 6(3), 335-41.
- Patel, S., Patel, S. (2016). The effectiveness of lactation consultants and lactation counselors on breastfeeding outcomes. *Journal of Human*, 36(1), 197-198.
- Peila, C., Gazzolo, D., Bertino, E., Cresi, F., Coscia, A. (2020). Influence of diabetes during pregnancy on human milk composition. *Nutrients*, 12 (1), 185.
- Pérez-Escamilla, R., Tomori, C., Hernández-Cordero, S., Baker, P., Barros, A. J., Bégin, F., ... ve Richter, L. (2023). Breastfeeding: crucially important, but increasingly challenged in a market-driven world. *The Lancet*, 401(10375), 472-485.
- Peven, K., Purssell, E., Taylor, C., Bick, D., Lopez, V.K. (2020). Breastfeeding support in low and middle-income countries: Secondary analysis of national survey data. *Midwifery*, 82, 102601.
- Pham, Q., Patel, P., Baban, B., Yu, J., Bhatia, J. (2020). Factors affecting the composition of expressed fresh human milk. *Breastfeeding Medicine*, 15(9): 551-558.
- Pinto, E., Chaves, C., Duarte, J., Nelas, P., Countinho, E. (2016). Maternal affection and Motivation for breastfeeding. *Procedia Social Behaviour Science*, 217, 1028-1035.
- Piro, S. S., Ahmed, H. M., (2020). Impacts of antenatal nursing interventions on mothers' breastfeeding self-efficacy: an experimental study. *BioMed Central Pregnancy and Childbirth*, 20(1), 19.
- Pommeret-de Villepin, B., Barasinski, C., Rigourd, V. (2022). Initiating and Supporting Breastfeeding: Guidelines for Interventions during the Perinatal Period from the French National College of Midwives. *Journal of Midwifery ve Women's Health*, 67(56), 73.
- Prates, L. A., Schmalfuss, J. M., Lipinski, J. M. (2015). Social support network of post-partum mothers in the practice of breastfeeding. *Escola Anna Nery*, 19, 310-315.
- Qu, G., Wang, L., Tang, X., Wu, W., Sun, Y. (2018). Association between duration of breastfeeding and maternal hypertension: a systematic review and meta-analysis. *Academy of Breastfeeding Medicine*, 13(5), 318-326.
- Rabiepoor, S., Khodaei, A., Valizadeh, R. (2019). İranlı kadınlarda kocaların doğum öncesi bakıma katılımı ve emzirme öz-yeterliliği: Randomize bir klinik çalışma. *İran İslam Cumhuriyeti tıp dergisi*, 33, 58.

- Racine, E.F., Frick, K.D., Strobino, D., Carpenter, L.M., Milligan, R., Pugh, L.C. (2009). How motivation influences breastfeeding duration among low-income women. *Journal of Human Lactation*, 25(2), 173-81. 24.
- Radke, S.M. (2022). Common Complications Of Breastfeeding And Lactation: An Overview For Clinicians. *Clinical Obstetrics Gynecology*, 65(3), 524-37.
- Raisler, J. (2000). Midwives helping mothers to breastfeeding: food for thought and action. *Journal of Midwifery Women's Health*, 45(3), 202-204.
- Raissian, K.M., Su, J.H. (2018). The best of intentions: Prenatal breastfeeding intentions and infant health, *Population Health*, 5,86-100.
- Reyhan, F.A., Dağlı, E. (2022). Anne Sütünün Biyokimyası ve İmmünolojik Önemi. In: Anne Sütü ve Emzirme Üzerine Bir Rehber. Ebeler ve Hemşireler İçin. (Eds: Reyhan FA, Dağlı E). Vize Yayıncılık, 41-51.
- Ringgi, M. S. I., Pora, Y. D., Keytimu, Y. M. (2022). Pemberian terapi hypno-breastfeeding dan perawatan kangaroo mother care (kmc) sebagai strategi cepat pemulihan bayi berat lahir rendah. *Sebatik*, 26(1), 217-222.
- Rocha, I.S., Lolli, L.F., Fujimaki, M., Gasparetto, A., Rocha, N.D.B. (2018). Influence of Maternal Confidence on Exclusive Breastfeeding Until Six Months of Age: A Systematic Review. *Cienc Saude Coletiva*, 23 (11), 3609-3619.
- Rodríguez Gallego, I., Vila Candel, R., Corrales-Gutierrez, I., Gomez-Baya, D., LeonLarios, F. (2024). Evaluation of the Impact of a Midwife-Led Breastfeeding Group Intervention on Prevention of Postpartum Depression: A Multicentre Randomised Clinical Trial. *Nutrients*, 16(2), 227
- Rollins, N.C., Bhandari, N., Hajeerbhoy, N., Horton, S., Lutter, C.K., Martines, J.C., Piwoz, E.G., Richter, L.M., Victora, C.G. (2016). Why invest, and what it will take to improve breastfeeding practices? *The Lancet*, 387(10017), 491-504.
- Rosenblad, A.K., Funkquist, E.L. (2021). Self-efficacy in breastfeeding predicts how mothers – perceive their preterm infant's state-regulation. *Research Square Platform*, 17(1), 44.
- Russell, P.S., Smith, D.M., Birtel, M.D., Hart, K.H., Golding, S.E. (2022). The role of emotions and injunctive norms in breastfeeding: a systematic review and meta-analysis. *Health Psychology Review*, 16(2), 257-279.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. *Revue Québécoise de Psychologie*, 38(3), 231.
- Ryan, R.M., Deci, E.L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- Saadeh, R. J. (2012). The Baby-Friendly Hospital Initiative 20 years on: facts, progress, and the way forward. *Journal of Human Lactation*, 28(3), 272-275.

- Sabancı Baransel E, Uçar T, Güney E. (2022). Effects of prenatal breast-feeding education on postnatal breastfeeding fear in pregnant women in the COVID-19 pandemic: A randomized clinical trial. *International Journal of Nursing Practice*, e13105.
- Sarı Öztürk, Ç., Demir, K. (2023). The Effect of Mandala Activity and Technology-Based Breastfeeding Program on Breastfeeding Self-Efficacy and Mother-Infant Attachment of Primiparous Women: A Randomized Controlled Study. *Journal of Medical Systems*, 47(1), 44.
- Sarı, Ç. (2018). *Teknoloji temelli programla hemşirelik bakımı vermenin anne öz yeterliliği ve bebek sağlığına etkileri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, Ç., Altay, N. (2020). "Effects of providing nursing care with web-based program on maternal self-efficacy and infant health", *Publish Health Nursing*, 37(3), 380-392.
- Sayres, S., Visentin, L. (2018). Breastfeeding: uncovering barriers and offering solutions. *Current Opinion in Pediatrics*, 30(4), 91-596.
- Schultz, D.P., and Schultz, S.E. (2017). *Theories of Personality* (Eleventh edition). Boston: Cengage Learning, 351-360.
- Selvi, Y., Desdicioğlu, R., Karataş Eray, İ. (2021). Antenatal dönemde verilen emzirme eğitiminin emzirme bilgi düzeyi ve emzirme öz-yeterlilik ölçeğine etkisinin değerlendirilmesi. *Ankara Medical Journal*, 21(1), 12-21.
- Sen, K. K., Mallick, T. S., Bari, W. (2020). Gender inequality in early initiation of breastfeeding in Bangladesh: a trend analysis. *International Breastfeeding Journal*, 15(1), 1-11.
- Serçekus, P., Ozan, Y., Yenal, K. (2022). The relationship between breastfeeding success and maternal personality traits. *Journal of Nursing and Midwifery Sciences*, 9(1), 31-36.
- Sergek, N. (2023). *Hipnoemzirme Felsefesine Dayalı Eğitim ve Danışmanlığının Anne Sütü ile Beslenme Durumu*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Ebelik Anabilim Dalı, Mersin. 122-130.
- Seyyedi, N., Rahmatnezhad, L., Mesgarzadeh, M., Khalkhali, H., Seyyedi, N., ve Rahimi, B. (2021). Effectiveness of a smartphone-based educational intervention to improve breastfeeding. *International Breastfeeding Journal*, 16(1), 70.
- Sharma, I.K., Byrne, A. (2016). Early initiation of breastfeeding: a systematic literature review of factor sand barriers in south asia. *International Breastfeeding Journal*, 11(1), 17.
- Shipp, G., Weatherspoon, L., Comstock, S., Norman, G., Alexander, G., Kerver J. (2019). Breastfeeding self-efficacy of African American women in late pregnancy as a predictor of breastfeeding intensity at 6 weeks postpartum. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 119(9), 72.

- Sis Çelik, A., Çapık, A., Engin, R. (2012). Erzurum’da gebelik ve doğum sonu dönemde yapılan geleneksel uygulamaların belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(4), 262-267.
- Smith, J. R., Brown, P. H., Lewis, C. K. (2021). Parental perception of pain in pediatric oncology patients: Insights from using visual scales. *Oncology Reports*, 29(7), 599-606.
- Srisopa, P., Lucas, R. (2021). Maternal perception of paternal breastfeeding support: A secondary qualitative analysis. *Midwifery*, 102, 103067.
- Stockdale, J., Sinclair, M., Kernohan, G., McCrum Gardner, E., Keller, J. (2013). Sensitivity of the Breastfeeding Motivational Measurement Scale: A Known Group Analysis of First Time Mothers. *Plos One*, 8(12), 82976.
- Stockdale, J., Sinclair, M., Kernohan, W.G., Keller, J.M. (2011). *Understanding motivational theory and the psychology of breastfeeding*, (Eds: Bryar R, Sinclair M.). Theory for midwifery practice. Palgrave MacMillan: London.
- Suárez-Cotelo, M.D.C., Movilla-Fernández. M.J., Pita-García, P., Fernández Arias, B., Novío, S. (2019). Breastfeeding knowledge and relation to prevalence. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 53, e03433.
- Suryati, Y., Ramdaniati, R., Murtiningsih. (2021). The experience of primiparous mothers in the breastfeeding process. *Jurnal Keperawatan Komprehensif (Comprehensive Nursing Journal)*, 7(Special Edition).
- Sülümbaz, Z.S. (2022). *Bebeği Yenidoğan Yoğun Bakımda Olan Annelerin Algıladıkları Hemşire Desteği ile Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul: Biruni Üniversitesi. 767 – 779.
- Şahin, B.M. (2018). Emzirmenin sürdürülmesi ve başarısında anahtar faktör= Öz belirleme kuramına dayalı emzirme motivasyonu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4), 291-295.
- Şen, M. (2020). *Yenidoğan annelerinin emzirme motivasyonlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 249-259.
- Şenol, D. K., Pekyigit, A. Ç. (2021). Primipar gebelere doğuma hazırlık sınıflarında verilen emzirme eğitiminin prenatal emzirme öz-yeterlilik algısına etkisi. *Bozok Tıp Dergisi*, 11(2), 15-21.
- Tağ Kalafatoğlu, Ş. (2015). Kadın Katılımcıların Sanal Topluluklardaki Deneyimleri: Çevrim İçi Bir Hamilelik Topluluğu. *Global Media Journal*, 6(11), 385–414.
- Tang, K., Wang, H., Tan, S. H., Xin, T., Qu, X., Tang, T., Gaoshan, J. (2019). Association between maternal education and breast feeding practices in China: a population-based crosssectional study. *British Medical Journal Open*, 9(8), e028485.

- Tanrıverdi, S. (2023). *Öğrendiğini anlat (teach-back) yöntemiyle yapılan emzirme eğitiminin annelerde emzirme başarısı ve emzirme öz yeterliliğine etkisi*. Yüksek lisans tezi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir. 162-168.
- Temizkan Sekizler, E., Ünsal Atan, Ş. (2023). Emzirme danışmanlığında yenilikçi yaklaşımlar ve teknolojinin kullanımı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 9(Özel Sayı-1), 44-48.
- Teng, Y.F., Ho, Y.J. (2024). The Influence of Prenatal Breastfeeding Self-Efficacy on Breastfeeding Behavior of Taiwanese Pregnant Women. *Journal of Human Lactation*, 40(3), 445-453.
- Tepe, M. (2021). *Stres ve Motivasyon İlişkisi: Kadın Sağlık Çalışanları Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, İşletme, Adıyaman. 43-61.
- Theurich, MA., McCool-Myers, M., Koletzko, B. (2021). Supporting Breastfeeding of small, sick and preterm neonates. *Seminars in Perinatology*, 45(2), 151387.
- Tiryaki, Ö., Altinkaynak, S. (2021). Emzirme danışmanlığında hemşirenin rolü. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3), 218-224.
- Tomfohrde, O.J., Reinke, J.S. (2016). Breastfeeding mothers's use of technology while breastfeeding. *Computers in Human Behavior*, 64, 556-561.
- Topal, S., Yuvaci, H.U., Erkorkmaz, U., Cinar, N., Altinkaynak, S. (2017b). The determination of infant feeding attitudes among Turkish mothers using the Iowa Infant Feeding Attitude Scale. *Journal of the Pakistan Medical Association*, 67(10), 1567–1573.
- Toptaş, B., Aksu, H., Özsoy, S., DüNDAR, T. (2019). Gebelerde sosyal destek durumu ve etkileyen faktörler. *Journal of Human Sciences*, 16(3), 736-45.
- Topuz, Ş., Duman, N.B., Uysal, G., Öcalan, D. (2021). Breastfeeding self-efficacy and related factors during early postpartum period. *Universa Medicina*. 40(3), 216–225.
- Tozluoğlu, A., Süzer Özkan, F. (2023). Annelerin emzirme deneyimleri üzerine: Niteliksel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 10(2), 127-134.
- Truijens, S. E., Spek, V., Van Son, M. J., Guid Oei, S., Pop, V. J. (2017). Different patterns of depressive symptoms during pregnancy. *Archives of Women's Mental Health*, 20, 539-546.
- Tsaras, K., Sorokina, T., Papathanasiou, I.V., Fradelos, E.C., Papagiannis, D., Koulirakis, G. (2021). Breastfeeding Self-efficacy and Related Socio-demographic, Perinatal and Psychological Factors: a Cross-sectional Study Among Postpartum Greek Women. *Mater Sociomed*, 33(3), 206-212.
- Tufan, N. (2023). *Doğumda Ebelerden Algılanan Desteğin Kadının Öz-Yeterliliği ile İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Ana Bilim Dalı, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

- Tuğut, N., Dilmen, S. (2023). Reflections of breastfeeding on women's health. *Journal of Health Sciences Institute*, (8), 91-98.
- Tunçkılıç, M., Aydın, N., Küğcumen, G. (2019). Anne sütü ve emzirmenin yenidoğan üzerine etkisi ve ebelik yaklaşımı. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 1-8.
- Türk, Ö. B., (2022). *Planlı ve Plansız Gebeliklerde Doğum Sonuçlarının ve Anne Bebek Bağlanmasının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Ana Bilim Dalı, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Türkyılmaz, C. (2016). Emzirme Danışmanlığı ve Emzirmede Karşılaşılan Sorunlar. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 8(2), 19-33.
- Uçtu Kul, A. (2019). *Öğrendiğini anlat yöntemi ile verilen emzirme eğitiminin emzirme başarısına etkisi: Randomize kontrollü çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir. 173-180.
- Ugurlu, M. Yavan, T. (2016). The effectiveness of breastfeeding education: an integrative review. *Journal of Behavioral Health*, 5(4), 182-190.
- Uludağ, E., Dıjle, A., Bektaş, İ. (2023). "Effects of spousal support in the early postnatal period on breastfeeding motivation in patriarchal societies", *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 7(1), 103-110.
- Uludağ, E., Öztürk, S. (2020). The effect of partner support on self-efficacy in breastfeeding in the early postnatal period. *The American Journal of Family Therapy*, 48(2), 211-219.
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2018). *Capture The Moment- Early initiation of breastfeeding: The best start of every newborn*, New York: USA.
- Uzun, C., Şancı, Y., Eroğlu, N., (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Yardımseverlik Algılarının Belirlenmesi. *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 16-26.
- Uzun, K., Kolcu, M., Öcebe Kurap, D. (2018). Anne sütü ile beslenmede kanıta dayalı uygulamalar. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 1(2), 29-32.
- Ünsal, B.Ç., Topal C.A., Boztepe, H. (2023). Relationship Between Breastfeeding Self-efficacy, Breastfeeding Motivation, and Self-esteem. *Mediterr Nursing Midwifery*, 4(2), 105-111.
- Varlık, N. (2022). *Gebelere Verilen Emzirme Danışmanlığının Doğum Sonrası Emzirme Öz-Yeterliliği ve Bebek Beslenmesi Tutumuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Ordu: Ordu Üniversitesi.
- Victora, C. G., Bahl, R., Barros, A. J., França, G. V., Horton, S., Krasevec, J., ... and Group, T. L. B. S. (2016). Breastfeeding in the 21st century: epidemiology, mechanisms, and lifelong effect. *The Lancet*, 387(10017), 475-490.

- Wardani, S.W., Sriwenda, D., Widaningsih, N. (2020). Relationship of pregnant mother motivation with provision of early breastfeeding. *Journal Riset Kesehatan*, 12(01), 1-10.
- Wewers, M. E., Lowe, N. K. (1990). A critical review of visual analogue scales in the measurement of clinical phenomena. *Research in Nursing Health*, 13(4), 227–236.
- Wiemann, C.M., DuBois, J.C., Berenson, A.B. (1998). Racial/ethnic differences in the decision to breastfeed among adolescent mothers. *Pediatrics*, 101(6), 11.
- Wilson, J. C. (2020). Using social media for breastfeeding support. *Nursing for Women's Health*, 24(5), 332-343.
- Wong, M. S., Mou, H., Chien, W. T. (2021). Effectiveness of educational and supportive intervention for primiparous women on breastfeeding related outcomes and breastfeeding self-efficacy: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 117, 103874.
- Yahşi, A., Şaylı, T., (2022). Anne sütünü etkileyen faktörler ve emzik kullanımının emzirme üzerine etkileri. *Pamukkale Medical Journal*, 15 (4), 788-795.
- Yalçın, S.S. (2018). *Emzirme danışmanlığı uygulayıcı kitabı*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Başak Matbaacılık., Ankara.
- Yalnızoğlu Çaka, S., Topal, S., Altınkaynak, S. (2017). Anne Sütü ile Beslenmede Karşılaşılan Sorunlar. *Türkiye Klinikleri Journal Pediatric Nursing-Special Topics*, 3(2), 120-128.
- Yang, X., Gao, L.L., Ip, W-Y., Sally Chan, W. C. (2016). Predictors of breastfeeding self-efficacy in the immediate postnatal period: Across-sectional study, *Midwifery*, 41,1–8.
- Yenal, K., Aluş Tokat, M., Durgun Ozan, Y., Çeçe, Ö., Bakılan Abalın, F. (2013). Annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10(2), 14-19.
- Yeşilçiçek, Çalık, K., Coşar Çetin, F., Erkaya, R. (2017). Annelerin emzirme konusunda uygulamaları ve etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6, 80–91.
- Yılmaz, A. (2018). *Gebelerin algıladıkları sosyal destek ile prenatal emzirme öz-yeterlilik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Erzincan. 83-84.
- Yılmaz, Ö. (2021). *Emzirme sürecinde babaların desteğinin annelerin emzirme öz-yeterliliğine ve emzirme motivasyonuna etkisi*. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Yuen, M., Hall, OJ., Masters, G.A., Nephew, B.C., Carr, C., Leung, K., Griffen, A., McIntyre, L., Byatt, N., Moore Simas, T.A. (2022). The effects of breastfeeding on maternal mental health: a systematic review. *Journal Womens Health (Larchmt)*, 2022, 31(6), 787–807.

- Zehra, A. (2022). *Mobil Uygulama Temelli Emzirme Eğitimi Programının Geliştirilmesi ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Cerrahpaşa Üniversitesi, İstanbul.1002.
- Zhang, F., Cheng, J., Yan, S., Wu, H., Bai, T. (2019). Early Feeding Behaviors and Breastfeeding Outcomes After Cesarean Section. *Breastfeeding medicine: the official journal of the Academy of Breastfeeding Medicine*, 14(5), 325-33.
- Zhang, S., Su, F., Li, J., Chen, W. (2018). The analgesic effects of maternal milk odor on newborns: a meta-analysis. *Breastfeed Medicine*, 13(5), 327-334.
- Zhao, J., Zhao, Y., Du, M., Binns, C. W., ve Lee, A. H. (2017). Maternal education and breastfeeding practices in China: a systematic review and meta-analysis. *Midwifery*, 50, 62-71.
- Zidi, I., Kharrat, N., Sebai, R., Zidi, N., Yahia, H.B., Bouaziz A. (2016). Pregnancy and breastfeeding: A new theory for sHLA-G in breast cancer patients? *Immunologic Research*, 64(2), 636-639.

EK-1. Tanıtıcı Özellikler Formu

Sayın Anneler,

Bu çalışma, primipar kadınların doğum öncesi dönemde emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilik düzeylerinin doğum sonrası dönemde emzirme motivasyonu ve öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmanın güvenilirliği açısından soruların doğru ve eksiksiz yanıtlanması önem taşımaktadır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler kimliğiniz belirtilmeden bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Katılımınız ve iş birliğiniz için teşekkür ederim.

Bilgilendirildim ve araştırmaya katılmayı kendi isteğimle kabul ettim.

(Kimlik bilgilerinin doldurulması isteğe bağlıdır.)

Katılımcının:

Adı-Soyadı:.....

İmza:.....

Araştırmayı Yürüten Kişiler

Doç. Dr. Çiğdem SARI

ÖZTÜRK

Hemşire Çiğdem KAYAHAN

Gazi Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Hemşirelik Bölümü

EK-1. (devam) Tanıtıcı Özellikler Formu

E-posta adresiniz.....

Telefon numaranız.....

A. Sosyodemografik Özellikler

1) Kadının yaşı	2) Babanın yaşı
3) Kadının Öğrenim Durumu ☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ve üstü	4) Babanın Öğrenim Durumu ☐ Okuryazar değil ☐ Okuryazar ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ve üstü

5. Gelir durumunuz:

- a) Gelir giderden az
- b) Gelir gidere denk
- c) Gelir giderden fazla
- d) Diğer (Belirtiniz.....)

6. Evlilik süreniz..... ??

7. Gebeliğiniz planlı bir gebelik midir?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Diğer

8. Gebeliğiniz istekli bir gebelik midir?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Diğer

EK-1 (devam) Tanıtıcı Özellikler Formu

B. Emzirme Uygulamalarına İlişkin Özellikler

9. Emzirme motivasyonunuza “0” ile “10” arasında puanlanan bir ölçekte puanlayacak olursanız kaç puan verirsiniz? (“0” = motivasyonum yok “10” = yüksek motivasyonum var)

0									10

10. Gebeliğiniz süresince emzirme eğitimi aldınız mı?

- a) Hayır
b) Evet (Nerede aldınız lütfen belirtiniz)

() Aile hekimliği

() Özel doktor

() Hastane

() Poliklinik

- c) Diğer

EK-1 (devam) Tanıtıcı Özellikler Formu

11. Emzirme ile ilgili bilgiye ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz?

a) Hayır

b) Evet (Bakım ile ilgili hangi bilgilere ihtiyacınız var lütfen belirtiniz?)

12. Doğumdan sonra emzirme ile ilgili size yardımcı olacak kimse var mı?

a) Hayır

b) Evet (size yardımcı olacak kişiyi/kişileri) lütfen belirtir misiniz?

.....

Soruya cevabınız evet ise 15. soruyu cevaplayınız.

13. Doğum sonu dönemde size yardımcı olacak kişi/kişiler ne kadar süre ile yardımcı olacak?

a. 7-10 gün b) 11-40 gün c) 40 günden fazla d) Sürekli e) Diğer

14. Bebeğinizi ne kadar süre emzirmeyi planlıyorsunuz?

a) 6 aydan az b) 6 ay c) 12 ay d) 24 ay e) Emdiği sürece f) Bilmiyorum

EK-2. Antenatal Emzirme Öz-Yeterlik Ölçeği (Kısa Form)

Emzirmek ile ilişkin kendinize ne kadar güvendiğinizi en iyi açıklayan ifadeyi bu cümlelerin her biri için seçiniz. Sizin hislerinize en yakın olan numarayı yuvarlak içine alarak cevaplayınız. Doğru veya yanlış cevap yoktur.

1= Hiç emin değilim 2=Emin değilim 3= Bazen eminim 4= Eminim 5=Çok eminim

Maddeler	Hiç emin değilim	Emin değilim	Bazen eminim	Eminim	Çok eminim
1.Bebeğimin yeterli süt alıp almadığını her zaman anlayabileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
2. Diğer işlerde olduğu gibi emzirmede de her zaman başarılı olabileceğim inanıyorum.	1	2	3	4	5
3.Bebeğimi ek olarak mama vermeden her zaman emzirebileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
4. Emzirme boyunca bebeğimin memeyi uygun bir şekilde kavramasını her zaman sağlayabileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
5. Emzirmeyi her zaman beni memnun edecek şekilde yürütebileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
6. Ağlasa bile bebeğimi her zaman emzirebileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
7. Emzirmek konusunda her zaman istekli olacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
8. Ailemin yanında her zaman bebeğimi rahatlıkla emzirebileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
9. Emzirmekten her zaman memnuniyet duyacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
10. Emzirmenin zaman alıcı olması benim açımdan hiçbir zaman sorun olmayacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
11. Diğer memeye geçmeden önce bebeğimi ilk verdiğim memeden ayırabileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
12. Her öğünde bebeğimi anne sütüyle besleyebileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
13. Bebeğimin emme isteğini her zaman anlayabileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
14. Bebeğimin emmeyi bitirmek istediğini her zaman anlayabileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5

EK-3. Postnatal Emzirme Öz-Yeterlik Ölçeği (Kısa Form)

Emzirmek ile ilişkin kendinize ne kadar güvendiğinizi en iyi açıklayan ifadeyi bu cümlelerin her biri için seçiniz. Sizin hislerinize en yakın olan numarayı yuvarlak içine alarak yanıtlayınız. Doğru veya yanlış yanıt yoktur.

1=Hiç emin değilim 2=Çok emin değilim 3=Bazen eminim 4=Eminim 5=Çok eminim

	1	2	3	4	5
1.Bebüğimin yeterli süt alıp almadığını her zaman anlayabilirim.					
2.Diğer işlerde olduğu gibi emzirmede de her zaman başarılı olabilirim.					
3.Bebüğimi ek olarak mama vermeden her zaman emzirebilirim.					
4.Emzirme boyunca bebüğimin memeyi uygun bir şekilde kavramasını her zaman sağlayabilirim.					
5.Emzirmeyi her zaman beni memnun edecek şekilde yürütebilirim.					
6.Ağlasa bile bebüğimi her zaman emzirebilirim.					
7.Emzirmek konusunda her zaman istekliyim.					
8.Ailemin yanında bebüğimi her zaman rahatlıkla emzirebilirim.					
9.Emzirmekten her zaman memnuniyet duyuyorum.					
10.Emzirmenin zaman alıcı olması benim açımdan hiçbir zaman sorun olmaz.					
11.Diğer memeye geçmeden önce bebüğimi ilk verdiğim memeden ayırabilirim.					
12.Her öğünde bebüğimi anne sütüyle besleyebilirim.					
13.Bebüğimin emme isteğini her zaman anlayabilirim.					
14.Bebüğimin emmeyi bitirmek istediğini her zaman anlayabilirim.					

EK-4. LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı

	0	1	2	Total Skor
Kavrama	Uykulu, gönülsüz	Tekrarlayan ataklar, çabalama, memeyi ağızda tutma	Ritmik emme, Ağız geniş açık, dudaklar dışa dönük	
Emme	Yok	Uyarıyla az, nadir yutkunma sesi	Spontan veya intermittan emme, yutkunma sesi	
Meme ucu tipi	İçeri çökük	Düz	Belirgin	
Meme yapısı	Tıkalı, çatlak, kanamalı	Dolu, kızarıklık	Ağrısız	
Pozisyon	İleri yardım gereksinimi	Minimal yardım	Tamamen anne tarafından sağlanabilir.	

EK-5. Postpartum Dönem Emzirme Durumu Veri Formu

Anne Ad-Soyad:

Bebğin doğum tarihi:

Doğum şekli: Normal Doğum () sezaryen ()

Bebğin cinsiyeti: K () E ()

1. Doğum sonrası hastanede ilk emzirmede sağlık profesyonelinde yardım, destek ve/veya danışmanlık veren oldu mu?	EVET () HAYIR ()
2. Doğum sonrası ilk 1 saat içerisinde, en az 1 saat ten tene temasta bulunuldu mu?	EVET () HAYIR ()
2. Doğum sonrası ilk 1 saat içerisinde emzirmeye başlandı mı?	EVET () HAYIR ()
3. Doğum sonrasında hastanede anne ile bebek aynı odada kaldı mı?	EVET () HAYIR ()

	Doğum sonu 1. gün	Doğum sonu 1. hafta	Doğum sonu 1. ay	Doğum sonu 2. ay								
2. Bebeğe anne sütü dışında bir besin verildi mi?	E () H ()	E () H ()	E () H ()	E () H ()								
3. Bebeğinize hiç su verdiniz mi?	E () H ()	E () H ()	E () H ()	E () H ()								
4. Biberon kullanımı var mı?	E () H ()	E () H ()	E () H ()	E () H ()								
5. Emzik kullanımı var mı?	E () H ()	E () H ()	E () H ()	E () H ()								
6. Bebeğinizi halen emziriyor musunuz?	EVET () HAYIR ()											
7. Emzirme motivasyonunuza “0” ile “10” arasında puanlanan bir ölçekte puanlayacak olursanız kaç puan verirsiniz? (“0”motivasyonum yok “10” = yüksek motivasyonum var)	<table><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> 010											

EK-6. Emzirme Motivasyon Ölçeği (Primiparlar İçin)

Bu sorular emzirmenizde etkili olan faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Maddeleri yanıtlarken size en yakın olan ifadeyi işaretleyiniz. Doğru veya yanlış cevap yoktur.

1.Hiç Katılmıyorum 2.Katılmıyorum 3.Katılıyorum 4.kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4
1.Biberon ve hijyenle uğraşmama gerek duymadan her zaman ve her yerde emzirebilirim.				
2. Bebeğimin bana bağlanması bana kendimi iyi hissettiriyor.				
3. Yaşadığım toplumda onay gören davranış, bir kadının bebeğini emzirebilmesidir.				
4. Yakın çevremdeki insanlar emzirdiğim için beni daha çok takdir ediyorlar.				
5. Emzirmek benim için eğlencelidir.				
6. Emziremezsem yakınımındaki insanlara çok mahcup olurum.				
7.Emzirirken kendimi daha gururlu ve önemli hissediyorum.				
8. Çevremdeki emziren kadınların beni emziremediğim için eleştirmesinden korkuyorum.				
9.Emzirmek bütçemi maddi olarak destekliyor.				
10.Emzirebilmek bana kendimi özel hissettiriyor.				
11.Emzirmek bebeğim için sağlıklıdır.				
12.Emzirirken kendimi iyi hissediyorum.				
13.Emzirdiğimde hayatımın bir amacı olduğunu düşünüyorum.				
14.Emzirerek bebeğime psikolojik ve fiziksel olarak bağlılığım daha çok artıyor.				
15.Emzirirken kendimi daha iyi hissediyorum.				
16.Emzirmek sağlıklıdır, kemik erimesinde korur, kanamayı azaltır ve kanserden korur.				
17.Emzirmek bana yüce bir duygu veriyor.				
18.Hamilelik boyunca bedenimde beslediğim bir bebeği emzirmek bana doğal geliyor.				
19.Emzirdiğim için daha hızlı kilo veriyorum.				
20.Bebeğime yakın olmak istiyorum.				
21.Bebeğime bedenimden bir parça verdiğimi düşünmek istiyorum.				
22.Emzirmek beni heyecanlandırıyor.				
23.Emzirmek beni mutlu ediyor				

EK-7. Etik Komisyon İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.11.2023-E.808707

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-808707
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

24.11.2023

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Çiğdem KAYAHAN'ın, Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem SARI ÖZTÜRK'ün danışmanlığında yürüttüğü "Primipar Kadınların Antenatal Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Postpartum Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 21.11.2023 tarih ve 20 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2023 - 1378

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste

DAĞITIM

Gereği:

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem SARI ÖZTÜRK

Bilgi:

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Belge Doğrulama Kodu :BSLHZBFSZPZ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys>

Emniyet Mahallesi Bandırma Caddesi No :6/1 06560 Yenimahalle/ANKARA
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :<http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/>
Kep Adresi: gaziuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için :Ayfer Çekmez
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No:202 38 81

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-7. (devam) Etik Komisyon İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.11.2023-E.808/07	GAZİ ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ
--	---

TOPLANTI TARİHİ : 21.11.2023		TOPLANTI SAYISI : 20	
ADI – SOYADI		İMZA	
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA BAŞKAN			
Prof. Dr. Zehra GÖÇMEN BAYKARA BAŞKAN YRD.			
Prof. Dr. C. Haluk BODUR			
Prof. Dr. Seçil ÖZKAN			
Prof. Dr. Cevriye TEMEL GENCER			
Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ			
Prof. Dr. Kemalettin DENİZ			
Prof. Dr. Makbule GEZMEN KARADAĞ			
Prof. Dr. İlyas OKUR			
Prof. Dr. Nihan KAFA			
Doç. Dr. Melek Gülşah ŞAHİN			
Doç. Dr. Gökhan DELİCEOĞLU			
Doç. Dr. Elvan İNCE AKA			

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-8. Hastane İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 05.01.2024-E.843518

 T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-14574941-199-843518
Konu : Çiğdem KAYAHAN-Tez Veri İzni

05.01.2024

İZMİR ÖZEL CAN HASTANESİ BAŞHEKİMLİĞİ

Enstitümüz Hemşirelik Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Çiğdem KAYAHAN'ın Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem SARI ÖZTÜRK danışmanlığında yürüteceği "Primipar Kadınların Antenatal Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Postpartum Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki." konulu tez önerisi Enstitü Yönetim Kurulunun 19.10.2023 tarih ve 48/03 numaralı toplantısında kabul edilmiş olup, Hastaneniz bünyesinde hizmet veren Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniklerinde 01.02.2024-31.12.2024 tarihleri arasında yapmayı planladığı tez veri çalışması için gerekli izinlerin verilmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize arz/rica ederim.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Uygundur
17/01.01.2024

Dr. Orhan SATILMAZ
Mesul Müdür
İzmir Özel Can Hastanesi
Diploma Tescil No: 3249-33148
Açılış T.ve Sayı: 23.10.2017 / 399

Belge Doğrulama Kodu :BSAHMJRTL3

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys>

Tunus Cad. No:35 Kat: 3 ve 4 P.K. 06540 Çankaya/ANKARA
Tel:0 (312) 202 33 87 Faks:0 (312) 202 82 20
e-Posta : saglikb@gazi.edu.tr İnternet Adresi : <http://saglikb.gazi.edu.tr/>
Kep Adresi: gaziuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için :Rabia Demirel
Memur
Telefon No:03122023255

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-9. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU
(KADINLAR İÇİN)

Sizi, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 21.11.2023 tarih / E.808707 sayı ile izin alınan, Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK ve Hemşire Çiğdem KAYAHAN tarafından yürütülen “Primipar Kadınların Antenatal Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Postpartum Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahiptir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Araştırmanın Amacı	Gebelik döneminde emzirmeye ilişkin motivasyon ve öz-yeterlilik düzeyiniz ile doğum sonu dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılacaktır.
Araştırmanın Yöntemi	Bu çalışma 32-42. gebelik haftasında olan, ilk gebeliğini yaşayan, 18 yaşından büyük, emzirme engeli olmayan, doğum sonu dönemde bebeğini emziren, çalışmaya katılmak isteyen kadınlar ile yapılacaktır. Çalışmaya kabul eden siz değerli gebelerimizle NST izleminden sonra tanışılıp, yaş, öğrenim durumu, doğum sonu planlamalar gibi tanıtıcı özelliklerinizi içeren form, emzirme motivasyonunuzu ve öz yeterliliğinizi değerlendiren ölçekleri doldurmanız istenecektir. Bu çalışmada doğum sonu 1. Hafta, 1. Ay ve 2. Ayda doğum sonu emzirme öz yeterliliği, emzirme motivasyonuna ilişkin ölçek sorularını yanıtlamanız istenecektir.
Araştırmanın Öngörülen Süresi (Başlama ve Bitiş Tarihi Başvurudaki Başlangıç ve Bitiş Tarihi ile Uyumlu Olmalıdır.)	1 Şubat 2024-01 Kasım 2024
Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı	120 kadın
Araştırmanın Yapılacağı Yerler	İzmir Özel Can Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum polikliniği
Görüntü ve/veya ses kaydı alınacak mı?	Evet ☐ Hayır ☒

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılımcı olarak davet edildim. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi bireysel onayım ile katılıyorum. İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Adı ve Soyadı	Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK	Tarih ve İmza
Adres ve telefonu	Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi/ 0312	

Katılımcı

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Velayet veya Vesayet Altındaki Katılımcılar için Veli/Vasi

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

EK-9. (devam) Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

**KATILIMCILAR İÇİN
GÖNÜLLÜ OLUR**

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU**

**BİLGİLENDİRİLMİŞ
FORMU**

(BEBEKLER İÇİN)

Sizi, **Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu**'ndan 21.11.2023 tarih / E.808707 sayı ile izin alınan, Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK ve Hemşire Çiğdem KAYAHAN tarafından yürütülen "Primipar Kadınların Antenatal Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Postpartum Emzirme Motivasyonu ve Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz." başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahiptir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Araştırmanın Amacı	Gebelik döneminde emzirmeye ilişkin motivasyon ve öz-yeterlilik düzeyiniz ile doğum sonu dönemdeki emzirme motivasyonu ve öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılacaktır.
Araştırmanın Yöntemi	Bu çalışma 32-42. gebelik haftasında olan, ilk gebeliğini yaşayan, 18 yaşından büyük, emzirme engeli olmayan, doğum sonu dönemde bebeğini emziren, çalışmaya katılmak isteyen kadınlar ile yapılacaktır. Çalışmaya kabul eden siz değerli gebelerimizle NST izleminden sonra tanışılıp, yaş, öğrenim durumu, doğum sonu planlamalar gibi tanıtıcı özelliklerinizi içeren form, emzirme motivasyonunuzu ve öz yeterliliğinizi değerlendiren ölçekleri doldurmanız istenecektir. Bu çalışmada doğum sonu 1. Hafta, 1. Ay ve 2. Ayda doğum sonu emzirme öz yeterliliği, emzirme motivasyonuna ilişkin ölçek sorularını yanıtlamanız istenecektir.
Araştırmanın Öngörülen Süresi (Başlama ve Bitiş Tarihi Başvurudaki Başlangıç ve Bitiş Tarihi ile Uyumlu Olmalıdır.)	1 Şubat 2024-01 Kasım 2024
Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı	120 kadın (BEBEK)
Araştırmanın Yapılacağı Yerler	İzmir Özel Can Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum polikliniği
Görüntü ve/veya ses kaydı alınacak mı?	Evet ☐ Hayır ☒

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılımcı olarak davet edildim. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılamayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi bireysel onayım ile katılıyorum. İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Adı ve Soyadı	Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK	Tarih ve İmza
Adres ve telefonu	Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi/ 0312	

Katılımcı

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Velayet veya Vesayet Altındaki Katılımcılar için Veli/Vasi

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

EK-10. Ölçek İzin Yazıları

Kerziban Yenil

Alıcı: ben ▼

Sevgili Çiğdem Kayahan

LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracını tezinizde kullanabilirsiniz . Başarılar dilerim.

Prof.Dr Kerziban Yenil

Lefke Avrupa Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

Sal 09:27 tarihinde Çiğdem Kayahan <cigdemct.08@gmail.com> şunu yazdı:

Sayın Hocam,

Ben Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında Yüksek Lisans öğrencisi Çiğdem KAYAHAN. Gazi Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi öğretim üyesi olan Doç. Dr. Çiğdem SARI ÖZTÜRK hocamın danışmanlığında yürüttüğümüz yüksek lisans tezim için Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini yaptığımız LATCH Emzirme Tanılama Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Sayın Hocam, ölçeği kullanabilmemiz hususunda gerekli izinleri verirseniz çok sevinirim.

Saygılarımla.

Merlinda Alus

Alıcı: ben ▼

>

>ölçeği kullanmanızdan memnuniyet duyarız. İzin yazısı ektedir

Prof.Dr.Merlinda Aluş Tokat

berrak.sahin@bilecik.edu.tr

Alıcı: ben ▼

Merhaba Çiğdem hanım,

Ölçeği kullanmanızdan memnuniyet duyarız.

İyi çalışmalar dilerim.

--

Doç.Dr. Berrak Mızrak Şahin

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

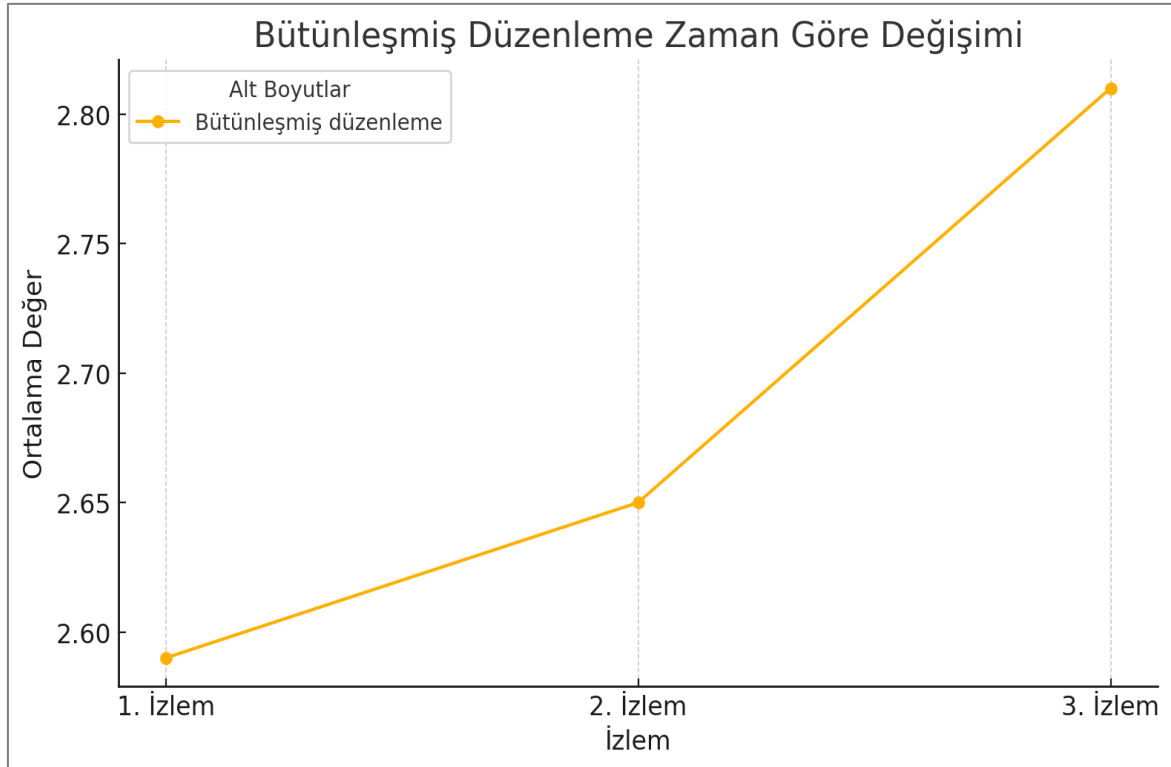
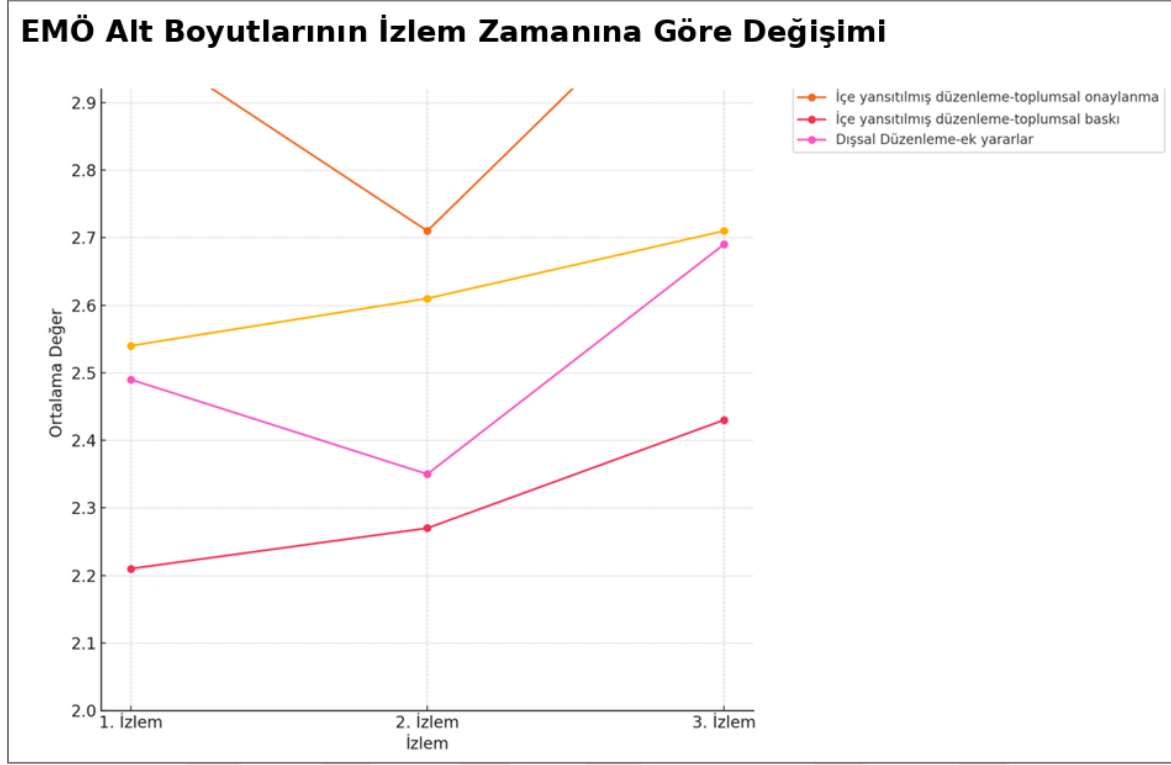
Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği ABD

Berrak Mızrak Şahin, PhD, RN, Assoc. Prof.

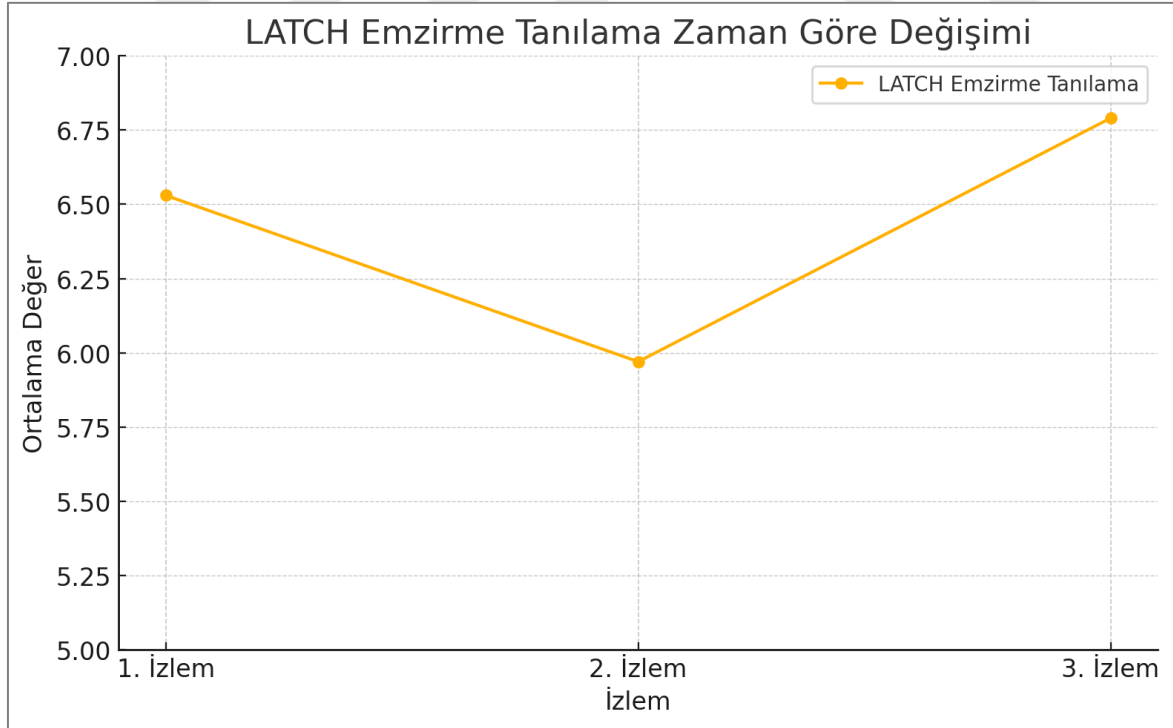
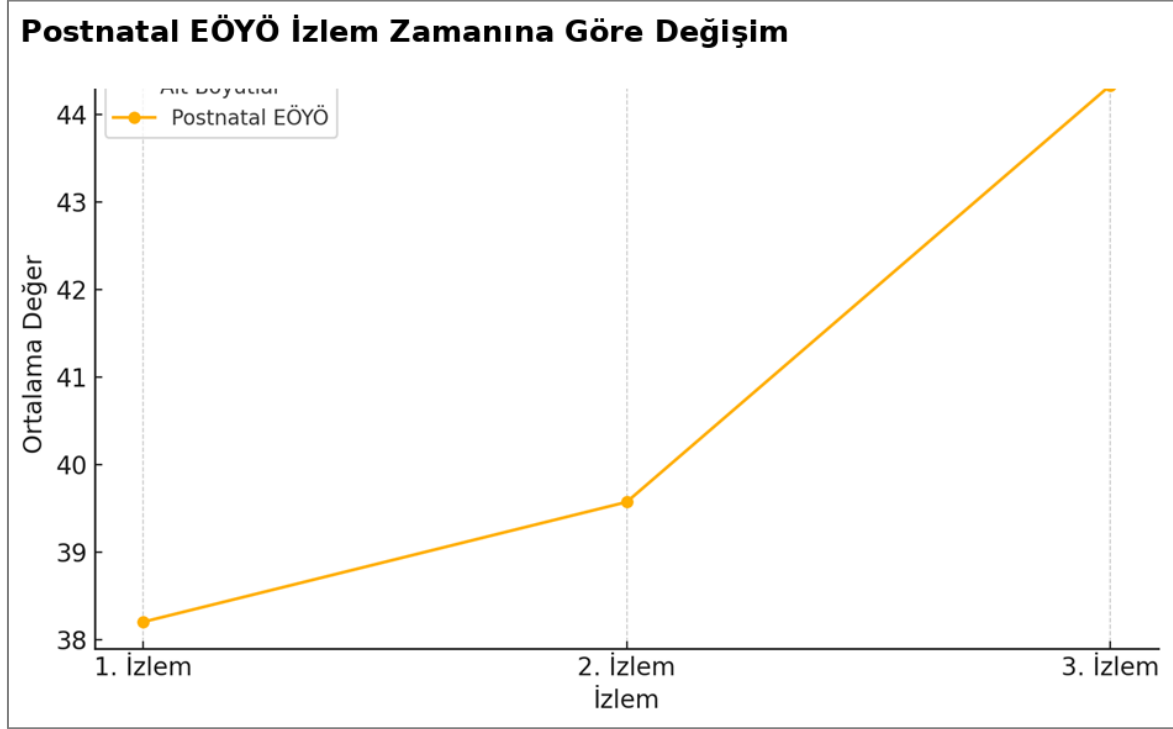
Bilecik Seyh Edebali University, Faculty of Health Sciences

Obstetrics and Gynecology Nursing

EK-11. EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanlarının Zaman Değişim Grafikleri

EK-11. (devam) EMÖ, EÖYÖ ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı Puanlarının Zaman Değişim Grafikleri

EK-12. Araştırmacının Emzirme Danışmanlığı Sertifikası

EĞİTİM SERTİFİKASI

Sayın

Çiğdem KAYAHAN

T.C. Kimlik/Pasaport:26185526432

40 SAAT

Temas Emzirme ve Anne Sütü Gönüllüleri Derneği tarafından düzenlenen 40 saat "Emzirme Danışmanlığı Eğitimi"
Sertifika Programı'nı tamamlayarak bu belgeyi almaya hak kazanmıştır

Bu sertifika
YÜKSEK İHTİSAS ÜNİVERSİTESİ
tarafından verilmiştir.

Melek KILIÇ
Dernek Genel Başkanı

Prof. Dr. Zühal AKTUNA
YİÜSEM Merkez Müdürü

Kurs No : 970

Sertifika No : 11510

Doğrulama Kodu: UN_041392261855264322598

Tanzim Tarihi: 24.09.2024

Kuruluşun dokümantasyonu ve uygulaması gözden geçirilmiş ve ilgili standart kurallara uygun olduğu tespit edilmiştir.
Bu Tescil belgesi, yukarıda belirtilen kapsamın değerlendirilmesine dayanmaktadır. Kuruluş, ilgili standart kuralların sorumluluklarını
sürdürmekten sorumludur. Yukarıda belirtilen belgelendirme veya standardın kapsamındaki herhangi bir önemli değişiklik,
bu belgeyi geçersiz kılar.

Bu belgenin doğruluğu <https://www.turkiye.gov.tr/belge-dogrulama> adresinde veya mobil cihazınızda yükleyebileceğiniz e-Devlet Kuruluma
Elektronik Belge Doğrulama uygulamasını kullanarak ya da yandaki QR kodu okutularak kontrol edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KAYAHAN, Çiğdem
Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi / Hemşirelik Anabilim Dalı	Devam Ediyor
Lisans	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Hemşirelik Bölümü	2016
Lise	Çorum İnönü Anadolu Lisesi	2012

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2021-devam ediyor	Bornova Türkan Özilhan Devlet Hastanesi	Hemşire
2017-2021	Çorum Bölge Göğüs Hastalıkları Hastanesi	Hemşire

Yayın

Sarı Öztürk, Ç., Kayahan, Ç. (2024). Primipar Kadınlarda Emzirme Öz-Yeteliliği ve Emzirme Motivasyonu. *5th International Izmir Congress on Medicine, Nursing Midwifery and Health Sciences*, İzmir, Türkiye, 1-120.

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Basketbol Oynamak, Yüzmek, Emzirme Eğitimleri

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..